

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Верховного Суду у спорах,
що виникають на стадії
виконання судових рішень

Рішення, внесені до ЄДРСР за
період з 01.03.2018 по 15.07.2019

ЗМІСТ

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції	3
1.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства	3
1.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства	23
1.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства	28
2. Справи щодо стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, накладення штрафу	30
3. Справи, що виникають у рамках зведеного виконавчого провадження	41
4. Справи, пов'язані із заміною сторони у виконавчому провадженні	45
5. Справи, пов'язані з поверненням виконавчого документа та закінченням виконавчого провадження	57
6. Справи щодо виконання виконавчого напису приватного нотаріуса	68
7. Справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів Державної казначейської служби України	73
8. Справи, пов'язані з вичащенням строків у виконавчому провадженні	75
9. Справи, пов'язані з визначенням вартості та оцінкою майна у виконавчому провадженні	84
10. Інші справи щодо виконання судових рішень та виконавчого провадження	88
11. Застосування норм процесуального права у справах, пов'язаних із виконанням судових рішень	99

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності визначення юрисдикції

1.1. Справи, які підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

1.1.1. Спори щодо оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця щодо стягнення виконавчого збору підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

6 червня 2018 року Велика Палата розглянула справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Агроком» до Дочірнього підприємства «Тернопільський облавтодор» Відкритого акціонерного товариства «Державна акціонерна компанія «Автомобільні дороги України» про стягнення заборгованості в сумі 47 067,61 грн за касаційною скаргою відділу примусового виконання рішень управління Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Тернопільській області на постанову Львівського апеляційного господарського суду від 25 вересня 2017 року та ухвалу Господарського суду Тернопільської області від 28 липня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

21 червня 2017 року Дочірнє підприємство звернулося до Господарського суду Тернопільської області зі скаргою на дії УДВС ГТУЮ у Тернопільській області, у якій (з урахуванням уточнень) просило скасувати постанови про стягнення з боржника виконавчого збору та витрат на проведення виконавчих дій від 06 червня 2017 року у виконавчому провадженні № 44430779 щодо примусового виконання наказу Господарського суду Тернопільської області від 18 березня 2014 року у цій справі.

Скаргу мотивовано тим, що жодних заходів з примусового виконання зазначеного судового наказу та фактичного стягнення заборгованості УДВС ГТУЮ у Тернопільській області здійснено не було, тому відсутні й підстави для стягнення ним зі скаржника виконавчого збору та витрат на проведення виконавчих дій.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився суд апеляційної інстанції, розглянувши по суті скаргу Дочірнього підприємства на дії УДВС ГТУЮ у Тернопільській області щодо стягнення виконавчого збору та витрат на проведення виконавчих дій, як суд, який видав виконавчий документ на виконання ухваленого ним судового рішення, не звернув уваги на те, що такий спір не підлягає розгляду в межах цієї справи за правилами господарського судочинства, тому припустився порушення відповідних норм процесуального права.

Беручи до уваги викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що доводи касаційної скарги УДВС ГТУЮ у Тернопільській області щодо підвідомчості адміністративному суду цього спору стосовно оскарження постанов про стягнення виконавчого збору та витрат на проведення виконавчих дій є обґрунтованими, тому відповідна скарга Дочірнього підприємства не підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Відповідно до ч. 2 ст. 74 Закону України від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII «Про виконавче провадження» рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб), у тому числі постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, постанов приватного виконавця про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження та штрафів, можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

Ураховуючи наведене, крім загального порядку оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби, визначеного нормами процесуального законодавства, Закон України «Про виконавче провадження» встановлює спеціальний порядок судового оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця щодо стягнення виконавчого збору та/або витрат на проведення виконавчих дій, згідно з яким відповідні спори відносяться до юрисдикції адміністративних судів та підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 травня 2018 року у справі № 921/16/14-г/15 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74660021>.

Аналогічна правова позиція міститься у наступних постановах Великої Палати Верховного Суду:

- від 20 вересня 2018 року у справі № 821/872/17 (провадження №11-734ап18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76822675>;

- від 17 жовтня 2018 року у справі № 826/5195/17 (провадження №11-801ап18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77696491>;

- від 03 квітня 2019 року у справі №370/1034/15-ц (провадження №14-103ц19) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81139248>.

1.1.2. Спори щодо скасування постанови державного виконавця про накладення штрафів підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

6 червня 2018 року Велика Палата розглянула справу за скаргою товариства з обмеженою відповідальністю «БМУ-2-ЛТД», заінтересована особа – заступник начальника Замостянського відділу державної виконавчої служби м. Вінниця Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області Петрішен Андрій Андрійович, про скасування постанови про накладення штрафу за касаційною скаргою товариства з обмеженою відповідальністю «БМУ-2-ЛТД» на ухвалу апеляційного суду Вінницької області від 13 жовтня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У липні 2017 року товариство з обмеженою відповідальністю «БМУ-2-ЛТД» звернулося до суду зі скаргою на постанову заступника начальника Замостянського відділу державної виконавчої служби м. Вінниця Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області Петрішена А. А. про накладення штрафу.

Скаргу мотивовано тим, що рішенням Вінницького міського суду Вінницької області від 11 серпня 2016 року у справі за позовом ОСОБА_4 до ТОВ «БМУ-2-ЛТД»,

треті особи: комунальна організація «Обласний фонд сприяння інвестиціям та будівництву», ОСОБА_5, про визнання виконаним обов'язку щодо внесення грошових коштів, зобов'язання виконати обов'язки з передачі майнових прав, позов задоволено частково. Зобов'язано ТОВ «БМУ-2-ЛТД» виконати договір купівлі-продажу майнових прав від 03 червня 2014 року в частині здійснення перерахунку вартості об'єкта нерухомості за результатами обмірів БТІ та передачі майнових прав на об'єкт нерухомості ОСОБА_4 шляхом підписання акта прийому-передачі.

Велика Палата дійшла висновку, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи з приводу оскарження постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу, прийнятих у виконавчих провадженнях щодо примусового виконання усіх виконавчих документів, незалежно від того, яким органом, у тому числі судом якої юрисдикції, вони видані, а також про оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби, прийнятих (вчинених, допущених) під час примусового виконання постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу, як виконавчих документів в окремому виконавчому провадженні.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 червня 2018 року у справі № 127/9870/16-ц можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74777526>.

Аналогічна правова позиція міститься у постанові Великої Палати Верховного Суду від 28 листопада 2018 року у справі № 2-01575/11 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78376897>.

1.1.3. Спори щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених судами за правилами різних юрисдикцій, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

14 березня 2018 року Велика Палата розглянула касаційні скарги Великоолександрівського РВ ДВС ГТЮУ у Херсонській області та УДВС ГТЮУ у Херсонській області на ухвалу Нововоронцовського районного суду Херсонської області від 02 вересня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду Херсонської області від 28 листопада 2016 року у справі за скаргою ОСОБА_3 на дії посадових осіб Великоолександрівського РВ ДВС ГТЮУ у Херсонській області та УДВС ГТЮУ у Херсонській області, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

29 червня 2016 року ОСОБА_3 звернулась до суду зі скаргою, у якій з урахуванням уточнених вимог просила поновити строк на подання скарги до суду та визнати незаконними дії (бездіяльність) посадових осіб Великоолександрівського РВ ДВС ГТЮУ у Херсонській області та УДВС ГТЮУ у Херсонській області щодо надання та передачу документів стосовно нежитлових виробничо-складських приміщень, площею 422,9 кв. м, розашованих за адресою: Херсонська область,

Нововоронцовський район, АДРЕСА_1, на реалізацію ДП «Сетам» для внесення інформації щодо проведення електронних торгів з реалізації цього майна.

ОСОБА_3 зазначала, що органами державної виконавчої служби (далі – ДВС) на порушення вимог законодавства надано організатору електронних торгів – ДП «Сетам» неналежні документи щодо права власності на нежитлові приміщення, які мають бути реалізовані, оскільки сам об'єкт нерухомості є самочинним будівництвом та перебуває у спільній сумісній власності ОСОБА_3 та її колишнього чоловіка ОСОБА_5.

Велика Палата Верховного Суду прийняла до розгляду вказану справу у зв'язку з посиланням у касаційній скарзі Великоолександрівським РВ ДВС ГТУЮ у Херсонській області на порушення правил предметної юрисдикції, зокрема на те, що при виконанні зведеного виконавчого провадження виконувалися не лише рішення, постановлені загальними судами в порядку цивільного судочинства, але й наказ на виконання рішення господарського суду.

У статті 33 Закону № 606-XIV, чинного на час вчинення виконавчих дій, передбачалося, що в разі якщо в органі ДВС відкрито кілька виконавчих проваджень про стягнення коштів з одного боржника, вони об'єднуються у зведене виконавче провадження і на майно боржника накладається арешт у межах загальної суми стягнення, виконавчого збору і можливих витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій.

У разі якщо виконавчі провадження про стягнення коштів з одного боржника відкриті у кількох органах ДВС, об'єднання виконавчих проваджень у зведене здійснюється в порядку, встановленому Міністерством юстиції України.

Відповідно до вимог статті 30 Закону № 1404-VIII у редакції, чинній на час розгляду справи, виконання кількох рішень про стягнення коштів з одного боржника здійснюється приватним виконавцем у рамках зведеного виконавчого провадження.

Аналогічні вимоги містить Інструкція у редакції, чинній на час розгляду справи та поширюється на випадки відкриття виконавчого провадження і вчинення виконавчих дій приватним виконавцем.

Проаналізувавши вказані норми, можна зробити висновок, що при виконанні судових рішень діє правило існування одного виконавчого провадження про примусове виконання щодо одного боржника, незалежно від кількості судових рішень та юрисдикції, у яких вказані рішення, що підлягають примусовому виконанню, були ухвалені, та кількості стягувачів.

Також існує лише одна підстава для виведення виконавчого документа зі зведеного виконавчого провадження – це наявність підстав для завершення виконавчого провадження. При цьому таким правом наділений лише виконавець, який ухвалює відповідну постанову, що є його дискреційним повноваженням.

Суд такими повноваженнями не наділений.

Оскільки чинним законодавством не врегульовано порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу ДВС або приватного виконавця під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання судових рішень, ухвалених

судами за правилами різних юрисдикцій, Велика Палата Верховного Суду вважає, що в такому випадку потрібно застосовувати частину першу статті 287 КАС України і вказані справи слід розглядати за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 14.03.2018 у справі № 660/612/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73001394>.

1.1.4. Спори щодо оскарження рішення, дії чи бездіяльності виконавця та посадових осіб органів ДВС з примусового виконання виконавчого напису нотаріуса підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата розглянула справу за скаргою ОСОБА_3 (далі також – скаржник) на дії Другого відділу державної виконавчої служби міста Луцька Головного територіального управління юстиції у Волинській області (далі також – відділ ДВС) за касаційною скаргою скаржника на ухвалу Луцького міськрайонного суду Волинської області від 14 листопада 2017 року і постанову Апеляційного суду Волинської області від 15 січня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Скаргу мотивовано тим, що після пред'явлення до виконання виконавчого напису 30 квітня 2014 року головний державний виконавець відділу ДВС виніс постанову про відкриття виконавчого провадження № 43141885. 26 серпня 2017 року скаржник отримала повідомлення відділу ДВС з приводу акта оцінки арештованого належного їй іпотечного майна (квартири за адресою: АДРЕСА_1). Вважала, що термін чинності виконавчого напису сплив 17 березня 2017 року, а тому дії відділу ДВС щодо проведення оцінки цього майна протиправні.

Юрисдикція спорів щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби залежить від типу виконавчого документа, на підставі якого було відкрите виконавче провадження, а також суб'єктів їх видання.

Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, вчинених під час виконання судового рішення, ухваленого у цивільній справі, був визначений у розділі VII ЦПК України у редакції, чинній на час розгляду справи у суді першої інстанції.

ЦПК України у вказаній редакції передбачав, що скарги сторони виконавчого провадження щодо виконання судових рішень, ухвалених за правилами цивільного судочинства, підлягають розгляду судом, який розглянув відповідну справу у першій інстанції, тобто тим судом, що видав виконавчий документ.

ЦПК України у редакції, чинній на час розгляду справи судом апеляційної інстанції та Великою Палатою Верховного Суду, визначив порядок реалізації судового контролю за виконанням судових рішень у статтях 447-453 розділу VII.

Відповідно до частини першої статті 181 Кодексу адміністративного судочинства (далі – КАС) України у редакції, чинній на час розгляду справи судом першої інстанції, учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця, приватного

виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

Аналогічний за змістом припис закріплений у частині першій статті 287 КАС України у редакції, чинній на час розгляду справи судом апеляційної інстанції та Великою Палатою Верховного Суду.

Отже, за правилами адміністративного судочинства мали оскаржуватися рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, вчинені під час виконання ухвалених в адміністративній справі судових рішень, а також виконавчих документів, виданих іншими, ніж суд, органами та посадовими особами, оскільки закон не встановлює для такого оскарження іншого порядку судового оскарження.

Суди першої й апеляційної інстанцій встановили, що скажник звернулася зі скаргою за правилами статті 383 ЦПК України у чинній на час розгляду справи редакції, а також, що скажник оскаржує дії відділу ДВС у межах виконавчого провадження № 43141885 від 30 квітня 2014 року з примусового виконання виконавчого напису № 969 від 17 березня 2014 року, вчиненого приватним нотаріусом Дніпропетровського міського нотаріального округу Бондарі.М.

Тобто, скажник у цій справі оскаржує дії відділу ДВС щодо виконання не судового рішення, а документа, виданого приватним нотаріусом.

З огляду на те, що скажник подала скаргу на дії відділу ДВС з виконання виконавчого документа, виданого іншою посадовою особою, а не судом, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів першої й апеляційної інстанцій про підвідомчість спору адміністративному суду.

Близьких за змістом висновків Велика Палата Верховного Суду дійшла у постанові від 14 березня 2018 року (справа № 213/2012/16).

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі №161/15523/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78044795>.

Аналогічна правова позиція міститься у наступних постановках Великої Палати Верховного Суду:

- від 14 листопада 2018 року у справі № 820/4243/17 (провадження №11-1055ап18) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77911017>;

- від 06 лютого 2019 року у справі №678/1/16-ц (провадження №14-437ц18) <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79988758>.

1.1.5. **Спори щодо правомірності заміни сторони у виконавчому провадженні, відкритому на підставі виконавчого напису нотаріуса, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства**

16 січня 2019 року Велика Палата Верховного Суду справу за заявою Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Форінт» про заміну сторони у виконавчому провадженні за касаційною скаргою ОСОБА_8 на ухвалу

Окружного адміністративного суду міста Києва від 19 вересня 2017 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 05 грудня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Форінт» (далі – ТОВ «ФК «Форінт») звернулося до суду із заявою про заміну сторони у виконавчому провадженні № 54066997 щодо примусового виконання виконавчого напису приватного нотаріуса Львівського міського нотаріального округу Сиротяк М.Р. від 18 серпня 2010 року № 1537, про стягнення з ОСОБА_8 заборгованості, що виникла за кредитним договором від 16 квітня 2007 року № 010/08-3/2793/в, на підставі договору факторингу.

16 квітня 2007 року між ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та ОСОБА_8 укладено кредитний договір № 010/08-3/2793/в, згідно з умовами якого банк зобов'язався надати позичальнику грошові кошти в сумі 1875000 доларів США, а позичальник зобов'язався повернути кредит та сплатити відсотки за користування кредитними коштами.

Для забезпечення виконання позичальником зобов'язання по поверненню кредитних коштів та сплати відсотків 15 травня 2007 року між ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» та ОСОБА_8 укладено договір іпотеки № 010/08-3/2793/в (зі змінами згідно з договором від 15 червня 2007 року), згідно з яким ОСОБА_8 передав банку в іпотеку належне йому нежитлове приміщення загальною площею 3079, 1 кв. м та земельну ділянку площею 0, 5271га.

У зв'язку з укладеннями договорів факторингу між ПАТ «РайффайзенБанк Аваль» та ПАТ «Кристалбанк», а в подальшому між ПАТ «Кристалбанк» та ТОВ «ФК «Форінт», зокрема щодо іпотечного договору № 010/08-3/2793/в, до ТОВ «ФК «Форінт» перейшло право стягнення на предмет іпотеки.

З метою звернення стягнення на предмет іпотеки ТОВ «ФК «Форінт» звернулось до суду із заявою про заміну сторони у виконавчому провадженні, відкритому на підставі виконавчого напису нотаріуса від 18 серпня 2010 року № 1537.

Наявність у ОСОБА_8 кредиторської заборгованості перед ПАТ «РайффайзенБанк Аваль» сторонами не заперечується.

При цьому, після укладення договорів факторингу, в тому числі і договору про відступлення права вимоги за іпотечним договором від 15 травня 2007 року № 010/08-3/2793/в, укладеним між ОСОБА_8 та ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», яким був забезпечений кредитний договір, ТОВ «ФК «Форінт» набуло статусу кредитора у зобов'язанні, забезпеченому вказаним іпотечним договором.

Відтак, після вчинення виконавчого напису нотаріуса на примусове стягнення заборгованості та відкриття на його підставі виконавчого провадження, саме ТОВ «ФК «Форінт» є належним стягувачем у такому виконавчому провадженні.

Норми Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК, в редакції, чинній на момент звернення із заявою про заміну сторони виконавчого провадження) за аналогією із нормами КАС також регламентують порядок заміни сторони виконавчого провадження (стаття 378 ЦПК).

Відповідно до частини першої статті 368 ЦПК питання, пов'язані із зверненням судового рішення до виконання, вирішує місцевий суд, який розглянув справу.

Таким чином, у порядку цивільного судочинства розглядаються усі спори, пов'язані із виконанням саме судових рішень, винесених місцевим судом.

Однак, у разі оскарження рішень дій чи бездіяльності державного виконавця при виконанні рішень інших органів (зокрема, і виконавчого напису нотаріуса) такий спір має бути вирішений саме адміністративним судом в силу прямих приписів статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» та статті 181 КАС (статті 287 КАС у чинній редакції).

Отже нормами ЦПК та Господарського процесуального кодексу України встановлено судовий контроль за виконанням рішень, ухвалених судами в порядку цивільного та господарського судочинства.

Судовий контроль за виконанням рішень інших органів покладено законодавством на адміністративні суди. Аналізуючи в сукупності норми статті 15 Закону України «Про виконавче провадження» та статті 264 КАС, беручи до уваги, що питання правомірності заміни сторони у виконавчому провадженні є, по суті, превентивним судовим контролем у відповідному виконавчому провадженні, це питання повинно вирішуватися в порядку адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 826/7941/117 можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79365487>.

1.1.6. Спори щодо оскарження рішення, дії чи бездіяльності виконавця та посадових осіб органів ДВС про виконання рішень інших органів (посадових осіб) підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

14 березня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_3 на ухвалу Інгулецького районного суду м.Кривого Рогу Дніпропетровської області від 01 вересня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду Дніпропетровської області від 16 листопада 2016 року у справі за скаргою ОСОБА_3 на дії державного виконавця Інгулецького відділу державної виконавчої служби м. Кривого Рогу Головного територіального управління юстиції у Дніпропетровській області Колайчук І. О. про визнання неправомірними дій державного виконавця щодо винесення постанов про відкриття виконавчих проваджень, скасування постанов, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Якщо виконання підлягає рішення іншого органу (не суду) і відсутній спеціальний закон, що передбачає порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності виконавця та посадових осіб органів ДВС, у такому випадку вони підлягають оскарженню в порядку адміністративного судочинства.

У справі, яка переглядається, до суду звернувся ОСОБА_3 зі скаргою на постанови державного виконавця Інгулецького відділу державної виконавчої служби м. Кривого Рогу Головного територіального управління юстиції у Дніпропетровській області Колайчук І. О. про відкриття виконавчих проваджень від 15 серпня 2016 року ВП № 51954480 та ВП № 51954534 про примусове виконання

постанов від 26 травня 2016 року № 39 та № 40, виданих Виконавчим комітетом Інгулецької районної у місті ради про стягнення із ОСОБА_3 на користь держави штрафу в розмірі 680 грн (а. с. 11 та 11 зворот).

Тобто в цьому випадку ОСОБА_3 оскаржив дії державного виконавця щодо виконання не судового рішення, а постанов, виданих іншим органом, а саме виконкомом Інгулецької районної у місті ради.

Імперативною нормою закону (частина друга статті 74 Закону № 1404-VIII) встановлено оскарження рішень, дії чи бездіяльності виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших (не судових) органів (посадових осіб) шляхом подання скарги до відповідного адміністративного суду.

Суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний суд, зробив правильний висновок про неможливість розгляду скарги ОСОБА_3 на дії державного виконавця Інгулецького відділу державної виконавчої служби м. Кривого Рогу Головного територіального управління юстиції у Дніпропетровській області Колайчук І. О. в порядку цивільного судочинства та про підсудність зазначеної справи адміністративному суду.

З матеріалів справи та змісту оскаржуваних судових рішень не вбачається, що суди при розгляді справи допустили неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Підсумовуючи, можна зробити такі висновки.

Рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому відповідним процесуальним законом.

Відповідно до статті 383 ЦПК України у редакції, що діяла на час звернення зі скаргою та розгляду справи у судах першої та апеляційної інстанцій, сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС під час виконання судового рішення, ухваленого за правилами цивільного судочинства, порушено їх права чи свободи.

Рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів ДВС щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб), тобто не за рішенням, ухваленим судом, можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом, що передбачено як із частиною другою статті 74 Закону № 1404-VIII, так і частиною першою статті 181 КАС України в редакції, що діяла на час розгляду справи.

Детальніше із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 14 березня 2018 року у справі № 213/2012/16 (провадження № 14-13цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72970283>.

Аналогічна правова позиція міститься у наступних постановках Великої Палати Верховного Суду:

- від 20 вересня 2018 року у справі №324/1018/17 (провадження № 14-245цс18) <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76812019>;

- від 05 грудня 2018 року у справі № 422/2249/17 (провадження №14-494цс18)
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/78715736>.

1.1.7. Спори щодо оскарження рішення, дії або бездіяльності приватного виконавця за участю особи, яка не є стороною виконавчого провадження, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

05 червня 2019 року Велика Палата розглянула справу № 917/2267/14 за позовом ПАТ «Крюківський вагобудівний завод» до Приватного виробничо-комерційного підприємства «Пружини Сервіс» про стягнення 1 032 593,04 грн за касаційною скаргою приватного виконавця виконавчого округу Полтавської області Скрипника Володимира Леонідовича на постанову Східного апеляційного господарського суду від 10 грудня 2018 року та ухвалу Господарського суду Полтавської області від 13 вересня 2018 року за скаргою ПАТ «Полтаваобленерго» на дії приватного виконавця виконавчого округу Полтавської області Скрипника Володимира Леонідовича, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

22 серпня 2018 року Публічне акціонерне товариство «Полтаваобленерго» (далі – ПАТ «Полтаваобленерго») звернулося до Господарського суду Полтавської області зі скаргою на дії приватного виконавця виконавчого округу Полтавської області Скрипника Володимира Леонідовича (далі – приватний виконавець) щодо винесення постанови про арешт коштів боржника від 10 серпня 2018 року у виконавчому провадженні № 56454273, якою накладено арешт на грошові кошти боржника у розмірі 58 199,26 грн, розміщені на рахунку ПАТ «Полтаваобленерго» та сплачені боржником як передплата за договором про постачання електричної енергії від 28 жовтня 2008 року № 273, а також зобов'язано ПАТ «Полтаваобленерго» перерахувати ці кошти протягом п'яти робочих днів на депозитний рахунок приватного виконавця.

Скаргу мотивовано тим, що зазначену постанову винесено приватним виконавцем з порушенням приписів статей 2, 18, 48 Закону України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження» з огляду на те, що відповідно до умов договору про постачання електричної енергії від 28 жовтня 2008 року № 273 після отримання коштів попередньої оплати від боржника за придбану ним електричну активну та реактивну енергію ПАТ «Полтаваобленерго» набуло право власності на ці кошти на підставі положень статті 334 Цивільного кодексу України. Крім того, за твердженням скажника, рахунок, на який відповідно до умов зазначеного договору сплачує кошти боржник, є рахунком зі спеціальним режимом використання, призначений виключно для зарахування коштів за електричну енергію та розрахунків з учасниками оптового ринку електричної енергії, на який згідно з приписами статті 2 Закону України «Про виконавче провадження» заборонено звернення стягнення та накладення арешту.

Відповідно до статті 15 Закону України «Про виконавче провадження» сторонами виконавчого провадження є стягувач і боржник. Стягувачем є фізична або юридична особа чи держава, на користь чи в інтересах яких видано виконавчий

документ. Боржником є визначена виконавчим документом фізична або юридична особа, держава, на яких покладається обов'язок щодо виконання рішення.

За матеріалами справи ПАТ «Полтаваобленерго» звернулося до господарського суду зі скаргою на вказані дії приватного виконавця щодо винесення постанови про арешт коштів боржника від 10 серпня 2018 року у виконавчому провадженні № 56454273 з примусового виконання наказу Господарського суду Полтавської області від 23 травня 2015 року у цій справі.

Відтак, з огляду на вказані приписи Закону України «Про виконавче провадження», скаржник (ПАТ «Полтаваобленерго»), який оскаржує зазначені дії приватного виконавця у межах цієї справи про стягнення коштів з боржника (Приватного виробничо-комерційного підприємства «Пружини Сервіс») на користь стягувача (ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»), не є стороною вказаного виконавчого провадження.

Ураховуючи те, що ПАТ «Полтаваобленерго» не є стороною виконавчого провадження № 56454273 і не наділене правом щодо оскарження вказаних дій приватного виконавця щодо винесення постанови про арешт коштів боржника від 10 серпня 2018 року в передбаченому Господарським процесуальним кодексом України порядку, Велика Палата Верховного Суду вважає помилковим висновок судів першої та апеляційної інстанцій про можливість розгляду скарги ПАТ «Полтаваобленерго» в межах цієї справи за правилами господарського судочинства, оскільки згідно з приписами частини першої статті 287 Кодексу адміністративного судочинства України та частини другої статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» розгляд цієї скарги віднесено до юрисдикції адміністративних судів.

За таких обставин, зважаючи на характер правовідносин у цій справі, доводи касаційної скарги приватного виконавця про підвідомчість цього спору (який стосується судового оскарження дій приватного виконавця особою, яка не є стороною відповідного виконавчого провадження) адміністративним судам є обґрунтованими.

Таким чином, перевіrivши застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм процесуального права на підставі встановлених судами попередніх інстанцій фактичних обставин справи та в межах доводів касаційної скарги приватного виконавця, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що скарга ПАТ «Полтаваобленерго» на дії приватного виконавця стосовно винесення постанови про арешт коштів боржника від 10 серпня 2018 року у виконавчому провадженні № 56454273 не підлягає розгляду в межах цієї справи за правилами господарського судочинства, а відноситься до юрисдикції адміністративних судів, звідси – оскаржувані постанови суду апеляційної інстанції та ухвала суду першої інстанції у цій справі є такими, що прийняті з порушенням норм процесуального права.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 05 червня 2019 року у справі № 917/2267/14 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82424026>.

1.1.8. Спори щодо оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця за участю особи, яка не є стороною виконавчого провадження, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

30 травня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу представника позивача ОСОБА_3 – ОСОБА_4 на ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 04 серпня 2016 року у справі № 815/2255/16 за позовом ОСОБА_3 до управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції в Одеській області (далі – управління ДВС) про визнання протиправними дій, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У травні 2016 року ОСОБА_3 звернулася до суду з позовом до управління ДВС, у якому з урахуванням заяви про уточнення позовних вимог просила визнати протиправними дії відповідача щодо складання відповідно до постанови ВП № 45925604 акта опису та арешту майна від 17 квітня 2015 року про вилучення автомобіля марки LEXUS RX-300, 2005 року випуску, реєстраційний номер НОМЕР_1, номер шасі (кузова) НОМЕР_2, та передачу цього транспортного засобу на відповідальне зберігання третім особам.

На обґрунтування позовних вимог ОСОБА_3 зазначила, що у визначений законом спосіб набула право власності на автотранспортний засіб марки LEXUS RX-300, 2005 року випуску, реєстраційний номер НОМЕР_1, номер шасі (кузова) НОМЕР_2, проте державний виконавець Хлебников О. В. здійснив дії з вилучення вказаного автомобіля та передачі його третім особам з порушенням норм чинного законодавства України.

Суди попередніх інстанцій установили, що Приморський районний суд м. Одеси ухвалою від 03 листопада 2014 року у справі № 2-7122/11 задовольнив подання Другого Приморського відділу державної виконавчої служби Одеського міського управління юстиції (далі – Другий Приморський ВДВС) про визнання мирової угоди на стадії виконання судового рішення по цивільній справі за позовом ОСОБА_3 до ОСОБА_5 про стягнення боргу за договором позики та визнав мирову угоду про закінчення виконавчого провадження, укладену 29 серпня 2014 року між ОСОБА_3 та ОСОБА_5

Відповідно до вказаної ухвали суду ОСОБА_5 визнав заборгованість перед ОСОБА_3, що зазначена в рішенні Приморського районного суду м. Одеси від 03 листопада 2011 року, у розмірі 186 тис. 167 грн 30 коп. В рахунок погашення заборгованості у вказаному розмірі згідно із цим рішенням ОСОБА_5 передає у власність ОСОБА_3 автомобіль марки LEXUS RX-300, 2005 року випуску, реєстраційний номер НОМЕР_1, номер шасі (кузова) НОМЕР_2. У зв'язку з досягненням домовленості та добровільним врегулюванням порядку виконання судового рішення вказаною ухвалою суду закінчено виконавче провадження № 31752247 щодо виконання рішення Приморського районного суду м. Одеси від 03 листопада 2011 року про стягнення з ОСОБА_5 на користь ОСОБА_3 грошової суми в розмірі 186 тис. 167 грн 30 коп.

На підставі частин четвертої та п'ятої статті 82 Закону № 606-XIV (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ, а іншими учасниками виконавчого провадження та особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, – до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом. Рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб) можуть бути оскаржені до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

З матеріалів справи убачається, що ОСОБА_3 звернулася до адміністративного суду з позовом до управління ДВС про визнання протиправними дій державного виконавця щодо складання відповідно до постанови ВП № 45925604 акта опису та арешту майна від 17 квітня 2015 року про вилучення автомобіля марки LEXUS RX-300, 2005 року випуску, реєстраційний номер НОМЕР_1, та передачу цього транспортного засобу на відповідальне зберігання третім особам.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, оскаржені дії вчинені старшим державним виконавцем відділу примусового виконання рішень управління ДВС в межах стягнення з ОСОБА_5 виконавчого збору на користь бюджету у зв'язку з невиконанням в наданий для самостійного виконання строк боржником вимог виконавчого напису нотаріуса.

Таким чином, позивач ОСОБА_3, яка не є стороною виконавчого провадження № 45925604, оскаржує дії державного виконавця управління ДВС, вчинені в межах стягнення з ОСОБА_5 виконавчого збору на користь бюджету у зв'язку з невиконанням в наданий для самостійного виконання строк боржником вимог виконавчого напису нотаріуса.

За таких обставин відповідно до наведених вище норм частин четвертої та п'ятої статті 82 Закону № 606-XIV (у вказаній вище редакції) цей спір підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 30 травня 2018 року у справі № 815/2255/16 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75296535>.

1.1.9. Спір стосовно оскарження дій (бездіяльності) державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби щодо примусового виконання виконавчого листа, виданого судом у кримінальній справі, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

27 березня 2019 року Велика Палата розглянула касаційну скаргу ОСОБА_3 на ухвалу Чернівецького окружного адміністративного суду від 10 квітня 2018 року та постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду від 08 травня 2018 року у справі № 824/297/18-а за позовом ОСОБА_3 до начальника Вижницького районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Чернівецькій області Василячука Петра Степановича (далі –

начальник, виконавча служба – відповідно) про визнання бездіяльності протиправною й зобов'язання вчинити дії, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У березні 2018 року ОСОБА_3 звернулася до суду з позовом до начальника виконавчої служби, у якому просила визнати неправомірною бездіяльність відповідача, яка полягає у формальному розгляді її клопотання від 20 лютого 2018 року про усунення порушення законодавства у виконавчому провадженні № 28399497, та зобов'язати начальника виконавчої служби розглянути клопотання про усунення порушення законодавства у виконавчому провадженні № 28399497.

Відмовляючи у відкритті провадження в адміністративній справі, Чернівецький окружний адміністративний суд, з висновками якого погодився й суд апеляційної інстанції, керувався тим, що незгода сторони виконавчого провадження з діями або рішенням державного виконавця у виконавчому провадженні, відкритому за виконавчим документом, виданим Вишницьким районним судом Чернівецької області за результатами розгляду кримінальної справи, не може бути розглянута за правилами адміністративного судочинства, а має розглядатися судом, який видав такий виконавчий лист.

Велика Палата Верховного Суду вважає помилковими ці висновки судів попередніх інстанцій з огляду на таке.

Відповідно до частини першої статті 74 Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження» рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом.

Згідно із частинами третьою та четвертою статті 535 КПК України у разі якщо судові рішення або його частина підлягає виконанню органами державної виконавчої служби, приватним виконавцем, суд видає виконавчий лист, який звертається до виконання в порядку, передбаченому законом про виконавче провадження.

Органи, особи, які виконують судові рішення, повідомляють суд, який постановив судові рішення, про його виконання.

Проте положеннями КПК України не встановлено порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності органів державної виконавчої служби, їх посадових осіб щодо виконання судового рішення у кримінальному провадженні.

Водночас частиною першою статті 287 КАС України встановлено, що учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця, приватного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

Аналіз наведених правових положень у сукупності з обставинами цієї справи дають підстави для висновку, що спір з приводу оскарження дій (бездіяльності) державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби щодо примусового виконання виконавчого листа, виданого судом у кримінальній справі, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, оскільки КПК України не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби, їх посадових осіб.

Аналогічна правова позиція викладена в постанові Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2018 року у справі № 757/61236/16-ц (провадження № 14-431цс18).

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 березня 2019 року у справі № 824/297/18-а можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81573910>.

1.1.10. Спори, що виникають під час виконання органами Держказначейства рішення суду про стягнення коштів з державного органу, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

20 червня 2018 року Велика Палата розглянула касаційну скаргу Головного управління Державної казначейської служби в Одеській області на ухвалу Господарського суду Одеської області від 12 вересня 2017 року та постанову Одеського апеляційного господарського суду від 21 листопада 2017 року, у справі Господарського суду Одеської області за позовом Приватного підприємства «Ремерцентр» до Департаменту розвитку інфраструктури та житлово-комунального господарства Одеської обласної державної адміністрації за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Головного управління Державної казначейської служби України в Одеській області про стягнення 1 925 936,77 грн за скаргою Приватного підприємства «Ремерцентр» на дії Головного управління Державної казначейської служби в Одеській області, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У серпні 2017 року ПП «Ремерцентр» звернулось до Господарського суду Одеської області зі скаргою на дії Управління Держказначейства в Одеській області про визнання неправомірними дій останнього, які полягають у відмові від виконання рішення Господарського суду Одеської області від 07 липня 2016 року та у поверненні без виконання наказу Господарського суду Одеської області від 25 липня 2016 року у справі № 916/1226/16, а також про зобов'язання Головного управління Державної казначейської служби України в Одеській області прийняти до виконання зазначений наказ.

Закон України «Про виконавче провадження» встановлює, що рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом. Водночас порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів Казначейства цим законом не визначено.

Крім цього, положеннями статті 1212 ГПК України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року, визначався порядок оскарження до господарського суду дій чи бездіяльності виключно приватних виконавців та органів державної виконавчої служби.

Аналогічні положення закріплені і в статті 339 ГПК України у редакції, чинній на час розгляду справи судом, відповідно до яких сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їхні права.

З урахуванням наведеного порядку оскарження дій органів державної виконавчої служби, а також виходячи з того, що органи Казначейства діють в межах наведеного вище Закону України «Про виконавче провадження», суди попередніх інстанцій помилково визначили, що юрисдикція вирішення спору, пов'язаного із оскарженням дій органів Казначейства, має визначатись виходячи з порядку оскарження дій органів державної виконавчої служби.

Однак Велика Палата Верховного Суду доходить висновку, що Закон України «Про виконавче провадження» та ГПК України передбачають порядок оскарження лише рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби або приватного виконавця. В той час, як органи Казначейства не є органами державної виконавчої служби. Як вже зазначалось вище, відповідно до пункту 1 Положення № 215, Казначейство є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів.

Виходячи з наведеного, Велика Палата Верховного Суду доходить наступних висновків. Управління Держказначейства не входить до системи органів державної виконавчої служби України, а отже його дії, в тому числі щодо повернення виконавчого документа без виконання, не можуть бути оскаржені в порядку Закону України «Про виконавче провадження» та відповідних положень ГПК України, які визначають порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців. Водночас у спірних правовідносинах між ПП «Ремерцентр» та Держказначейством в Одеській області, орган казначейства здійснює владні управлінські функції, покладені на нього відповідно із діючим законодавством.

Отже, зважаючи на характер правовідносин у цій справі, Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди першої та апеляційної інстанцій дійшли помилкових висновків про необхідність розгляду скарги ПП «Ремерцентр» на дії Управління Держказначейства в Одеській області в порядку господарського, а не адміністративного судочинства.

Спори, що виникають під час виконання органами Державної казначейської служби України рішення суду про стягнення коштів з державного органу,

мають розглядатись в порядку адміністративного судочинства (статті 2, 17, 18, 162 КАС України), а не у порядку статті 121-2 ГПК України.

Згідно із пунктом 15 Порядку виконання рішень про стягнення коштів з державного та місцевих бюджетів або боржників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 845 від 03 серпня 2011 року дії (бездіяльність) та рішення органу Державної казначейської служби України можуть бути оскаржені відповідно до адміністративного суду.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 червня 2018 року у справі № 916/1226/16 можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75068847>.

Аналогічна правова позиція міститься у наступних постановках Великої Палати Верховного Суду:

- від 12 вересня 2018 року у справі № 916/223/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76673361>;
- від 13 лютого 2019 року у справі № 199/9550/15-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79957720>;
- від 27 лютого 2019 року у справі № 913/356/15 – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80364142>.

1.1.11. Спори щодо оскарження рішення, дій чи бездіяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб як органу, який виконує судові рішення при вчиненні виконавчих дій, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

12 грудня 2018 року Велика Палата Верховного Суду касаційну скаргу ОСОБА_3 на ухвалу Красногвардійського районного суду м. Дніпропетровська від 18 квітня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Дніпропетровської області від 23 травня 2017 року у цивільній справі за скаргою ОСОБА_3 на бездіяльність уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У квітні 2017 року ОСОБА_3 звернувся до суду з позовом, у якому зазначав, що уповноважена особа Фонду чинить йому перешкоди у виконанні рішення Красногвардійського районного суду м. Дніпропетровська від 20 вересня 2016 року у справі № 204/4893/16 шляхом невключення його до реєстру вкладників, які мають право на відшкодування коштів за рахунок Фонду на підставі виконавчого листа.

Національний банк України (далі – НБУ) за пропозицією Фонду прийняв рішення від 23 лютого 2017 року № 95-рш про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію ПАТ «Платинум Банк».

08 лютого та 16 березня 2017 року ОСОБА_3 звертався до уповноваженої особи Фонду із заявою, в якій просив включити його до списку вкладників відповідно до пункту 1 частини другої статті 27 Закону України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (далі – Закон № 4452-VI) для отримання коштів відповідно до частини першої статті 28 цього Закону (а. с. 3, 4).

Оскільки станом на квітень 2017 року позивач не був включений до відповідного реєстру Фонду, ОСОБА_3 звернувся до суду зі скаргою на бездіяльність уповноваженої особи Фонду, посилаючись на вимоги статей 383, 384 ЦПК України (тут і далі – у редакції, чинній на час звернення до суду зі скаргою). Просив визнати бездіяльність уповноваженої особи Фонду неправомірною та зобов'язати уповноважену особу Фонду включити його до списку вкладників.

У статті 6 Закону № 1404-VIII вказано, що у випадках, передбачених законом, рішення щодо стягнення майна та коштів виконуються органами доходів і зборів, а рішення щодо стягнення коштів – банками та іншими фінансовими установами. Рішення про стягнення коштів з державних органів, державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ виконуються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів. У випадках, передбачених законом, рішення можуть виконуватися іншими органами. Органи та установи, зазначені в частинах першій–третьій цієї статті, не є органами примусового виконання.

Разом з тим згідно із Законом № 4452-VI у контексті пункту 4 частини першої статті 39 Закону № 1404-VIII виконавче провадження підлягає закінченню у разі прийняття НБУ рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку-боржника.

За вимогами частини четвертої статті 39 Закону № 1404-VIII постанова про закінчення виконавчого провадження з підстави, передбаченої пунктом 4 частини першої цієї статті, разом з виконавчим документом надсилається до уповноваженої особи Фонду.

Отже, належним органом, який має виконувати рішення Красногвардійського районного суду м. Дніпропетровська від 20 вересня 2016 року, є Фонд, який може делегувати свої повноваження, передбачені статтями 37, 48 Закону № 4452-VI, уповноваженій особі Фонду.

Оскарження рішень, дій чи бездіяльності уповноваженої особи Фонду при виконанні судових рішень, ухвалених у порядку цивільного судочинства, статтею 383 ЦПК України не передбачено.

Відповідно до частини першої статті 181 Кодексу адміністративного судочинства України учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця, приватного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

Оскільки іншого порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності інших органів, які виконують судові рішення при вчиненні виконавчих дій не передбачено, такі дії підлягають оскарженню у позовному провадженні в порядку адміністративного судочинства.

Зазначений порядок є універсальним і відповідає вимогам ефективного захисту сторін виконавчого провадження у разі вчинення виконавчих дій іншими органами та установами, а не державними чи приватними виконавцями.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2018 року у справі № 204/2221/17 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78680723>.

1.1.12. Спори щодо оскарження дій державного виконавця у зв'язку з примусовим виконанням судового рішення про накладення адміністративного стягнення підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

6 лютого 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_3 на ухвалу Печерського районного суду міста Києва від 26 жовтня 2017 року та постанову Апеляційного суду міста Києва від 13 лютого 2018 року у цивільній справі за скаргою ОСОБА_3 на дії державного виконавця Шевченківського районного відділу державної виконавчої служби міста Києва Головного територіального управління юстиції у місті Києві (далі – Шевченківський РВ ДВС м. Києва) Савчука Костянтина Петровича щодо постанови про відкриття виконавчого провадження та постанови про арешт майна, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

ОСОБА_3 звернувся до суду із скаргою на дії державного виконавця Шевченківського районного відділу державної виконавчої служби міста Києва Головного територіального управління юстиції у місті Києві щодо постанови про відкриття виконавчого провадження та постанови про арешт майна, посилаючись на те, що постановою Печерського районного суду міста Києва від 22 березня 2017 року, залишеною без змін постановою Апеляційного суду міста Києва від 2 червня 2017 року, його визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 212-15 Кодексу України про адміністративні правопорушення, та накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу, що становить 1700 грн, з конфіскацією суми внесків на підтримку політичної партії у розмірі 468 946,50 грн.

Як убачається зі скарги, оскаржувані дії державного виконавця стосуються примусового виконання судового рішення про накладення адміністративного стягнення, передбаченого статтею 212-15 КупАП.

Такі справи (про накладення адміністративного стягнення) розглядаються районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами, іншими органами (посадовими особами) в порядку, встановленому КупАП, яким передбачено порядок примусового виконання постанов про накладення адміністративного стягнення. Проте цим Кодексом не передбачено можливості оскарження в порядку судового контролю за виконанням судових рішень дій осіб, уповноважених здійснювати таке примусове виконання.

Статтею 181 КАС України у редакції, що діяла на час звернення до суду ОСОБА_3, передбачено особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця як окремої категорії адміністративного спору. У частині першій цієї статті зазначено, що учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця, приватного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця порушено їхні

права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

Оскільки у справі, яка розглядається, ОСОБА_3 оскаржує дії державного виконавця у зв'язку з примусовим виконанням судового рішення про накладення адміністративного стягнення, ухваленого в порядку КупАП, а не за наслідками розгляду цивільної справи, то висновки судів попередніх інстанцій про неможливість її розгляду в порядку цивільного судочинства є правильними.

Суд обґрунтовано зробив висновок про наявність правових підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 122 ЦПК України у чинній на час прийняття оскаржуваної ухвали редакції, для відмови у відкритті провадження у справі з огляду на те, що скарга не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства. Розгляд такої скарги віднесено до юрисдикції адміністративних судів.

Детальніше із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 06 лютого 2019 року у справі № 757/62025/17-ц (провадження № 14-619цс18) можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79834973>.

1.1.13. Спори щодо оскарження бездіяльності посадової особи відділу державної виконавчої служби щодо ненадання відповіді на адвокатський запит підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

12 грудня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу представника Особи 4 – адвоката Особи 5 на ухвалу Жовтневого районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 3 березня 2017 року та ухвалу апеляційного суду Дніпропетровської області від 21 червня 2017 року у цивільній справі за скаргою Особи 4 на бездіяльність начальника Автозаводського відділу державної виконавчої служби м. Кременчука Головного територіального управління юстиції у Полтавській області, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У справі, що розглядається, адвокат Особа 5 звернувся до суду зі скаргою на бездіяльність начальника Автозаводського ВДВС, яка, на думку заявника, полягала в тому, що останній не розглянув його адвокатський запит від 9 лютого 2017 року № 50 стосовно примусового виконання ухваленого в порядку цивільного судочинства рішення Жовтневого районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області про стягнення з Особи 7 на користь Особи 4 заборгованості за договором позики у розмірі 82 307,80 грн та судових витрат у розмірі 823,80 грн.

Оскільки у справі, що розглядається, зі скаргою на бездіяльність начальника Автозаводського ВДВС звернувся представник Особи 4 – адвокат Особа 5, який не є стороною виконавчого провадження, оскаржує ненадання начальником Автозаводського ВДВС у встановлений Законом України від 5 липня 2012 року № 5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» строк відповіді на адвокатський запит і ненадання копій запитуваних документів, тобто скарга стосується не оскарження дій державного виконавця щодо виконання рішення суду, а здійснення управлінських дій з контролю за неналежним виконанням державним

виконавцем своїх обов'язків, то вона в силу вимог статті 181 Кодексу адміністративного судочинства України підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, про що правильно вказали суди попередніх інстанцій.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 12 грудня 2018 року у справі № 212/7068/13-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78680696>.

1.2. Справи, які підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

1.2.1. Спори щодо зняття арешту з майна, накладеного в межах виконавчого провадження, власник якого не є боржником, підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

13 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула адміністративну справу за позовом ОСОБА_3, ОСОБА_4 до Приморського відділу державної виконавчої служби Одеського міського управління юстиції, начальника Приморського відділу державної виконавчої служби Одеського міського управління юстиції Шуляченка Миколи Борисовича, старшого державного виконавця Приморського відділу державної виконавчої служби Одеського міського управління юстиції Білого Кирила Юрійовича про визнання дій та бездіяльності протиправними, визнання протиправною та скасування постанови про арешт майна, прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Позов обґрунтовано тим, що 14 травня 2003 року ОСОБА_7 подарувала ОСОБА_8 вказані вище житловий будинок та земельну ділянку. Після смерті ОСОБА_8, яка настала ІНФОРМАЦІЯ_1, зазначене майно успадкували його батьки – позивачі. Незважаючи на це, державний виконавець Приморського відділу ДВС Білий К.Ю. наклав арешт на вказане майно в порядку виконання судового рішення за борговими зобов'язаннями ОСОБА_7 як особи, майно якої обтяжується.

Частиною 1 ст. 60 Закону № 606-XIV встановлено, що особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту.

З аналізу наведених норм права слід дійти висновку, що для спорів про зняття арешту з майна, яке особа (не боржник у виконавчому провадженні) вважає своїм, встановлено певний порядок судового вирішення.

ЦПК України у редакції, чинній на час звернення позивачів до адміністративного суду, передбачав, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають, зокрема, з цивільних і земельних відносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства (ч. 1 ст. 15 цього Кодексу).

Спори, пов'язані з належністю майна, на яке накладено арешт, та про зняття такого арешту відповідно до ст. ст. 15, 16 ЦПК України розглядаються в порядку

цивільного судочинства у позовному провадженні, якщо однією зі сторін відповідного спору є фізична особа.

Згідно з ч. 2 ст. 114 ЦПК України позови про зняття арешту з майна пред'являються за місцезнаходженням цього майна або основної його частини.

Таким чином, спір, який виник між позивачами та органом державної виконавчої служби (у тому числі із її посадовими і службовими особами), з приводу зняття арешту з нерухомого майна не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, а має розглядатися судами загальної юрисдикції в порядку цивільного судочинства.

Аналогічний правовий висновок Великої Палати Верховного Суду викладений у постанові від 22 серпня 2018 року у справі № 658/715/16-ц (провадження № 14-299цс18).

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі №815/615/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81079736>.

1.2.2. Спір стосовно оскарження дій державного виконавця щодо виконання виконавчого документа, який був виданий на виконання задоволеного в межах кримінального провадження цивільного позову, належить до юрисдикції суду, який видав виконавчий документ, та підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

21 листопада 2018 року Велика Палата розглянула касаційну скаргу ПАТ «Брокбізнесбанк» на ухвалу Рівненського міського суду Рівненської області від 08 листопада 2016 року та ухвалу Апеляційного суду Рівненської області від 27 грудня 2016 року, у цивільній справі за скаргою ПАТ «Брокбізнесбанк» на дії державного виконавця Острозького районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Рівненській області, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У вересні 2016 року ПАТ «Брокбізнесбанк» звернулося до суду зі скаргою на дії державного виконавця Острозького районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Рівненській області (далі – Острозький РВ ДВС ГТЮЮ у Рівненській області) щодо повернення виконавчого документа.

Скаргу мотивовано тим, що 31 серпня 2016 року державним виконавцем Острозького РВ ДВС ГТЮЮ у Рівненській області винесено постанову про повернення виконавчого документа. Банк вважав, що вказану постанову державного виконавця винесено з порушенням прав та законних інтересів стягувача, оскільки державним виконавцем не вжито всіх заходів щодо виконання рішення суду, передбачених Законом України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження».

ПАТ «Брокбізнесбанк» оскаржує постанову державного виконавця про повернення виконавчого документа стягувачу за виконавчим листом, виданим у справі № 569/4579/13-к про задоволення цивільного позову банку в рахунок

відшкодування матеріальної шкоди, виданого Рівненським міським судом Рівненської області 29 травня 2013 року.

Цивільний позов банку було пред'явлено в кримінальному провадженні № 569/4579/13-к та задоволено вироком Рівненського міського суду Рівненської області від 13 травня 2013 року.

Відповідно до частин четвертої та п'ятої статті 128 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) форма та зміст позовної заяви повинні відповідати вимогам, установленим до позовів, які пред'являються у порядку цивільного судочинства. Цивільний позов у кримінальному провадженні розглядається судом за правилами, встановленими цим Кодексом. Якщо процесуальні відносини, що виникли у зв'язку з цивільним позовом, цим Кодексом не врегульовані, до них застосовуються норми ЦПК України за умови, що вони не суперечать засадам кримінального судочинства.

Тобто інститут цивільного позову у кримінальному провадженні є суміжним із позовним провадженням, врегульованим ЦПК України.

Відповідно до статті 383 ЦПК України (у редакції, яка діяла на час звернення зі скаргою та розгляду справи у судах першої та апеляційної інстанцій) сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду зі скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їх права чи свободи.

Згідно із частиною другою статті 384 цього Кодексу скарга подається до суду, який видав виконавчий документ.

Справи за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи посадової особи державної виконавчої служби розглядаються судом за загальними правилами ЦПК України з особливостями, встановленими статтею 386 цього Кодексу, за участю державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби, рішення, дія чи бездіяльність якої оскаржуються. Тобто право на звернення зі скаргою та порядок її розгляду й постановлення ухвали пов'язані з наявністю судового рішення, ухваленого за правилами цивільного судочинства та його примусовим виконанням.

Отже, суди за вищевикладених обставин дійшли помилкового висновку про те, що зазначений спір підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства. Оскільки банк оскаржує дії державного виконавця щодо виконання виконавчого документа, який був виданий на виконання задоволеного в межах кримінального провадження цивільного позову, то такий спір належить до юрисдикції суду, який видав виконавчий документ, та підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 569/12295/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78112048>.

1.2.3. Подання про надання дозволу в межах виконавчого провадження на примусове проникнення до нежитлового приміщення, власником якого є фізична особа, розглядається в порядку цивільного судочинства за місцем знаходження нежитлового приміщення

20 вересня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ПАТ «Марфін банк» на ухвалу Полтавського районного суду Полтавської області від 05 грудня 2017 року та постанову Апеляційного суду Полтавської області від 08 лютого 2018 року у цивільній справі за поданням старшого державного виконавця ВПВР УДВС ГТУЮ у Полтавській області Лукмасла Миколи Миколайовича про примусове проникнення до володіння боржника, заінтересовані особи: ПАТ «Марфін банк», ОСОБА_3, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

03 грудня 2017 року старший державний виконавець ВПВР УДВС ГТУЮ у Полтавській області Лукмасло М. М. звернувся до суду із поданням, у якому зазначав, що на примусовому виконанні у ВПВР УДВС ГТУЮ у Полтавській області перебуває виконавче провадження з виконання рішення Господарського суду Полтавської області від 27 лютого 2017 року про стягнення з ОСОБА_3 на користь ПАТ «Марфін банк» заборгованості за кредитним договором у розмірі 8 688 949,88 грн, 3 436 188,07 грн заборгованості за відсотками та 181 877,07 грн – відшкодування витрат зі сплати судового збору.

Вказував, що за місцем проживання ОСОБА_3: АДРЕСА_1 та за місцем знаходження належного останньому нежитлового приміщення по АДРЕСА_2 у с. Розсошенці Полтавського району Полтавської області, у зв'язку з відсутністю боржника та відсутністю доступу до приміщення, державний виконавець не зміг вчинити виконавчі дії. Таким чином, боржник своєю бездіяльністю перешкоджає примусовому виконанню вищезазначеного рішення суду.

Ураховуючи наведене, державний виконавець просив суд надати дозвіл на примусове проникнення до нежитлового приміщення, власником якого є ОСОБА_3, а саме: кафе площею 154,8 кв. м по АДРЕСА_2 у с. Розсошенці Полтавського району Полтавської області, з метою проведення опису та подальшої реалізації майна.

Закриваючи провадження у справі, апеляційний суд керувався тим, що відсутність у Господарському процесуальному кодексі України (далі – ГПК України) порядку вирішення питань про надання дозволу на примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника при виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) не є підставою для розгляду відповідного подання державного виконавця на підставі статті 376 ЦПК України (у редакції на час розгляду подання судом першої інстанції), оскільки розділом VI ЦПК України «Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб)» визначено компетенцію загального суду щодо вирішення питань, пов'язаних з виконанням судових рішень саме у цивільних справах

Особливістю вказаної справи є те, що державний виконавець звернувся з поданням до місцевого суду у порядку цивільного судочинства для отримання

дозволу на вчинення виконавчих дій на виконання рішення, ухваленого у порядку господарського судочинства.

За загальним правилом, усі процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у господарських справах вирішуються відповідно до вимог Розділу V ГПК України.

Разом з тим чинне процесуальне законодавство містить певні особливості, за яких уможлиблюється вирішення процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень, ухвалених у господарських та адміністративних справах саме у порядку цивільного судочинства.

Така логіка законодавця пов'язана з тим, що вказані виконавчі дії виходять за межу публічно-правових правовідносин чи господарських правовідносин, і стосуються виключно цивільних прав фізичних чи юридичних осіб.

Відповідно до пункту 13 частини третьої статті 18 Закону № 1404-VIII виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право звертатися до суду з поданням про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника – фізичної або іншої особи, в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, що належать боржникові від інших осіб.

За наявності вмотивованого рішення суду про примусове проникнення до житла чи іншого володіння фізичної особи виконавець має право безперешкодно входити на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень боржника – фізичної особи, особи, в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, проводити в них огляд, у разі потреби примусово відкривати їх в установленому порядку із залученням працівників поліції, опечатувати такі приміщення, арештовувати, опечатувати та вилучати належне боржникові майно, яке там перебуває та на яке згідно із законом можливо звернути стягнення. Примусове проникнення на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень у зв'язку з примусовим виконанням рішення суду про виселення боржника та вселення стягувача і рішення про усунення перешкод у користуванні приміщенням (житлом) здійснюється виключно на підставі такого рішення суду (пункту 4 частини третьої статті 18 Закону № 1404-VIII).

Стаття 376 ЦПК України розміщена у розділі VI «Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб)». Тобто за правилами ЦПК України розгляд процесуальних питань, пов'язаних з виконанням рішень інших органів чи судів інших юрисдикцій, якщо спеціальним законом не врегульовано певної процедури здійснення окремих виконавчих дій, зокрема, надання дозволу на примусове проникнення до приміщення, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Державний виконавець правильно звернувся з поданням про дозвіл на примусове проникнення до нежитлового приміщення, власником якого є ОСОБА_3 до суду за місцем знаходження нежитлового приміщення, яке належить ОСОБА_3, тобто до Полтавського районного суду Полтавської області.

Детальніше із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 вересня 2018 року у справі № 545/3611/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77312717>.

1.3. Справи, які підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

1.3.1 У разі, коли учасниками справи є юридичні особи, то незалежно від підстав арешту майна, враховуючи характер спору, позов про зняття арешту з нерухомого майна згідно зі статтею 15 ЦПК України, статтями 1, 12 ГПК України (у редакції, чинній на час вирішення спору судами першої та апеляційної інстанцій) підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

23 травня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ТзОВ «Юридична консалтингова служба» (далі також – позивач) до Відділу державної виконавчої служби Голосіївського районного управління юстиції у м. Києві, Міністерства юстиції України про зняття арешту з нерухомого майна та виключення з реєстру записів про обтяження за касаційними скаргами ПАТ «Дельта Банк» та Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України на рішення Печерського районного суду м. Києва від 25 серпня 2015 року й ухвалу Апеляційного суду м. Києва від 10 грудня 2015 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У червні 2015 року позивач звернувся до суду з вказаним позовом. Мотивував тим, що відповідно до договору про відступлення права вимоги від 11 лютого 2015 року до позивача перейшли права іпотекодержателя за іпотечним договором від 18 червня 2007 року (далі – іпотечний договір). Предметом іпотеки за цим договором є (далі – предмет іпотеки): нежилі приміщення з № 1 по № 31 (група приміщень № 149, літ. А), нежилі приміщення з № 1 по № 25, № І (група приміщень № 150, літ. А) і нежилі приміщення з № 1 по № 20, № І (група приміщень № 151, літ. А), розташовані на вул. А. Барбюса, 5-в у м. Києві.

Частина перша статті 15 ЦПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи у судах першої і апеляційної інстанцій) передбачала, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають, зокрема, з цивільних і земельних відносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

Відповідно до частини першої статті 60 Закону України «Про виконавче провадження» (в редакції, чинній на час вирішення спору судами першої і апеляційної інстанцій) особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно та про зняття з нього арешту.

Суди першої та апеляційної інстанцій встановили, що позивач звернувся з позовом до відповідачів, вважаючи порушеним право іпотекодержателя щодо набуття у власність предмета іпотеки. Суди задовольнили вимоги позивача та зняли арешт з майна, яке є предметом іпотеки, розглянувши справу за правилами цивільного судочинства.

Водночас учасниками цієї справи є юридичні особи: іпотекодержатель (позивач), а також відділ державної виконавчої служби та Міністерство юстиції України

(відповідачі). Тому незалежно від підстав арешту майна, враховуючи характер спору, позов про зняття арешту з нерухомого майна згідно зі статтею 15 ЦПК України, статтями 1, 12 ГПК України (у редакції, чинній на час вирішення спору судами першої та апеляційної інстанцій), мав розглядатися за правилами господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 23 травня 2018 року у справі № 757/21143/15-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75004203>.

1.3.2. Спори щодо зняття арешту, накладеного на нежитлову будівлю державною нотаріальною конторою на підставі наказу арбітражного суду, не підсудні адміністративному суду, а підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

20 червня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Інвестсервіс» на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 13 березня 2017 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 30 травня 2017 року у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Інвестсервіс» до Міністерства юстиції України, Першої Київської державної нотаріальної контори про зняття арешту з майна, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У березні 2017 року ТОВ «Інвестсервіс» звернулося до Окружного адміністративного суду міста Києва з позовом, просило зняти арешт, накладений Першою Київською державною нотаріальною конторою 20 жовтня 2004 року на підставі наказу Арбітражного суду від 29 січня 1997 року № 19/12 на нежитлову будівлю за адресою: місто Київ, вул. Петра Сагайдачного, буд. 19, літ. «а», яка відповідно до витягу Державного реєстру речових прав на нерухоме майно від 10 лютого 2011 року № 28968972 належить ТОВ «Інвестсервіс».

Відповідно до частини першої статті 1 ГПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи судами першої та апеляційної інстанцій) підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності, мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених цим Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

За змістом частини першої статті 121² ГПК України скарги щодо виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів підлягають розгляду господарським судом, який розглянув відповідну справу у першій інстанції, тобто тим господарським судом, що видав виконавчий документ (наказ чи ухвалу), незалежно від того, яка саме особа подала скаргу. Розгляд таких скарг здійснюється господарськими судами за правилами ГПК України.

Законом України від 21.01.2006 № 2538-III «Про внесення змін до Закону України «Про арбітражний суд» були внесені зміни, зокрема, у тексті цього Закону слово «арбітражний» у всіх відмінках замінено словом «господарський».

Оскільки наказ про арешт майна був виданий арбітражним судом, то позивач повинен звернутися про зняття такого арешту до господарського суду.

З огляду на викладене, Велика Палата Верховного Суду погодилась з висновками судів першої і апеляційної інстанції про те, що ця справа не підсудна адміністративному суду, а повинна розглядатися за правилами господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 червня 2018 року у справі № 826/3401/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74927371>.

2. Справи щодо стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, накладення штрафу

2.1. Ненадання боржнику строку для добровільного виконання судового рішення, а також документально підтверджений факт повного виконання рішення боржником до початку його примусового виконання, свідчать про відсутність підстав для винесення постанови про стягнення з боржника виконавчого збору

07 лютого 2019 року Касаційний адміністративний суд розглянув адміністративну справу №823/1279/17 за позовом ОСОБА_1 до Уманського міського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Черкаській області про скасування постанови, провадження по якій відкрито за касаційною скаргою Уманського міського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Черкаській області на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 18 січня 2018 року, і прийняв постанову в якій зазначив наступне.

У серпні 2017 року ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом до Уманського міського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Черкаській області, в якому, з урахуванням уточнень позовних вимог, просила скасувати постанову №33554351 від 26 липня 2017 року про стягнення виконавчого збору у розмірі 39110 грн. 31 коп.

Позовні вимоги обґрунтовано тим, що відповідач порушив вимоги ст. 28 Закону України «Про виконавче провадження» № 606-XIV (чинного на момент відкриття ВП), оскільки постанова про стягнення виконавчого збору виносить при першому надходженні виконавчого документа, однак даної постанови при першому надходженні виконавчого напису державним виконавцем винесено не було. Окрім того, відповідачем не дотримано ЗУ «Про виконавче провадження» № 1404-VIII, при винесенні постанови від 26.07.2017 про стягнення з ОСОБА_1 виконавчого збору в сумі 39110,31грн., оскільки державним виконавцем фактично не стягнуто грошових коштів або майна боржника, від суми чи вартості яких розраховується розмір

виконавчого збору, визначеного ст. 27 ЗУ «Про виконавче провадження». На думку позивача, підстави для стягнення виконавчого збору відсутні.

У постанові про відкриття виконавчого провадження відсутні будь-які відомості про можливість добровільного самостійного виконання рішення боржником у строк, встановлений Законом України від 21.04.1999 № 606-XIV «Про виконавче провадження» (далі – Закон № 606, чинний на момент виникнення спірних правовідносин), а також не зазначено державним виконавцем при винесенні постанови про відкриття провадження за виконавчим написом, про стягнення виконавчого збору у разі примусового виконання цього рішення.

Таким чином, боржнику не було надано строку, встановленого Законом № 606 для добровільного виконання виконавчого напису та не попереджено, що у разі самостійного невиконання виконавчого документу у встановлені строки буде розпочато примусове виконання та стягнуто виконавчий збір у розмірі 10 відсотків від суми реалізації майна за виконавчим написом.

Як встановлено судом апеляційної інстанції, у постанові про відкриття виконавчого провадження № ВП 33554351 від 25 липня 2012 року відсутні будь-які відомості про можливість добровільного самостійного виконання рішення боржником у строк, встановлений Законом №606-XIV, а також не зазначено державним виконавцем при винесенні постанови про відкриття провадження за виконавчим написом, про стягнення виконавчого збору у разі примусового виконання цього рішення (а.с. 83).

Таким чином, боржнику (ОСОБА_1) не було надано строку, встановленого Законом №606-XIV для добровільного виконання виконавчого напису та не попереджено, що у разі самостійного невиконання виконавчого документу у встановлені строки буде розпочато примусове виконання та стягнуто виконавчий збір у розмірі 10 відсотків від суми реалізації майна за виконавчим написом.

Разом з тим, з довідки ТОВ «ОТП Факторинг Україна» №388 від 20.06.2017 вбачається, що ОСОБА_1 повністю погасила заборгованість по кредитному договору №ML-OSV/007/2008 від 06.02.2008 (а.с. 135).

Враховуючи вищевикладене, колегія суддів Верховного Суду погоджується з висновком апеляційного суду про відсутність підстав для винесення постанови від 26 липня 2017 року ВП № 33554351 про стягнення з позивача виконавчого збору у розмірі 39 110 грн. 31 коп., оскільки ОСОБА_1 не було надано термін для добровільного виконання виконавчого напису і вона повністю погасила борг по кредитному договору.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду від 07 лютого 2019 року у справі № 823/1279/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79698341>.

2.2. Скарги на рішення державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби про накладення на сторону виконавчого провадження штрафу, подані до суду, що видав виконавчий документ, до набрання чинності Законом України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження», мають розглядатися за правилами цивільного судочинства

28 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за скаргою Корсунь-Шевченківської міської ради (далі також – скаржник) на дії державного виконавця та на постанову державного виконавця про накладення штрафу, заінтересовані особи: заступник начальника Відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Черкаській області Фесенко Яна Миколаївна (далі також – державний виконавець), Ільченко Олексій Васильович, за касаційною скаргою скаржника на ухвалу Городищенського районного суду Черкаської області від 21 грудня 2016 року й ухвалу Апеляційного суду Черкаської області від 6 березня 2017 року в частині закриття провадження за скаргою на постанову державного виконавця про накладення штрафу, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Як встановили суди першої й апеляційної інстанцій, скаржник звернувся зі скаргою на рішення, дії та бездіяльність державного виконавця щодо виконання виконавчого листа, виданого 18 листопада 2015 року Корсунь-Шевченківським районним судом Черкаської області у цивільній справі № 699/395/15-ц.

Скаржник просив визнати неправомірними рішення, дії та бездіяльність державного виконавця, вчинені під час виконання вказаного виконавчого листа, а також визнати неправомірною та скасувати постанову про накладення на скаржника штрафу в сумі 680 грн

Скаржник звернувся до суду зі скаргою 7 вересня 2016 року, коли ще був чинним Закон України «Про виконавче провадження» від 21 квітня 1999 року (далі – Закон № 606-XIV).

Станом на час звернення зі скаргою до суду діяли приписи, згідно з якими юрисдикція адміністративних судів не поширювалась на спори про оскарження постанов державного виконавця щодо накладення штрафу, прийнятих у виконавчих провадженнях щодо виконання рішень, ухвалених за правилами ЦПК України.

Відповідно до пункту 10 розділу XIII Прикінцевих та перехідних положень Закону № 1404-VIII скарги на рішення, дії або бездіяльність органів державної виконавчої служби, подані в установленому законом порядку до набрання 5 жовтня 2016 року чинності цим Законом, розглядаються у строки та порядку, що діяли до набрання чинності цим Законом.

ЦПК України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року, передбачав, що скарги сторони виконавчого провадження щодо виконання судових рішень, ухвалених за правилами цивільного судочинства, підлягають розгляду судом, який розглянув відповідну справу у першій інстанції, тобто тим судом, що видав виконавчий документ (частина друга статті 384).

Отже, скарги на рішення державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби про накладення на сторону виконавчого провадження штрафу, подані до суду, що видав виконавчий документ, до набрання чинності Законом № 1404-VIII, мають розглядатися за правилами цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 28 листопада 2018 року у справі № 699/650/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78215381>.

2.3. У спорах про повернення помилково або надмірно сплачених сум виконавчого збору спірні суми мають стягуватися з Державного бюджету України. Резолютивні частини рішень у таких спорах не повинні містити відомостей про суб'єкта його виконання, номери та види рахунків, з яких буде здійснено безспірне списання

19 червня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції Українина постанову Київського апеляційного господарського суду від 17 серпня 2017 року та рішення Господарського суду міста Києва від 17 травня 2017 року у справі № 910/23967/16 за позовом Публічного акціонерного товариства «Алчевський металургійний комбінат» (далі – ПАТ «Алчевський металургійний комбінат») до Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України в особі Відділу примусового виконання рішень (далі – Відділ примусового виконання) та Головного управління Державної казначейської служби України у місті Києві (далі – Казначейська служба) про стягнення 2467967,79 грн. , і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Попередніми судовими інстанціями в порядку статті 35 ГПК України (в редакції, чинній до 15 грудня 2017 року) встановлено, що ухвалою від 19 червня 2012 року в справі № 1/19 Господарський суд Луганської області визнав недійсною в частині стягнення з позивача 2467967,79 грн постанову Відділу примусового виконання від 26 березня 2012 року.

Зазначене свідчить про безпідставне стягнення Відділом примусового виконання виконавчого збору в сумі 2467967,79 грн, у зв'язку з чим підлягає застосуванню стаття 1212 ЦК України.

З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про обґрунтованість позову, втім зазначає, що стягнення спірної має відбуватися на підставі норми статті 1212 ЦК України.

Крім того, Велика Палата Верховного Суду вважає, що попередні судові інстанції безпідставно вийшли за межі позовних вимог, постановивши стягнути з Відділу примусового виконання 22467967,79 грн, тоді як сума, заявлена до стягнення позивачем, складала 2467967,79 грн, у зв'язку з чим судові рішення в цих частинах підлягають зміні.

Оскільки набувачем сплаченого боржником у виконавчому провадженні збору є Державний бюджет України, помилково або надмірно сплачені суми виконавчого збору підлягають стягненню саме з Державного бюджету України.

Подання в довільній формі надається платником до органу Державного казначейства України разом із його заявою про повернення коштів з бюджету та оригіналом або копією розрахункового документа (квитанції, платіжного доручення тощо), який підтверджує перерахування коштів до бюджету.

Таким чином, територіальний орган Державної казначейської служби України є органом, який здійснює повернення коштів, що були помилково або надмірно зараховані до бюджету, за поданням органу стягнення, яким у цьому спорі виступає Державна виконавча служба України.

Отже, у цій справі відповідачем є держава, яка бере участь у справі через відповідний орган (органи) державної влади. Такими органами у цій справі є Відділ примусового виконання (дії якого призвели до безспірного стягнення коштів) та Казначейська служба (яка відповідно до законодавства є органом, який здійснює повернення коштів з державного бюджету).

При цьому необхідності зазначення таких відомостей, як орган, через який грошові кошти мають перераховуватись, або номери чи виду рахунку, з якого має бути здійснено стягнення/списання, наведена вище норма не встановлює, як і не встановлювала відповідна норма у редакції ГПК України, чинній до 15 грудня 2017 року, оскільки такі відомості не впливають ні на підстави, ні на обов'язковість відновлення права позивача в разі встановлення судом його порушення, та за своєю суттю є регламентацією способу та порядку виконання судового рішення, що має відобразитися у відповідних нормативних актах, а не резолютивній частині рішення.

У спорах про повернення помилково або надміру сплачених сум виконавчого збору спірні суми мають стягуватись з Державного бюджету України.

Резолютивні частини рішень у вказаних спорах не повинні містити відомостей про суб'єкта його виконання, номери та види рахунків, з яких буде здійснено безспірне списання.

Детальніше з текстом постанови Велика Палата Верховного Суду від 19 червня 2018 року у справі № 910/23967/16 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75004222>.

2.4. При розстроченні виконання судового рішення стягнення виконавчого збору може здійснюватися з урахуванням всіх істотних обставини, які мають значення, зокрема: чи існує у боржника заборгованість, строк сплати за якою настав, чи є підстави для вжиття заходів примусового характеру для того, щоб виконати рішення суду, або чи є підстави для завершення виконавчого провадження

26 червня 2019 року Касаційний адміністративний суд розглянув адміністративну справу № 802/503/17 за позовом публічного акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Вінницягаз» до Управління Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області, третя особа – публічне акціонерне товариство «Укртрансгаз» про визнання протиправним та скасування рішення, провадження у якій відкрито за касаційною скаргою Управління Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області на постанову Вінницького окружного

адміністративного суду від 7 квітня 2017 року та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 20 червня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

На обґрунтування позову зазначено, що виконавче провадження за наказом господарського суду Вінницької області від 12 травня 2010 року № 5/34-09 відкрито ще у 2010 році. Вищий господарський суд України постановою від 11 червня 2014 року розстрочив виконання рішення Господарського суду Вінницької області від 27 квітня 2010 року на п'ять років; визначив, що заборгованість сплачуватиметься рівними частинами протягом лютого 2014 року – грудня 2018 року щомісячно в сумі 74759,68 грн., та 74759,76 грн. до 31 січня 2019 року. Позивач зазначив, що заборгованість сплачував добровільно і своєчасно, державний виконавець не вчиняв жодних примусових дій, тому підстав для стягнення виконавчого збору не було.

Постановою окружного адміністративного суду, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов задоволено, визнано протиправною та скасовано постанову відділу примусового виконання рішень про стягнення виконавчого збору.

На дату винесення спірної постанови позивач сплачував кредиторі заборгованість у порядку і строки, визначені постановою Вищого господарського суду України (якою розстрочено виконання рішення апеляційного господарського суду на п'ять років і визначено, що заборгованість сплачуватиметься рівними частинами протягом лютого 2014 року – грудня 2018 року щомісячно до 31 січня 2019 року).

У випадку з позивачем державний виконавець взяв до уваги тільки те, яку суму позивач ще заборгував на дату набрання чинності Законом № 1404-VIII (з урахуванням погашеної заборгованості) і з неї вирахував 10 % виконавчого збору за аналогією з тим, як це могло б бути при відкритті виконавчого провадження за наказом господарського суду від 12 травня 2010 року № 5/34-09 на вказану дату. Водночас поза увагою залишив те, що ця заборгованість сплачується частинами відповідно до згаданої постанови касаційного суду і строк остаточного розрахунку для Товариства ще не настав, а заборгованості за попередні періоди (до набрання чинності Законом № 1404-VIII і за якими сплинув строк сплати) у боржника не було.

Касаційний адміністративний суд зазначив, що сам факт існування в позивача певної суми заборгованості не вказує на те, що строк її сплати (в повному обсязі) вже настав, інакше нівелюється застосований касаційним судом процесуальний механізм реструктуризації цієї заборгованості.

На дату відкриття виконавчого провадження на підставі наказу господарського суду від 12 травня 2010 року Закон № 606-XIV не містив вимог щодо необхідності стягнення виконавчого збору одночасно з винесення постанови про відкриття виконавчого провадження. З набранням чинності Законом № 1404-VIII правила стягнення виконавчого збору змінилися, однак ці правила (зокрема в частині стягнення виконавчого збору при відкритті виконавчого провадження) неможливо застосувати до правовідносин, які виникли в минулому.

Касаційний адміністративний суд визнав помилковим підхід яким керувався державний виконавець, коли виносив спірну постанову, адже Закон № 1404-VIII не містить положень, які б зобов'язували стягувати виконавчий збір за примусове виконання рішень, пред'явлених до виконання до набрання чинності Законом № 1404-VIII, за правилами, які діють після набрання чинності Законом № 1404-VIII і застосовуються при відкритті виконавчого провадження відповідно до цього Закону.

Виконавець не позбавлений права стягувати виконавчий збір, але таке рішення потрібно ухвалювати з урахуванням всіх істотних обставини, які мають значення, зокрема зважити на те, чи: існує у боржника заборгованість, строк сплати за якою настав, чи є підстави для вжиття заходів примусового характеру для того, щоб виконати рішення суду або чи є підстави для завершення виконавчого провадження.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду від 26 червня 2019 року у справі № 802/503/17-а можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82684796>.

2.5. У разі виділення постанови про стягнення виконавчого збору в окреме провадження державний виконавець відкриває інше виконавче провадження за постановою про стягнення виконавчого збору, що відбувається, в тому числі, й за рахунок майна чи коштів боржника, арешт на які був накладений під час примусового виконання судового рішення про стягнення коштів

06 лютого 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу представника ОСОБА_3 – ОСОБА_4 на ухвалу апеляційного суду Полтавської області у складі суддів: Акопян В. І., Абрамова П. С., Лобова О. А. від 11 липня 2016 року, і прийняв постанову в якій зазначив наступне.

У квітні 2016 року ОСОБА_3 звернувся до суду із скаргою на дії та бездіяльність державного виконавця Автозаводського відділу державної виконавчої служби Кременчуцького міського управління юстиції (далі – Автозаводський ВДВС Кременчуцького МУЮ) Норець М. В.

Скарга мотивована тим, що на примусовому виконанні в Автозаводському ВДВС Кременчуцького МУЮ перебував виконавчий лист № 2-7377, виданий 31 січня 2011 року Автозаводським районним судом м. Кременчука Полтавської області, про стягнення з нього користь ОСОБА_6 боргу в розмірі 1 510 697 грн 33 коп.

В грудні 2015 року між ним та ОСОБА_6 укладено мирову угоду за вказаним виконавчим провадженням, яку за поданням державного виконавця було визнано ухвалою Автозаводського районного суду м. Кременчука Полтавської області від 29 січня 2016 року.

Апеляційним судом обґрунтовано зазначено про те, що на момент прийняття до розгляду скарги місцевим судом виконавче провадження з примусового виконання виконавчого листа № 2-7377 від 31 січня 2011 року вже було закінчено та виділено постанову про стягнення виконавчого збору в окреме виконавче провадження № 50700835.

Також колегія суддів зазначає про те, що в разі виділення постанови про стягнення виконавчого збору в окреме провадження державний виконавець відкриває інше виконавче провадження за постановою про стягнення виконавчого збору, про що приймає постанову, але в такому випадку, з урахуванням положень статті 50 Закону, стягнення відбувається, в тому числі, й за рахунок майна чи коштів боржника, арешт на які був накладений під час примусового виконання судового рішення про стягнення коштів.

Посилання заявника в касаційній скарзі на невідповідність дій державного виконавця вимогам Закону, зокрема принципу співмірності, з посиланням на те, що ним не зазначено про арешт, накладений на майно боржника у постанові про стягнення виконавчого збору є безпідставним. Виконавчий документ підлягає виконанню боржником.

Що стосується доводів заявника про несвоєчасність вручення йому оскаржуваних постанов державного виконавця, судом апеляційної інстанції правильно враховано те, що хоча у матеріалах справи немає відомостей про одержання боржником чи його представником їх копій, проте стороною заявника не заперечено, що фактично стягнення з боржника виконавчого збору у виконавчому провадженні не відбулося, при цьому представник заявника ОСОБА_4 неодноразово ознайомлювалася із матеріалами виконавчого провадження і про закінчення виконавчого провадження № 24236362 та відкриття виконавчого провадження № 50700835 по сплаті виконавчого збору їй було відомо.

Порушення строків направлення державним виконавцем вищевказаних постанов боржнику не призвело до порушення його прав і свобод, оскільки судами, з огляду на поважність пропущеного строку для звернення із скаргою, було таку скаргу розглянуто по суті.

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 06 лютого 2018 року у справі № 2-7377/10 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72199416>.

2.6. **Належний розрахунок витрат виконавчого провадження не передбачає обов'язку державного або приватного виконавця документально фіксувати здійснення всіх витрат виконавчого провадження та надсилати докази їх здійснення сторонам виконавчого провадження**

29 березня 2019 року Касаційний адміністративний суд розглянув касаційну скаргу Чернігівського об'єднаного управління Пенсійного фонду України на постанову Деснянського районного суду міста Чернігова від 04 серпня 2017 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 04 жовтня 2017 року у справі за позовом Чернігівського об'єднаного управління Пенсійного фонду України до Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Чернігівській області про скасування постанови про стягнення з боржника витрат виконавчого провадження у сумі 78,48 грн., і прийняв постанову в якій зазначив наступне.

В обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що 07 липня 2017 року Чернігівське ОУПФУ отримало постанову від 05 липня 2017 року про стягнення з боржника витрат виконавчого провадження ВП № 53371452 у сумі 78,48 грн. з виконання виконавчого листа по справі № 750/10061/16-а. Скаржник вважає, що винесена постанова є незаконною, а сума яка вказана у постанові про стягнення з боржника витрат виконавчого провадження є необґрунтованою та документально жодним чином не підтверджується. Крім того, оскаржувана постанова винесена з порушенням строків та порядку вчинення виконавчих дій.

Відповідно до статті 42 Закону № 1404-VIII, кошти виконавчого провадження складаються з: 1) виконавчого збору, стягнутого з боржника в порядку, встановленому статтею 27 цього Закону, або основної винагороди приватного виконавця; 2) авансового внеску стягувача; 3) стягнутих з боржника коштів на витрати виконавчого провадження.

Витрати органів державної виконавчої служби та приватного виконавця, пов'язані з організацією та проведенням виконавчих дій щодо забезпечення примусового виконання рішень, є витратами виконавчого провадження.

Витрати виконавчого провадження органів державної виконавчої служби здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України та коштів виконавчого провадження, зазначених у пунктах 2 і 3 частини першої цієї статті.

Витрати виконавчого провадження приватних виконавців здійснюються за рахунок авансового внеску стягувача, стягнутих з боржника коштів на витрати виконавчого провадження. Витрати виконавчого провадження можуть здійснюватися приватним виконавцем за рахунок власних коштів.

Розмір та види витрат виконавчого провадження встановлюються Міністерством юстиції України (Наказ Міністерства юстиції України від 29 вересня 2016 року №2830/5 «Про встановлення видів та розмірів витрат виконавчого провадження», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 вересня 2016 року №1300/29430 (далі – Наказ №2830/5)).

На стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум згідно з вимогами цього Закону або у випадку повернення виконавчого документа стягувачу чи закінчення виконавчого провадження у разі необхідності примусового стягнення з боржника витрат виконавчого провадження виконавцем виноситься постанова про їх стягнення.

Касаційний адміністративний суд зазначив, що витрати за користування автоматизованою системою виконавчого провадження заявлені відповідачем правомірно, натомість, позивачем не надано суду доказів добровільного виконання судового рішення до моменту звернення стягувача до відповідача.

Крім цього, Касаційний адміністративний суд погодився з висновком судів попередніх інстанцій про те, що мотивувальна частина оскаржуваної постанови містить детальний розрахунок здійснених відповідачем витрат із зазначенням обсягу та розміру усіх складових загальної суми витрат виконавчого провадження, який затверджено Наказом №2830/5, при цьому Закон №1404-VIII не покладає на державного або приватного виконавця обов'язок документально фіксувати

здійснення всіх витрат виконавчого провадження та надсилати докази їх здійснення сторонам виконавчого провадження.

Таким чином, колегія суддів касаційної інстанції погоджується з висновками судів попередніх інстанцій щодо відсутності правових підстав для задоволення позовних вимог Чернігівського ОУПФУ про скасування постанови про стягнення з боржника витрат виконавчого провадження.

Твердження позивача щодо заборони використання коштів Пенсійного фонду на цілі, не передбачені Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», не може свідчити про протиправність оскаржуваної постанови.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду від 29 березня 2019 року у справі № 750/6794/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80807433>.

2.7. До скарги на дії державного виконавця, предмет якої не стосується оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця щодо стягнення виконавчого збору та/або витрат на проведення виконавчих дій, застосовується загальний порядок судового оскарження, згідно з яким вона має розглядатися судом, що видав виконавчий документ

16 січня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу № 914/3015/15 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Інтайм Фінанс» до Державного підприємства «Львівський бронетанковий завод» про стягнення 3 797 207,93 дол. США за касаційною скаргою Державного підприємства «Львівський бронетанковий завод» на постанову Львівського апеляційного господарського суду від 24 вересня 2018 року за скаргою Державного підприємства «Львівський бронетанковий завод» на дії головного державного виконавця відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

06 грудня 2017 року державним виконавцем винесено постанову про відкриття виконавчого провадження ВП № 55321971 з виконання наказу Господарського суду Львівської області від 17 жовтня 2017 року щодо стягнення з ДП «Львівський бронетанковий завод» 3 250 000,00 дол. США простроченої заборгованості за тілом кредиту, 195 121,67 дол. США процентів, 223,54 дол. США пені, 13 000,00 дол. США штрафу. Також пунктом 3 цієї постанови стягнуто з боржника (ДП «Львівський бронетанковий завод») 345 834,52 дол. США виконавчого збору.

08 грудня 2017 року державним виконавцем винесено постанову у виконавчому провадженні ВП № 55321971 про арешт коштів боржника, якою накладено арешт на грошові кошти ДП «Львівський бронетанковий завод», що містяться на всіх належних йому рахунках, зокрема, й відкритих в ПАТ «Оксі Банк», у межах суми звернення стягнення з урахуванням виконавчого збору.

Крім того, 08 грудня 2017 року Міністерством юстиції України (стягувачем) надіслано ПАТ «Оксі Банк» платіжну вимогу № 200/9-14 про стягнення з належних

ДП «Львівський бронетанковий завод» рахунків 103 166 931,01 грн, що за офіційним курсом Національного банку України станом на 08 грудня 2017 року складало 3 804 179,73 дол. США (з яких: 3 250 000,00 дол. США простроченої заборгованості за тілом кредиту, 195 121,67 дол. США процентів, 223,54 дол. США пені, 13 000,00 дол. США штрафу, а також 345 834,52 дол. США виконавчого збору).

На виконання вказаної платіжної вимоги від 08 грудня 2017 року № 200/9-14, 20 грудня 2017 року з належного ДП «Львівський бронетанковий завод» рахунку № 2604501003853, відкритого ним у ПАТ «Оксі Банк», стягнуто 135 964,33 грн.

У подальшому, 15 січня 2018 року ДП «Львівський бронетанковий завод» звернулося до Господарського суду Львівської області із зазначеною скаргою на дії державного виконавця.

Суд апеляційної інстанції не взяв до уваги те, що предмет скарги ДП «Львівський бронетанковий завод» на дії державного виконавця (тобто суть оскаржуваних дій) стосується правомірності стягнення 20 грудня 2017 року з належного ДП «Львівський бронетанковий завод» спеціального рахунку № 2604501003853 вказаних коштів розміром 135 964,33 грн на виконання платіжної вимоги від 08 грудня 2017 року № 200/9-14, а також не врахував, що стягнення виконавчого збору, в тому числі й цих коштів, було здійснено державним виконавцем вже після здійснення оскаржуваних дій, а саме – після 20 грудня 2017 року, тобто є результатом інших дій державного виконавця, оскарження яких не є предметом скарги ДП «Львівський бронетанковий завод» у цій справі.

Отже, скарга ДП «Львівський бронетанковий завод» на дії державного виконавця у цій справі щодо звернення стягнення за виконавчим документом на кошти відповідача, розміщені на спеціальному рахунку № 2604501003853, не стосується оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця щодо стягнення виконавчого збору та/або витрат на проведення виконавчих дій, тому до цієї скарги застосовується загальний порядок судового оскарження, згідно з яким вона повинна розглядатися судом, який видав виконавчий документ, тобто в межах цієї справи за правилами господарського судочинства.

Таким чином, перевіrivши застосування судом апеляційної інстанції норм процесуального права на підставі встановлених судами попередніх інстанцій фактичних обставин справи та в межах доводів касаційної скарги, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що розгляд скарги ДП «Львівський бронетанковий завод» на дії державного виконавця стосовно звернення стягнення за виконавчим документом (за наказом Господарського суду Львівської області від 17 жовтня 2017 року у цій справі) на кошти відповідача, розміщені на спеціальному рахунку № 2604501003853, не відноситься до юрисдикції адміністративних судів, а підлягає розгляду в межах цієї справи за правилами господарського судочинства, а звідси – оскаржувана постанова суду апеляційної інстанції у цій справі є такою, що прийнята з порушенням норм процесуального права.

Детальніше із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 914/3015/15 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79314110>.

3. Справи, що виникають у рамках зведеного виконавчого провадження

3.1. Правило про виконання кількох рішень стосовно одного боржника у рамках зведеного виконавчого провадження тим виконавцем, який відкрив перше виконавче провадження щодо такого боржника, стосується виключно державних, а не приватних виконавців

05 грудня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Лисенка Юрія Олександровича на ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 02 січня 2018 року та постанову Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 28 лютого 2018 року, за скаргою ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» на дії та бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області Лисенка Юрія Олександровича за позовом ТОВ «Пріметалс Текнолоджіз Україна» до ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» про стягнення 5 129 953,56 грн, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

21 грудня 2017 року ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» звернулося до Господарського суду Дніпропетровської області зі скаргою на дії та бездіяльність приватного виконавця виконавчого округу Дніпропетровської області (далі – приватний виконавець) Лисенка Ю. О.

На обґрунтування вимог скарги ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» посилалось на те, що приватний виконавець Лисенко Ю. О. при здійсненні виконавчих дій порушив приписи законодавства щодо передання виконавчих документів до ВДВС, який раніше відкрив виконавче провадження стосовно цього товариства, та винесення виконавчих документів на суму, що перевищує дозволена законом.

Скаржник звернув увагу суду на ту обставину, що перше виконавче провадження з примусового виконання рішення про стягнення з ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» коштів відкрито постановою головного державного виконавця ВДВС від 03 травня 2017 року ВП № 53873574. У цьому виконавчому провадженні державним виконавцем накладено арешт на грошові кошти ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» у межах суми стягнення 3 474 302 315,07 грн та накладено арешт на все майно, що належить боржнику. Згідно з постановою державного виконавця у виконавчому провадженні ВП № 53873574 від 28 липня 2017 року виконавчі провадження № 53832028, 53873574 об'єднано у зведене виконавче провадження.

Пункт 6 частини першої статті 4 Закону № 1403-VIII та пункт 4 частини першої статті 2 Закону № 1404-VIII установлюють принцип (засаду) диспозитивності виконавчого провадження та визначають його обов'язковість при здійсненні виконавчого провадження органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями.

Цей принцип полягає, зокрема, у наданні стягувачу права вибору – пред'явити виконавчий документ для примусового виконання до органу державної виконавчої

служби або до приватного виконавця, якщо виконання рішення відповідно до статті 5 Закону № 1404-VIII віднесено до компетенції і органів державної виконавчої служби, і приватних виконавців (абзац другий частини першої статті 19 цього Закону). Тобто вищевказані положення надають стягувачу право на власний розсуд обрати орган, що буде здійснювати примусове виконання, обираючи при цьому між державною виконавчою службою та приватними виконавцями.

Частина перша статті 27 і частина друга статті 24 Закону 1404-VIII також передбачають право фізичних або юридичних осіб вільно обирати приватного виконавця з числа тих, відомості про яких внесено до Єдиного реєстру приватних виконавців України, з урахуванням суми стягнення та місця виконання рішення, визначених Законом № 1404-VIII. Приватний виконавець приймає до виконання виконавчі документи за місцем проживання, перебування боржника – фізичної особи, за місцезнаходженням боржника – юридичної особи або за місцезнаходженням майна боржника.

Залежно від вибору стягувача та після пред'явлення виконавчого документа для примусового виконання до органу державної виконавчої служби або до приватного виконавця у відповідного виконавця виникають передбачені статтею 18 Закону № 1404-VIII права й обов'язки, зокрема обов'язок здійснювати заходи примусового виконання рішення у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом.

Застосування правила щодо обов'язкового передання виконавчого провадження від приватного виконавця до державного і навпаки призведе до порушення основоположного принципу диспозитивності, порушення права стягувача на вибір виконавця, передбаченого законом.

Примусова передача виконавчого провадження від приватного виконавця до органів державної виконавчої служби позбавить стягувача вищенаведених прав та гарантій, установлених законодавством.

Необхідність передання виконавчого провадження іншому виконавцю, який перший відкрив провадження, може створити істотні ускладнення як для стягувача (наприклад, якщо виконавець, який першим відкрив виконавче провадження щодо боржника, знаходиться у віддаленій від стягувача місцевості), так і для приватного виконавця, який буде змушений виконувати виконавчі документи по всій території України, не маючи для цього відповідних можливостей і ресурсів. Це може спричинити суттєве підвищення витрат на виконання, які буде змушений нести стягувач і які можуть бути не покриті за рахунок коштів боржника.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду погоджується з доводами приватного виконавця Лисенка Ю. С. щодо права стягувача вільно обирати орган для здійснення примусового виконання рішення – державну виконавчу службу або приватного виконавця.

Установлене абзацом першим частини першої статті 30 Закону №1404-VIII правило щодо виконання кількох рішень про стягнення коштів з одного боржника у рамках зведеного виконавчого провадження тим виконавцем, який відкрив перше виконавче провадження щодо такого боржника, стосується виключно державних,

а не приватних виконавців, тоді як щодо останніх діє правило абзацу другого частини першої цієї ж статті про виконання кількох рішень про стягнення коштів з одного боржника у рамках зведеного виконавчого провадження.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду погоджується з аргументами скаржника про порушення судами попередніх інстанцій норм матеріального права, зокрема неправильне застосування статті 30 Закону № 1404-VIII, предметом регулювання якої є лише порядок виконання кількох виконавчих документів щодо одного боржника у зведеному виконавчому провадженні державним або приватним виконавцем незалежно один від одного.

Детальніше із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 05 грудня 2018 року у справі № 904/7326/17 можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78534731>.

3.2. Задоволення вимог кредиторів одного боржника має здійснюватися відповідно до черговості задоволення вимог стягувачів, встановлених законом, тому державний виконавець зобов'язаний об'єднувати вимоги кількох кредиторів одного боржника у межах зведеного виконавчого провадження

17 жовтня 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу акціонерного товариства комерційного банку «Приватбанк» на ухвалу апеляційного суду Івано-Франківської області від 18 травня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У листопаді 2016 року публічне акціонерне товариство комерційний банк «Приватбанк» (далі – АБ «Приватбанк») звернулося до суду із скаргою на дії заступника начальника Івано-Франківського міського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Івано-Франківській області (далі – Івано-Франківський міський ВДВС ГТУЮ в Івано-Франківській області) Богака Я. В.

Заявник просив визнати незаконними дії суб'єкта оскарження у частині не перевірки ЄДРВП на наявність інших виконавчих проваджень, за якими ПАТ КБ «ПриватБанк» є боржником, при відкритті виконавчого провадження № 52788357, у частині ненаправлення ВП № 52788357 до Жовтневого ВДВС м. Дніпра ГТУЮ у Дніпропетровській області для приєднання до ЗВП № 11355726 та зобов'язати Івано-Франківський міський ВДВС направити виконавче провадження № 52788357 до Жовтневого районного ВДВС м. Дніпра ГТУЮ у Дніпропетровській області для приєднання до зведеного виконавчого провадження № 11355726; визнати незаконними дії суб'єкта оскарження щодо винесення постанови про відкриття виконавчого провадження та скасувати постанову про відкриття виконавчого провадження № 52788357 від 02 листопада 2016 року; визнати незаконними дії суб'єкта оскарження у частині винесення постанови про арешт коштів і скасувати постанову про арешт коштів від 30 грудня 2016 року та визнати незаконними дії суб'єкта оскарження у частині складення платіжної вимоги № 11 від 17 січня 2017 року з порушенням Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні у національній валюті і скасувати дану платіжну вимогу.

Згідно з частиною першою 1 статті 30 Закону України «Про виконавче провадження» (тут і далі у редакції, чинній станом на 02 листопада 2016 року) виконання кількох рішень про стягнення коштів з одного боржника здійснюється державним виконавцем, який відкрив перше виконавче провадження щодо такого боржника, у рамках зведеного виконавчого провадження.

Пунктом 14 розділу III Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року № 512/5 (далі – Інструкція), передбачено, що наявність або відсутність іншого виконавчого провадження чи зведеного виконавчого провадження щодо одного й того самого боржника державний виконавець перевіряє за даними автоматизованої системи виконавчого провадження при відкритті виконавчого провадження.

У разі якщо виконавче провадження щодо одного й того самого боржника виявлено в іншому органі державної виконавчої служби, таке виконавче провадження передається на виконання до органу державної виконавчої служби, державним виконавцем якого відкрито перше виконавче провадження, або в порядку, визначеному розділом V цієї Інструкції.

За змістом пункту 13 розділу VII Інструкції розподіл стягнутих з боржника грошових сум здійснюється в порядку, визначеному статтею 45 Закону України «Про виконавче провадження». У разі достатності суми для покриття всіх вимог стягувача та наявності відомостей від стягувача про шляхи отримання ним коштів державний виконавець не пізніше ніж протягом трьох робочих днів від дня ознайомлення з інформацією про надходження коштів готує одне розпорядження (додатки 6, 7) (у тому числі за зведеним виконавчим провадженням), яким визначає належність указаних коштів та спосіб перерахування стягувачу, яке затверджується начальником органу державної виконавчої служби із зазначенням дати та скріплюється печаткою органу державної виконавчої служби. Розпорядження готується в двох примірниках, оригінал видається відповідальній особі, копія залишається у виконавчому провадженні.

У разі надходження суми, яка не задовольняє вимоги усіх стягувачів, а також за необхідності відрахування виконавчого збору, основної винагороди приватного виконавця, витрат виконавчого провадження виконавець складає розрахунок, який повинен містити загальну суму стягнених коштів, суму, що залишилась після відрахування витрат виконавчого провадження, перелік стягувачів кожної черги, визначених статтею 46 Закону України «Про виконавче провадження», та суму коштів, яка перераховується кожному стягувачу, суму стягненого виконавчого збору або основної винагороди приватного виконавця, штрафів у разі винесення відповідних постанов. Розрахунок долучається до матеріалів зведеного виконавчого провадження (пункту 14 розділу VII Інструкції).

Таким чином, задоволення вимог кредиторів одного боржника має здійснюватися відповідно черговості задоволення вимог стягувачів, встановленої статтею 46 Закону України «Про виконавче провадження», у зв'язку

з чим законодавець зобов'язує державного виконавця об'єднувати вимоги кількох кредиторів одного боржника у межах зведеного виконавчого провадження.

При цьому виконавчі дії щодо виконання судових рішень у межах зведеного виконавчого провадження повинні вчинятися державним виконавцем, який відкрив перше виконавче провадження.

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 17 жовтня 2018 року у справі № 352/1777/16 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77361714>.

4. Справи пов'язані із заміною сторони у виконавчому провадженні

4.1. Заміна сторони чи третьої особи у спірних правовідносинах (процесуальне правонаступництво) можлива на будь-якій стадії процесу, як на стадії розгляду справи так і на стадії виконання судового рішення, яке набрало законної сили, зокрема, і до видання виконавчого листа, і відбувається виключно за відповідним рішенням суду, а не державного виконавця (що стосується заміни сторони виконавчого провадження), незалежно від того чи виданий судом виконавчий лист на момент звернення із заявою про правонаступництво та чи пред'явлений він (виконавчий лист) до примусового виконання.

31 жовтня 2018 року Касаційний адміністративний суд розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 30 січня 2018 року, постановлену за заявою ОСОБА_1 про заміну сторони виконавчого провадження у справі за позовом ОСОБА_2 до управління Пенсійного фонду України в Чернігівському районі Чернігівської області про стягнення коштів, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У листопаді 2017р. ОСОБА_1 звернулась до суду з заявою про заміну сторони виконавчого провадження, в якій просила замінити стягувача ОСОБА_2, яка померла ІНФОРМАЦІЯ_2., у виконавчому провадженні за постановою Чернігівського районного суду Чернігівської області від 31.05.2011р. по справі №2-а-3494/11 за адміністративним позовом ОСОБА_2 до Управління Пенсійного фонду України в Чернігівському районі Чернігівської області про стягнення доплати, як непрацюючому пенсіонеру, що проживає у зоні гарантованого добровільного відселення, її правонаступником ОСОБА_1.

Постановою апеляційного адміністративного суду ухвалу районного суду скасовано, у задоволенні заяви про заміну сторони виконавчого провадження відмовлено, з посиланням на те, що підставою правонаступництва є смерть громадянина, що був стороною виконавчого провадження за обов'язкової умови відкриття виконавчого провадження. Враховуючи, що заявником доказів на підтвердження факту відкриття виконавчого провадження з примусового виконання постанови районного суду надано не було; відомості щодо відкриття такого в матеріалах справи відсутні, а тому, за висновком апеляційного адміністративного суду, відсутні правові підстави для заміни сторони у виконавчому провадженні.

Згідно із частиною першою статті 264 КАС України (в редакції, чинній на момент винесення оскаржуваного судового рішення) у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження за поданням державного виконавця або за заявою заінтересованої особи суд може замінити сторону виконавчого провадження її правонаступником.

Положення частини п'ятої статті 15 Закону 1404-VIII передбачають, що у разі вибуття однієї із сторін виконавець за заявою сторони, а також заінтересована особа мають право звернутися до суду із заявою про заміну сторони її правонаступником.

Для правонаступника усі дії, вчинені до його вступу у виконавче провадження, є обов'язковими тією мірою, якою вони були б обов'язковими для сторони, яку правонаступник замінив. У разі якщо сторона виконавчого провадження змінила найменування (для юридичної особи) або прізвище, ім'я чи по батькові (для фізичної особи), виконавець, за наявності підтверджуючих документів, змінює своєю постановою назву сторони виконавчого провадження.

Касаційний адміністративний суд зазначив, що у контексті наведених положень Закону №1404-VIII виконавче провадження, як завершальна стадія судового провадження, представляє собою процес, який починається з моменту набрання судовим рішенням законної сили і завершується настанням відповідних обставин, передбачених статтею 39 цього Закону.

При цьому виконавче провадження здійснюється з дотриманням засад верховенства права, за якого кожен з учасників має можливість реалізувати обсяг вимог наданих йому судовим рішенням.

До того ж цей Закон не пов'язує початок реалізації цих прав з ухваленням державним виконавцем рішення про початок примусового виконання рішення на підставі виконавчого документа, а навпаки, прямо передбачає можливість виправлення невідповідності виконавчого документа вимогам, передбаченим цією статтею, судом за заявою стягувача (абзац другий частини четвертої статті 4 Закону №1404-VIII).

Отже, заміна сторони чи третьої особи у відносинах, щодо яких виник спір, (процесуальне правонаступництво) можлива на будь-якій стадії адміністративного процесу, як на стадії розгляду справи так і на стадії виконання судового рішення, яке набрало законної, зокрема, і до видання виконавчого листа, і відбувається виключно за відповідним рішенням суду, а не державного виконавця (що стосується заміни сторони виконавчого провадження), незалежно від того виданий судом виконавчий лист на момент звернення із заявою про правонаступництво та чи пред'явлений він (виконавчий лист) до примусового виконання.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду від 31 жовтня 2018 року у справі № 2-а-3494/11 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77586424/>

4.2. Фізичні особи не обмежені у праві бути правонаступниками фізичної особи – підприємця у спірних правовідносинах на стадії виконання судового рішення

16 січня 2019 року Касаційний господарський суд розглянув касаційну скаргу фермерського господарства «Хоменко В.І.» на ухвалу господарського суду Сумської області від 24 вересня 2018 року постанову Північного апеляційного господарського суду від 22 листопада 2018 року прийняті за наслідками розгляду заяви ОСОБА_7 та ОСОБА_8 про заміну сторони виконавчого провадження у справі № 920/566/16 за позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА_9 (далі – Підприємець) до фермерського господарства «Хоменко В.І.» (далі – Господарство) про стягнення 379 807, 30 грн., і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У процесі розгляду заяви судом першої інстанції від нотаріальної контори надійшли письмові пояснення, в яких зазначено, що спадкова справа щодо майна померлого ОСОБА_9 була відкрита 18.01.2018 за № 27/2018 за заявами про прийняття спадщини Спадкоємцями. У справі заповіт відсутній. Свідоцтва про право на спадщину не видавалось. Крім того, до справи нотаріальною конторою була надана інформаційна довідка із Спадкового реєстру.

Підставою для заміни сторони виконавчого провадження, тобто процесуального правонаступництва, є наступництво у матеріальних правовідносинах, внаслідок якого відбувається вибуття сторони із спірних або встановлених судом правовідносин і переходу до іншої особи прав і обов'язків сторони, яка вибула з таких правовідносин.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що Підприємець вибув із спірних правовідносин у зв'язку із смертю, та підлягає заміні на правонаступника.

При цьому у даному випадку той факт, що Підприємець у спірних правовідносинах діяв як суб'єкт господарювання не впливає на порядок переходу його прав до Спадкоємців, оскільки відповідно до частини першої статті 24 ЦК України людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою.

Фізична особа, яка бажає реалізувати своє конституційне право на підприємницьку діяльність, після проходження відповідних реєстраційних та інших передбачених законодавством процедур за жодних умов не втрачає і не змінює свого статусу фізичної особи, якого вона набула з моменту народження, а лише набуває до нього нової ознаки – підприємця. При цьому правовий статус «фізична особа-підприємець» сам по собі не впливає на будь-які правомочності фізичної особи, зумовлені її цивільною право- і дієздатністю, та не обмежує їх.

Вказана правова позиція викладена у постанові Великої Палати Верховного Суду від 06.06.2018 у справі № 910/16713/15.

Враховуючи вказані правові висновки, викладені у постанові Великої Палати Верховного Суду, суди дійшли висновку, що фізичні особи не можуть бути обмежені у праві бути правонаступниками Підприємця у спірних правовідносинах на стадії виконання судового рішення.

Прийняття спадщини є безумовним і беззаперечним переходом всіх прав і обов'язків від померлої особи до спадкоємців.

Відповідно до статті 334 ГПК України у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником.

Положення цієї статті застосовуються також у випадку необхідності заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження.

При цьому питання заміни сторони її правонаступником, вирішується виключно судом у порядку, передбаченому статтею 52 ГПК України.

Дослідивши обставини справи у їх сукупності, суди дійшли висновку, що з метою дотримання принципу обов'язковості судового рішення та враховуючи, що до заявників перейшло право на спадщину з моменту її відкриття (відповідно до частини п'ятої статті 1268 ЦК України), а матеріали справи не містять доказів наявності інших спадкоємців/правонаступників у Підприємця, заява Спадкоємців про заміну сторони на правонаступників у зв'язку із смертю Підприємця підлягає задоволенню.

Крім того, Касаційний господарський суд зазначає, що законодавство не обмежує право спадкоємців на оформлення свідоцтва певними строками. Спадкоємці, які прийняли спадщину, мають право звернутися із заявою про одержання свідоцтва у будь-який час після прийняття спадщини. Оформлення свідоцтва є правом, а не обов'язком спадкоємців. Факт не оформлення спадкових прав не тягне за собою втрату права на спадкове майно, якщо воно було прийнято у встановлений законом строк і встановленим законом способом, а лише обмежує його право на розпорядження спадщиною.

Детальніше з текстом постанови Касаційного господарського суду від 16 січня 2019 року у справі № 920/566/16 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79349105>.

4.3. Під час розгляду заяви про заміну сторони виконавчого провадження у зв'язку із укладенням договору про відступлення права вимоги слід враховувати, що таке відступлення може здійснюватися тільки стосовно дійсної вимоги, що існувала на момент переходу цих прав

21 січня 2019 року Касаційний господарський суд розглянув касаційну скаргу Акціонерного товариства «Таскомбанк» на постанову Західного апеляційного господарського суду від 19.11.2018 за заявою Публічного акціонерного товариства «ВіЕй Банк» про заміну сторони виконавчого провадження за позовом Акціонерного товариства «Таскомбанк» до Колективного підприємства «Київтрансрейс-511», за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Публічне акціонерне товариство «Івано-Франківськшкірсировина» про стягнення коштів в сумі 4923065, 09 грн., і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

05 липня 2018 року до Господарського суду Івано-Франківської області надійшла заява Публічного акціонерного товариства «ВіЕс Банк» № 10-3/8259 від 02 липня 2018 року про заміну сторони виконавчого провадження, в якій заявник просить замінити сторону стягувача у виконавчому провадженні з Публічного акціонерного

товариства «ВіЕс Банк» на нового кредитора Товариство з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Транс фінанс».

Заява обґрунтована тим, що відповідно до умов договору відступлення права вимоги від 29.12.2017 року та у відповідності до ст. 512 Цивільного Кодексу України, ТОВ «ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ «ТРАСТ ФІНАНС» набуло статусу нового кредитора та отримало право грошової вимоги до боржника по справі №909/1411/13 – КП «Київтрансрейс-511».

У постановах Верховного Суду України від 05.07.2017 у справах №6-459цс-17 та №752/8842/14-ц (одну з яких обґрунтовано взято до уваги апеляційним судом у даній справі, що переглядається) та Верховного Суду від 26.09.2018 у справі №756/9788/15-ц викладено такий правовий висновок:

«Відповідно до пункту 1 частини першої статті 512 ЦК України кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок передання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги).

Правочин щодо заміни кредитора у зобов'язанні вчиняється у такій самій формі, що і правочин, на підставі якого виникло зобов'язання, право вимоги за яким передається новому кредиторі. Правочин щодо заміни кредитора у зобов'язанні, яке виникло на підставі правочину, що підлягає державній реєстрації, має бути зареєстрований в порядку, встановленому для реєстрації цього правочину, якщо інше не встановлено законом (стаття 513 ЦК України).

Статтею 514 ЦК України визначено, що до нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом.

Отже, згідно з нормами чинного законодавства відступлення права вимоги може здійснюватися тільки відносно дійсної вимоги, що існувала на момент переходу цих прав.

Межі обсягу прав, що переходять до нового кредитора, можуть встановлюватися законом і договором, на підставі якого здійснюється перехід права. Обсяг і зміст прав, які переходять до нового кредитора є істотними умовами цього договору.»

Колегія суддів касаційного суду по даній справі, що переглядається, повністю погоджується з правовими позиціями, викладеними у зазначених постановках Верховного Суду України та Верховного Суду, та не вбачає підстав для відступу від них.

Детальніше з текстом постанови Касаційного господарського суду від 21 січня 2019 року у справі № 909/1411/13 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79429885>.

4.4. Провадження з розгляду заяви про заміну сторони виконавчого провадження підлягає закриттю у разі, коли наявна ухвала суду, винесена за результатами розгляду заяви між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав

21 січня 2019 року Касаційний господарський суд розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Юридична фірма «Аріес» на постанову Східного апеляційного господарського суду від 31.10.2018 за заявою Товариства з обмеженою відповідальністю «Юридична фірма «Аріес» про заміну сторони виконавчого провадження за позовом Публічного акціонерного товариства «Земельний Банк» до Акціонерного товариства закритого типу «Гея» про розірвання договору та стягнення 23361171,20 грн., і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У заяві, що надійшла до Господарського суду Харківської області 19 липня 2018 року, ТОВ «Юридична фірма «Аріес» також просить замінити стягувача у тому ж самому виконавчому провадженні №26600868 від 19.05.2011, відкритому відповідно до наказу Господарського суду Харківської області від 04.01.2011 за №42/339-10, а саме ПАТ «Земельний банк» його правонаступником ТОВ «Юридична фірма «Аріес».

Заява аналогічно обґрунтована тим, що на підставі договору про передавання в управління непроданих активів ПАТ «Земельний банк» № 42-Л від 09.02.2015 ТОВ «Юридична фірма «Аріес» є довірчим власником управління активів ПАТ «Земельний банк» та має право бути процесуальним правонаступником ПАТ «Земельний банк» в справах, однією із сторін (учасників) яких є ПАТ «Земельний банк».

При цьому, ТОВ «Юридична фірма «Аріес» посилається на норми ч.1 ст. 334 ГПК України, ч.5 ст. 15 Закону України «Про виконавче провадження», статті 512, 514 ЦК України.

Фактично новим є лише посилання заявника, що у постанові Верховного Суду у цивільній справі №2-1563/11 від 28.03.2018 суд встановив, що ТОВ «Юридична фірма «Аріес» є правонаступником ПАТ «Земельний банк» у справах, однією із сторін (учасником) яких є ПАТ «Земельний банк», а також правонаступником у виконавчих провадженнях, однією із сторін (учасником) яких є ПАТ «Земельний банк», і заміна сторони у виконавчому провадженні щодо активу, який був переданий в управління ТОВ «Юридична фірма «Аріес» згідно договору від 30.01.2014 №34-Л, відповідає вимогам закону.

Заявник вважає, що оскільки у справах №2-1563/11 та №42-339-10 беруть участь ТОВ «Юридична фірма «Аріес» та АТЗТ «Гея», відповідно до ч.4 ст. 75 та ч.4 ст. 236 ГПК України суд має враховувати обставини та висновки, викладені у постанові Верховного Суду у справі №2-1563/11 від 28.03.2018.

Тобто, фактично підстави поданої заяви, а саме обставини та підтверджуючі їх письмові докази (договір № 34-Л від 30.01.2014 про управління непроданими активами ПАТ «Земельний банк» та договір № 42-Л від 09.02.2015 про передавання

в управління непроданих активів ПАТ «Земельний банк») не змінилися, а заявник обґрунтовує свою заяву новими правовими позиціями Верховного Суду, викладеними в іншій справі та після прийняття вищевказаної постанови Вищого господарського суду України.

На підставі викладеного суд, касаційної інстанції доходить висновку, що заява ТОВ «Юридична фірма «Аріес» (від 14.04.2016 №04-10/К) та заява ТОВ «Юридична фірма «Аріес» (вх. №20947), що надійшла 19.07.2018 до Господарського суду Харківської області, подані про той самий предмет (заміну стягувача у виконавчому провадженні №26600868 від 19.05.2011, відкритому відповідно до наказу Господарського суду Харківської області від 04.01.2011 за №42/339-10 ПАТ «Земельний банк» його правонаступником ТОВ «Юридична фірма «Аріес») та з тих самих підстав (договір № 34-Л від 30.01.2014 про управління непроданими активами ПАТ «Земельний банк» та договір № 42-Л від 09.02.2015 про передавання в управління непроданих активів ПАТ «Земельний банк»).

При цьому, є таке, що набрало законної сили, судові рішення у справі між тими самими сторонами, про той самий предмет заяви та з тих самих підстав.

Детальніше з текстом постанови Касаційного господарського суду від 21 січня 2019 року у справі № 42/339-10 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79429963>.

4.5. Законодавством не передбачено видачі нового виконавчого листа із зазначенням стягувача відповідно до ухвали суду про заміну сторони виконавчого провадження, оскільки виконавчий лист видається із зазначенням сторін, вказаних у самому судовому рішенні

26 вересня 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу товариства з обмеженою відповідальністю «ОТП Факторинг Україна» на ухвалу Соснівського районного суду м. Черкаси від 13 січня 2017 року та ухвалу апеляційного суду Черкаської області від 06 квітня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У грудні 2016 року ОСОБА_3 звернулася до суду зі скаргою на дії та постанови державних виконавців Бориспільського міськрайонного відділу державної виконавчої служби головного територіального управління юстиції у Київській області (далі – Бориспільський ВДВС ГУЮ у Київській області), заінтересовані особи: товариство з обмеженою відповідальністю «ОТП Факторинг Україна» (далі – ТОВ «ОТП Факторинг Україна»), публічне акціонерне товариство «ОТП Банк» (далі – ПАТ «ОТП Банк»), регіональний сервісний центр Міністерства внутрішніх справ у Черкаській області (далі – сервісний центр МВС у Черкаській області).

Скарга мотивована тим, що 15 вересня 2016 року державним виконавцем Бориспільського ВДВС ГУЮ у Київській області Стріхою А. І. за пред'явленням ПАТ «ОТП Банк» виконавчим листом, виданого 04 лютого 2011 року Соснівським районним судом м. Черкаси, було винесено постанову про відкриття виконавчого провадження про стягнення з неї, як боржника, на користь стягувача – ПАТ «ОТП Банк» боргу у розмірі 1 096 088 грн 82 коп. на виконання рішення суду.

Статтею 25 Закону України «Про виконавче провадження» передбачено, що державний виконавець зобов'язаний прийняти до виконання виконавчий документ і відкрити виконавче провадження, якщо не закінчився строк пред'явлення такого документа до виконання, він відповідає вимогам, передбаченим цим Законом, і пред'явлений до виконання до відповідного органу державної виконавчої служби. Державний виконавець протягом трьох робочих днів з дня надходження до нього виконавчого документа вносить постанову про відкриття виконавчого провадження.

Державний виконавець, отримавши виконавчий документ, який відповідав всім вимогам законодавства, та заяву стягувача про відкриття виконавчого провадження, встановивши відсутність будь-яких, передбачених законодавством, підстав для відмови у відкритті виконавчого провадження, правомірно виніс постанову про відкриття виконавчого провадження і надалі вчинив виконавчі дії.

Наявність договору, укладеного 07 червня 2010 року між ПАТ «ОТП Банк» та ТОВ «ОТП Факторинг Україна», про відступлення права вимоги за кредитними зобов'язаннями ОСОБА_3 перед банком, а також ухвали Соснівського районного суду м. Черкаси від 06 червня 2014 року про заміну стягувача у виконавчому провадженні, відкритому щодо примусового виконання виконавчого листа від 04 лютого 2011 року, виданого Соснівським районним судом м. Черкаси, не можуть бути підставами для відмови державним виконавцем у відкритті виконавчого провадження.

Частиною першою статті 378 ЦПК України 2004 року передбачено, що у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження за поданням державного виконавця, приватного виконавця або за заявою сторони суд змінює сторону виконавчого провадження її правонаступником.

При цьому законодавством не передбачено видачу нового виконавчого листа із зазначенням стягувача відповідно до ухвали суду про заміну сторони виконавчого провадження, так як виконавчий лист видається із зазначенням сторін, вказаних у самому судовому рішенні.

Оскільки ПАТ «ОТП Банк» за пред'явленим виконавчим листом від 04 лютого 2011 року було стороною у справі, позивачем, є стягувачем, то ТОВ «ОТП Факторинг Україна» не має права пред'являти цей виконавчий документ до виконання від свого імені, а має лише право в процесі здійснення виконавчого провадження пред'явити до державної виконавчої служби ухвалу суду про заміну сторони виконавчого провадження, на підставі якої державний виконавець вносить постанову про заміну сторони виконавчого провадження.

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 26 вересня 2018 року у справі № 712/14175/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76945220>.

4.6. **Обов'язок спадкодавця щодо сплати заборгованості, присудженої судом (кредиторові) із спадкодавця за його життя, не припинився внаслідок смерті боржника і перейшов до його спадкоємців, а тому вимоги про заміну сторони виконавчого провадження – боржника його правонаступником підлягають задоволенню на підставі статті 378 ЦПК України 2004 року та частини п'ятої статті 8 Закону України «Про виконавче провадження», у редакції чинній на час розгляду подання**

23 січня 2019 року Об'єднана палата Касаційного цивільного суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_7 на ухвалу Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 01 серпня 2017 року та ухвалу апеляційного суду Київської області від 19 вересня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Згідно зі статтею 378 ЦПК України у редакції 2004 року у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження за поданням державного виконавця або за заявою сторони, суд замінює сторону виконавчого провадження її правонаступником.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про виконавче провадження», у редакції чинній на час розгляду подання, у разі вибуття однієї із сторін державний виконавець з власної ініціативи або за заявою сторони, а також сама заінтересована сторона мають право звернутися до суду із заявою про заміну сторони її правонаступником. Для правонаступника усі дії, вчинені до його вступу у виконавче провадження, обов'язкові тією мірою, якою вони були б обов'язковими для сторони, яку правонаступник замінив.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 37 вказаного Закону виконавче провадження підлягає обов'язковому зупиненню у разі смерті боржника, якщо встановлені судом правовідносини допускають правонаступництво. Згідно з частиною другою статті 39 Закону виконавче провадження у такому випадку зупиняється для визначення правонаступників боржника.

Аналогічні норми містяться у пункті 5 частини першої статті 34 Закону України № 1404-VII від 02 червня 2016 року «Про виконавче провадження», який набув чинності 05 жовтня 2016 року.

Згідно з частиною першою статті 608 ЦК України зобов'язання припиняється з смертю боржника, якщо воно є нерозривно пов'язаним з його особою і у зв'язку з цим не може бути виконано іншою особою.

Відповідно до статті 1216 ЦК України спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

До складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті (стаття 1218 ЦК України).

Статтею 1282 ЦК України передбачено, що спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю, але в межах вартості майна, одержаного у спадщину. Кожен із спадкоємців зобов'язаний задовольнити вимоги кредитора особисто, у розмірі, який відповідає його частці у спадщині.

Аналіз зазначених норм дає підстави для висновку про те, що у разі смерті боржника за наявності спадкоємців відбувається заміна боржника в зобов'язанні.

Отже, обов'язок спадкодавця ОСОБА_9 щодо сплати заборгованості за договором позики, присудженої судом ОСОБА_2 (кредиторові) із спадкодавця за його життя, не припинився внаслідок смерті боржника і перейшов до його спадкоємців.

Установивши, що ОСОБА_7 відповідно до порядку, визначеного нормами ЦК України прийняв спадщину, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про наявність підстав для заміни сторони виконавчого провадження – боржника ОСОБА_9 його правонаступником ОСОБА_7

Посилання заявника на порушення судами вимог статей 1281 та 1282 ЦК України, якими визначено спеціальний порядок та строки пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців і порядок задоволення спадкоємцями вимог кредитора, на висновки суду не впливають. Приписи зазначених норм закону на стадії примусового виконання рішення суду про стягнення заборгованості не є підставою для відмови у заміні боржника його спадкоємцем у виконавчому провадженні, а є підставою для визначення державним виконавцем меж відповідальності спадкоємця, який залучений як правонаступник по боргам спадкодавця.

Виходячи із вищевказаного слід зазначити про те, що саме по собі відсутність в ухвалі суду посилання на межі відповідальності нового боржника перед кредитором не змінює порядок виконання судового рішення з урахуванням статті 1282 ЦК України і при вирішенні процесуального питання про заміну сторони виконавчого провадження згідно статті 378 ЦПК України 2004 року суд з'ясовує наявність матеріальних і процесуальних підстав правонаступництва, а межі відповідальності спадкоємця визначаються державним виконавцем при виконанні судового рішення згідно вимог ЦК України та Закону України «Про виконавче провадження».

З урахуванням того, що отримання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину у відповідності із статтею 1296 ЦК України є правом, а не обов'язком спадкоємця, то відсутність у спадкоємця такого свідоцтва не може бути підставою для відмови в задоволенні вимог кредитора.

Ураховуючи зазначене, Об'єднана палата Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду вважає, що суди першої та апеляційної інстанцій ухвалили судові рішення з додержанням норм матеріального і процесуального права, що відповідно до статті 410 ЦПК України є підставою для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень – без змін.

У зв'язку із наведеним, на підставі частини другої статті 403 ЦПК України, Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду вважає за необхідне відступити від висновку Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду, який викладений в постановках від 13 червня 2018 року справі № 2-н-169 (провадження № 61-29084) та від 22 серпня 2018 року у справі № 773/1219/16-ц (провадження № 61-887св18).

Отже, на підставі вказаного Верховний Суд у складі Об'єднаної Палати Касаційного цивільного суду дійшов висновку про те, що обов'язок спадкодавця щодо сплати заборгованості, присудженої судом (кредиторові) із спадкодавця за його життя, не припинився внаслідок смерті боржника і перейшов до його спадкоємців, а тому вимоги про заміну сторони виконавчого провадження – боржника його правонаступником підлягають задоволенню на підставі статті 378 ЦПК України 2004 року та частини п'ятої статті 8 Закону України «Про виконавче провадження», у редакції чинній на час розгляду подання.

Детальніше з текстом постанови Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 23 січня 2019 року у справі № 2-2697/11 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79516626>.

4.7. Зміна найменування (типу) юридичної особи як сторони виконавчого провадження не потребує її заміни судом, а здійснюється постановою виконавця, якою змінюється назва відповідної сторони такого провадження

24 квітня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу № 914/3587/14 за позовом Публічного акціонерного товариства «Львівобленерго» до фізичної особи – підприємця ОСОБА_1 про стягнення вартості недорахованої електричної енергії в сумі 40 474,44 грн за касаційними скаргами Сихівського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Львівській області, фізичної особи – підприємця ОСОБА_1 на постанову Західного апеляційного господарського суду від 05 грудня 2018 року й ухвалу Господарського суду Львівської області від 07 травня 2018 року у справі за скаргою Приватного акціонерного товариства «Львівобленерго» на дії Сихівського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Львівській області, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У березні 2018 року Приватне акціонерне товариство «Львівобленерго» (далі – ПрАТ «Львівобленерго») звернулося до Господарського суду Львівської області зі скаргою на дії Сихівського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Львівській області (далі – Сихівський ВДВС) з такими вимогами: 1) зобов'язати начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець (виконавці) Сихівського ВДВС, здійснити перевірку рішень та дій державного виконавця (виконавців) щодо виконання наказу Господарського суду Львівської області від 07 травня 2015 року у справі № 914/3587/14 у межах повноважень, наданих чинним законодавством, про що письмово повідомити суд та стягувача; 2) визнати дії та рішення державного виконавця Лесика В. Р. щодо повернення виконавчого документа (наказ Господарського суду Львівської області від 07 травня 2015 року у справі № 914/3587/14) стягувачу без прийняття до виконання таким, що не відповідає вимогам чинного законодавства; 3) зобов'язати державного виконавця Лесика В. Р. прийняти до виконання наказ від 07 травня 2015 року у справі № 914/3587/14, винести постанову про відкриття виконавчого провадження та розпочати примусове виконання рішення на підставі вказаного виконавчого документа.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що особа набуває статусу сторони виконавчого провадження (як стягувач або боржник) з моменту видачі на її користь (в її інтересах) відповідного виконавчого документа. При цьому відкриття виконавчого провадження не впливає на наявність (або ж відсутність) такого статусу особи.

ПрАТ «Львівобленерго» (стягувач) оскаржує повідомлення про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання від 08 лютого 2018 року, оскільки в наказі Господарського суду Львівської області від 07 травня 2015 року у справі № 914/3587/14 стягувачем указано ПАТ «Львівобленерго», а заяву про примусове виконання судового рішення подало ПрАТ «Львівобленерго».

Відповідно до наказу Господарського суду Львівської області від 07 травня 2015 року у справі № 914/3587/14 ПАТ «Львівобленерго» є стягувачем, а отже, і стороною виконавчого провадження.

Тобто, як право на звернення зі скаргою, так і порядок її розгляду та постановлення ухвали, пов'язані з наявністю судового рішення, ухваленого за правилами Господарського процесуального кодексу України та його примусовим виконанням.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що оскільки ПрАТ «Львівобленерго» (стягувач) звернулося до господарського суду, який видав виконавчий документ, зі скаргою на дії Сихівського ВДВС щодо виконавчого документа у порядку контролю за виконанням судового рішення, така скарга має розглядатися за правилами господарського судочинства.

Сама лише зміна найменування (типу) юридичної особи не означає її реорганізації, зокрема, перетворення, якщо при цьому не змінюється організаційно-правова форма такої особи. Зміна типу акціонерного товариства з публічного на приватне (ПАТ «Львівобленерго» на ПрАТ «Львівобленерго») не є його реорганізацією. Водночас зміна найменування юридичної особи тягне за собою необхідність у державній реєстрації змін до установчих документів у порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Як встановлено судами попередніх інстанцій, згідно з пунктом 1.1. статуту ПрАТ «Львівобленерго», затвердженого загальними зборами ПАТ «Львівобленерго», протокол від 13 квітня 2017 року № 14, Публічне акціонерне товариство «Львівобленерго» було перейменовано на Приватне акціонерне товариство «Львівобленерго» відповідно до вимог Закону України «Про акціонерні товариства».

Згідно із пунктом 5 розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про акціонерні товариства» приведення діяльності у відповідність із нормами цього Закону, статутів та внутрішніх положень акціонерних товариств, створених до набрання чинності цим Законом, у тому числі зміна найменування акціонерних товариств з відкритого або закритого на публічне або приватне, не є перетворенням та не потребує застосування процедури припинення.

Таким чином, зміна найменування (типу) товариства з публічного на приватне не свідчить про припинення суб'єкта господарювання як юридичної особи шляхом

її реорганізації, з огляду на що зазначені обставини не можуть бути підставою для висновку про те, що такий суб'єкт є відмінним від відповідної юридичної особи.

Отже, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів першої та апеляційної інстанцій про те, що ПрАТ «Львівобленерго» і ПАТ «Львівобленерго» є однією і тією ж юридичною особою, а отже, висновок державного виконавця, дії якого оскаржуються, про відмінність назви стягувача є неправомірним, а повідомлення про повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття до виконання – незаконним.

Крім того, Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне зазначити, що на відміну від заміни сторони виконавчого провадження її правонаступником, у разі якщо сторона виконавчого провадження змінила найменування (для юридичної особи) або прізвище, ім'я чи по батькові (для фізичної особи), виконавець, за наявності підтверджуючих документів, змінює своєю постановою назву сторони виконавчого провадження (стаття 15 Закону України «Про виконавче провадження», пункт 14 розділу II Інструкції з організації примусового виконання рішень). Звідси, зміна найменування юридичної особи як сторони виконавчого провадження не потребує її заміни судом, а здійснюється постановою виконавця, якою змінюється назва відповідної сторони такого провадження.

Виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і примусове виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) – сукупність дій визначених у Законі України «Про виконавче провадження» органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією України, цим Законом, іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а також рішеннями, які відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню (стаття 1 Закону України «Про виконавче провадження»). Усі дії у виконавчому провадженні (у тому числі й зміна назви його сторони) вчиняються виконавцем після відкриття такого провадження.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 24 квітня 2019 року у справі № 914/3587/14 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81691841>.

5. Справи, пов'язані з поверненням виконавчого документа та закінченням виконавчого провадження

5.1. Якщо документ про примусове виконання рішення містить усі необхідні реквізити, передбачені законом для примусового виконання рішення, невірно вказана назва такого документу не є підставою для повернення документів без прийняття

16 травня 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу міждрайонного відділу Державної виконавчої служби по Близнюківському, Лозівському районах та м. Лозова Головного територіального управління юстиції у Харківській області на ухвалу Лозівського міськрайонного суду Харківської області

від 19 вересня 2017 року та ухвалу апеляційного суду Харківської області від 29 листопада 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

На обґрунтування скарги зазначала, що на виконанні у Лозівського міськрайонного відділу Державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Харківській області про стягнення з ліквідаційної комісії державного закладу «Лозівська лінійна санітарно-епідеміологічна станція на Південній залізниці» (далі – ДП «Лозівська лінійна санітарно-епідеміологічна станція на Південній залізниці») на її користь вихідної допомоги у сумі 2 303,40 грн, компенсації за невикористану відпустку у сумі 6 122,76 грн, витрат на відрядження у сумі 252,08 грн, на відшкодування моральної шкоди – 2 000,00 грн, а усього 10 678,24 грн.

Згідно з частинами першою–третьою статті 26 Закону України «Про виконавче провадження» виконавець розпочинає примусове виконання рішення на підставі виконавчого документа, зазначеного у статті 3 цього Закону, зокрема за заявою стягувача про примусове виконання рішення.

До заяви про примусове виконання рішення стягувач додає квитанцію про сплату авансового внеску в розмірі 2 відсотків суми, що підлягає стягненню, але не більше 10 мінімальних розмірів заробітної плати, а за рішенням немайнового характеру та рішень про забезпечення позову – у розмірі одного мінімального розміру заробітної плати з боржника – фізичної особи та в розмірі двох мінімальних розмірів заробітної плати з боржника – юридичної особи.

У заяві про примусове виконання рішення стягувач має право зазначити відомості, що ідентифікують боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню рішення (рахунок боржника, місце роботи чи отримання ним інших доходів, конкретне майно боржника та його місцезнаходження тощо), рахунки в банківських установах для отримання ним коштів, стягнутих з боржника, а також зазначає суму, яка частково сплачена боржником за виконавчим документом, за наявності часткової сплати.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що ОСОБА_1, після отримання постанови про відновлення виконавчого провадження, відповідно до частини другої статті 41 Закону України «Про виконавче провадження» у місячний строк пред'явила до виконання оригінал виконавчого листа та заяву про відновлення виконавчого провадження, яка містила всі необхідні для заяви про примусове виконання реквізити. Від сплати авансового внеску ОСОБА_1 звільнена на підставі частини другої статті 26 Закону України «Про виконавче провадження», оскільки рішення, яке пред'явлено до виконання, стосується стягнення заробітної плати, поновлення на роботі та за іншими вимогами, що впливають із трудових правовідносин.

Ураховуючи зазначене, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду погоджується із висновками судів попередніх інстанцій про відсутність правових підстав у державного виконавця для повернення виконавчого документа стягувачу без прийняття його до виконання.

Доводи касаційної скарги щодо наявності підстав для повернення виконавчого документа стягувачу, оскільки остання не подала заяву про примусове виконання, є безпідставними.

Як убачається із поданої ОСОБА_1 заяви, у ній зазначені всі необхідні реквізити для примусового виконання судового рішення, передбачені частиною третьою статті 26 Закону України «Про виконавче провадження». Назва такої заяви «про відновлення виконавчого провадження», замість необхідної при зверненні про примусове виконання – «про примусове виконання», не змінює по суті поданої стягувачем після відновлення виконавчого провадження в порядку статті 41 Закону України «Про виконавче провадження» заяви про примусове виконання. Відтак, повернення державним виконавцем виконавчого документа без прийняття до виконання здійснене з формальних підстав, та не свідчить про не відповідність виконавчого документа вимогам статей 4, 26 Закону України «Про виконавче провадження».

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 16 травня 2018 року у справі № 629/2799/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74376289>.

5.2. Виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання, якщо він підлягає виконанню органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, а не органами державної виконавчої служби чи приватними виконавцями

02 липня 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу ОСОБА_4 на ухвалу Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області від 04 травня 2017 року у складі судді Белостоцької О. В. та ухвалу Апеляційного суду Донецької області від 27 червня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У березні 2017 року ОСОБА_4 звернувся до суду із скаргою на бездіяльність державного виконавця.

З метою примусового виконання судового рішення він направив на адресу Центрально-міського відділу державної виконавчої служби м. Макіївки Головного територіального управління юстиції в Донецькій області (далі ЦМ ВДВС м. Макіївки ГТУЮ в Донецькій області) заяву про відкриття виконавчого провадження, оригінал виконавчого листа № 270/3881/13-ц та інші необхідні для виконання судового рішення документи. 29 березня 2017 року заявник отримав повідомлення № 53600199 від 20 березня 2017 року про повернення йому виконавчого документу без прийняття до виконання з пропозицією звернутись щодо виконання рішення суду до відповідного органу державного казначейства. З таким повідомленням він не погодився, оскільки виконавчий лист № 270/3881/13-ц у грудні 2013 року ним уже направлявся до органу державного казначейства у м. Макіївці, але був повернутий з посиланням на те, що він повинен виконуватися виконавчою службою.

Пунктом 12 частини першої статті 2 Бюджетного кодексу України передбачено, що бюджетні установи – органи державної влади, органи місцевого самоврядування,

а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету.

Відповідно до витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань Управління освіти Макіївської міської ради за організаційно-правовою формою є органом місцевого самоврядування.

Згідно з абзацом першим пункту 1 Положення про Державну казначейську службу України, затвердженого Указом Президента України від 15 квітня

2015 року №215 (далі Положення), в редакції чинній на час виникнення спірних правовідносин, реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів здійснює Казначейство.

Відповідно до покладених на Казначейство завдань, воно здійснює безспірне списання коштів державного та місцевих бюджетів або боржників на підставі рішення суду (підпункт 3 пункту 4 Положення).

Механізм виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, прийнятих судами, а також іншими державними органами (посадовими особами), які відповідно до закону мають право приймати такі рішення передбачений Порядком виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03 серпня 2011 року № 845 (далі Порядок).

Відповідно до пункту 3 Порядку, у редакції чинній на час виникнення спірних правовідносин, рішення про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників виконуються на підставі виконавчих документів виключно органами Казначейства у порядку черговості надходження таких документів.

Пунктом 4 цього Порядку, у редакції чинній на час виникнення спірних правовідносин, на органи Казначейства покладені обов'язки, зокрема забезпечення у випадках, передбачених цим Порядком, зберігання виконавчих документів та ведення їх обліку; вжиття заходів до виконання виконавчих документів протягом встановленого строку.

Відповідно до пункту 9 частини четвертої статті 4 Закону України «Про виконавче провадження» виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання протягом трьох робочих днів з дня його пред'явлення, якщо виконавчий документ не підлягає виконанню органами державної виконавчої служби, приватним виконавцем.

Зважаючи на викладене, суди попередніх інстанцій дійшли обгрунтованого висновку про те, що виконавчий лист № 270/3881/13-ц, виданий Центрально-міським районним судом м. Макіївки Донецької області, про стягнення з Управління освіти Макіївської міської ради на користь ОСОБА_4 3 524,76 грн, щомісяця з 01 жовтня 2013 року на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, підлягає виконанню органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, а не органами державної виконавчої служби.

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 02 липня 2018 року у справі № 233/1979/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75286323>.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові Касаційного цивільного суду від 06 березня 2019 року у справі № 199/7250/17 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82499368>.

5.3. Державний виконавець не пізніше шести місяців з моменту відкриття виконавчого провадження має ініціювати процедуру стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду, незалежно від наявності підстав для повернення виконавчого документа стягувачу, визначених пунктами 2–4, 9 частини першої статті 37 Закону України «Про виконавче провадження»

19 березня 2019 року Касаційний господарський суд розглянув касаційну скаргу Фізичної особи-підприємця Колосовського Анатолія Івановича на ухвалу Господарського суду Сумської області від 17 жовтня 2018 року та постанову Північного апеляційного господарського суду від 20 грудня 2018 року за скаргою Фізичної особи-підприємця Колосовського Анатолія Івановича про визнання бездіяльністю неправомірною та зобов'язання вчинити дії, у справі за позовом Фізичної особи-підприємця Колосовського Анатолія Івановича, до Державного підприємства «Новосуханівський спиртовий завод» про стягнення 472 635, 20 грн., і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

Фізична особа-підприємець Колосовський Анатолій Іванович звернувся до Господарського суду Сумської області зі скаргою про визнання бездіяльності неправомірною і зобов'язання вчинити дії у справі № 13/156-10.

Скарга обґрунтована неправомірною бездіяльністю державного виконавця Сумського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Сумській області Бистрової Наталії Борисівни та начальника Сумського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Сумській області щодо незастосування Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», в частині неподання до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, документів та відомостей, необхідних для перерахування Фізичній особі-підприємцю Колосовському Анатолію Івановичу коштів.

Особливості виконання рішень суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи встановлено ст. 4 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», за приписами п. 1 якої виконання рішень суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про виконавче провадження», з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

У частині 2 цієї статті визначено, що у разі якщо рішення суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи не виконано протягом шести місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, його виконання здійснюється за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Разом з тим, ч. 3 ст. 4 вказаного Закону передбачає, що в разі встановлення державним виконавцем факту наявності підстав для повернення виконавчого документа стягувачу, передбачених п.п. 2-4, 9 ч. 1 ст. 47 Закону України «Про виконавче провадження», крім випадків, коли стягувач перешкоджає провадженню виконавчих дій, керівник органу ДВС протягом десяти днів з дня встановлення такого факту, але не пізніше строку, встановленого ч. 2 цієї статті (тобто до, а не після, спливу шестимісячного строку з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження) подає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, документи та відомості, необхідні для перерахування стягувачу коштів.

Сукупний аналіз ч. ч. 2 та 3 ст. 4 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» в контексті визначеної в преамбулі мети його прийняття дає підстави для висновку про те, що не виконання в межах процедури примусового виконання згідно Закону України «Про виконавче провадження» рішення суду зумовлює його виконання за рахунок коштів, передбачених відповідною бюджетною програмою у випадках:

- встановлення державним виконавцем підстав для повернення виконавчого документа стягувачу згідно п.п. 2-4, 9 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження», про що в частині випадків, передбачених п.п. 2-4 згідно ч. 2 ст. 37 цього Закону повинен бути складений відповідний акт протягом десяти днів з моменту встановлення таких, але не пізніше шести місяців з моменту відкриття виконавчого провадження;

- незалежно від наявності/відсутності підстав для повернення виконавчого документа процедура повинна бути ініційована державним виконавцем не пізніше шести місяців з моменту відкриття виконавчого провадження.

Запропоноване господарськими судами попередніх інстанцій трактування покладання можливості стягувача домогтися виконання судового рішення про стягнення коштів з державного підприємства в залежність від обов'язковості наявності підстав для повернення виконавчого документа згідно п.п. 2-4, 9 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження» суперечить ч. 2 ст. 4 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», яка не обмежується приписами ч. 3 ст. 4 цього Закону, а забезпечується процедурною регламентацією здійснення, не сприяє своєчасному виконанню судового рішення, а навпаки, відтерміновує таке виконання на невизначений час, що очевидно не відповідає практиці Європейського суду з прав людини та меті відповідного національного законодавства.

Таке «узалежнення» суперечило би положенню ст. 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини відносно можливості втручання держави в право «мирного володіння» виключно на підставі закону, який, своєю чергою, згідно позиції Європейського суду з прав людини, викладеної в п. 45 рішення «Жовнер проти України», повинен відповідати вимогам точності, ясності та передбачуваності, яке й забезпечується гарантією виконання рішення за рахунок бюджетних коштів після спливу шести місяців неефективного виконання (незалежно

від причин) шляхом застосування (незастосування) примусових заходів безпосередньо к боржнику – Державному підприємству «Новосуханівський спиртовий завод».

Крім того, застосування норм ст. 4 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» у спосіб, який визначений судами попередніх інстанцій, створює ситуацію правової невизначеності, що суперечить принципу верховенства права, а також призводить до порушення однієї з основних засад судочинства (обов'язковість судового рішення) та міжнародних зобов'язань України.

Враховуючи дату відкриття виконавчого провадження (15.11.2017), судова колегія касаційної інстанції доходить висновку, що 15.05.2018 закінчився шестимісячний строк, в межах якого державний виконавець повинен був здійснити сукупність дій, що спрямовані на примусове виконання судового рішення по даній справі та виданого на його виконання наказу на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Законом України «Про виконавче провадження», іншими законами та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, а з 16.05.2018 примусове виконання цього рішення повинно було здійснюватися за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду, що прямо визначено у ч. 2 ст. 4 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», яка встановлює особливості виконання рішень суду про стягнення коштів з державного підприємства.

Беручи до уваги те, що ситуація, яка склалася у цій справі вимагає забезпечення невідкладного належного правового захисту стягувача, і обставини справи не потребують додаткового дослідження, а наявні у матеріалах справи докази підтверджують бездіяльність начальника Сумського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Сумській області щодо виконання вимог Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», Верховний Суд вважає за доцільне не передавати справу на новий судовий розгляд та прийняти нове рішення про задоволення вимог скарги Фізичної особи-підприємця Колосовського Анатолія Івановича про визнання бездіяльності неправомірною і зобов'язання вчинити дії.

Детальніше з текстом постанови Касаційного господарського суду від 19 березня 2019 року у справі № 13/156-10 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80648556>.

5.4. Виконавче провадження не може бути закінчено, якщо не виконано рішення суду, виконання якого гарантується державою

12 грудня 2018 року Касаційний адміністративний суд розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду від 05 жовтня 2016 року у справі №688/2663/16-а за позовом ОСОБА_1 до Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області про скасування постанови про закінчення виконавчого провадження, і прийняв постанову в якій зазначив наступне.

ОСОБА_1 звернулася в суд з позовом до Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області (далі – Управління ДВС ГТУЮ у Хмельницькій області), в якому просила визнати протиправною та скасувати постанову державного виконавця Управління ДВС ГТУЮ у Хмельницькій області від 21 червня 2016 року про закінчення виконавчого провадження №48989160.

21 червня 2016 року державним виконавцем виконавче провадження з виконання виконавчого листа № 688/1886/15-а, виданого 08.09.2015 Шепетівським міськрайонним судом, закінчено в порядку п. 11 ч. 1 ст. 49 Закону України «Про виконавче провадження», а виконавчий лист повернуто до суду першої інстанції.

Прийняттю державним виконавцем постанови про закінчення виконавчого провадження мають передувати певні дії відносно боржника, послідовність яких визначена Законом № 606-XIV.

Так, в ході судового розгляду справи було встановлено, що державним виконавцем були вчинені всі дії, передбачені ст.ст. 75, 89 Закону № 606-XIV, що підтверджується матеріалами справи.

Відповідно до частини першої статті 2 Закону №4901-VI держава гарантує виконання рішення суду про стягнення коштів та зобов'язання вчинити певні дії щодо майна, боржником за яким є: державний орган; державні підприємство, установа, організація (далі – державне підприємство); юридична особа, примусова реалізація майна якої забороняється відповідно до законодавства (далі – юридична особа).

Згідно з частинами другою та третьою статті 4 Закону №4901-VI у разі якщо рішення суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи не виконано протягом шести місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, його виконання здійснюється за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Протягом десяти днів з дня встановлення державним виконавцем факту наявності підстав для повернення виконавчого документа стягувачу відповідно до пунктів 2-4, 9 частини першої статті 47 Закону № 606-XIV, крім випадків, коли стягувач перешкоджає провадженню виконавчих дій, але не пізніше строку, встановленого частиною другою цієї статті, керівник відповідного органу державної виконавчої служби подає до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, документи та відомості, необхідні для перерахування стягувачу коштів, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, про що повідомляє в установленому порядку стягувача.

На підставі вказаної норми частину першу статті 37 Закону № 606-XIV було доповнено пунктом 18 наступного змісту: «Виконавче провадження підлягає обов'язковому зупиненню у разі надіслання виконавчого документа до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у випадку, передбаченому частиною третьою статті 4 Закону №4901-VI.»

Аналіз наведених вище норм свідчить про те, що законодавець визначив спеціальні гарантії виконання рішень суду про стягнення коштів з державного

підприємства або юридичної особи за рахунок Державного бюджету, а тому під час їх виконання державцем виконавцем протиправно не враховані положення Закону №4901-VI та, як наслідок, передчасно прийнято оскаржувану постанову про закінчення виконавчого провадження.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду від 12 грудня 2018 року у справі № 688/2663/16-а можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78565624>.

5.5. Ненадання стягувачем (через його необізнаність про наявність відкритого виконавчого провадження) заяви про виплату відшкодування не є перешкодою для виконання рішення Європейського суду з прав людини та не може бути підставою для закінчення виконавчого провадження

24 жовтня 2018 року Касаційний адміністративний суд розглянув касаційну скаргу Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 02 березня 2016 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 11 травня 2016 року у справі №826/24889/15 за позовом ОСОБА_1 до Міністерства юстиції України в особі Департаменту державної виконавчої служби про визнання протиправними дій та бездіяльності, скасування постанови про закінчення виконавчого провадження, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

Рішенням Європейського суду з прав людини від 13 лютого 2014 року у справі «Васильєв та інші проти України» (заява № 29266/08) постановлено, що протягом трьох місяців держава-відповідач має забезпечити виконання рішень національних судів, ухвалених на користь заявників (серед яких значиться ОСОБА_1.), які підлягають виконанню та сплатити 2000 (дві тисячі) євро кожному заявнику або його/її спадкоємцю, в якості відшкодування матеріальної та моральної шкоди та компенсації судових витрат, а також додатково сплатити суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявникам на ці суми; ці суми повинні бути конвертовані в національну валюту за курсом на день здійснення виплати; із закінченням зазначеного тримісячного строку і до остаточної виплати на ці суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Постановою головного державного виконавця ВПВР ДВС України від 21 березня 2014 року було відкрито виконавче провадження № 42622390 з виконання рішення Європейського суду з прав людини № 29266/08 від 13 лютого 2014 року.

Платіжним дорученням від 24 вересня 2014 року №6032 Міністерством юстиції України було перераховано на розрахунковий рахунок Державної виконавчої служби України грошові кошти у розмірі 34748,63 грн. на виконання рішення Європейського суду з прав людини від 13 лютого 2014 року «Васильєв та інші проти України» в частині ВП №42622390.

19 жовтня 2015 року головним державним виконавцем ВПВР ДВС України було винесено постанову про закінчення виконавчого провадження ВП №42622390, на тих

підставах, що стягувачем більше року не були витребувані належні йому кошти, а також у зв'язку із фактичним виконанням рішення Європейського суду з прав людини «Васильєв та інші проти України».

Постановою окружного адміністративного суду, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов задоволено частково, а саме визнано протиправною та скасовано постанову Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України про закінчення виконавчого провадження з виконання рішення Європейського суду з прав людини.

Позивачем наголошено на тому, що він не отримував кореспонденції від відповідача в рамках процесу виконання рішення ЄСПЛ у справі «Васильєв та інші проти України» від 13.02.2014.

Колегія суддів КАС ВС погоджується із висновками судів попередніх інстанцій, що саме необізнаність позивача про наявність відкритого виконавчого провадження зумовила невиконання ним вимог частини 1 статті 7 Закону №3477-IV.

Факт необізнаності позивача був відомий державному виконавцю. Однак, жодних додаткових спроб повідомити його про необхідність подання заяви про виплату відшкодування відповідачем вчинено не було.

З урахуванням обставин справи, а також правової позиції Європейського суду з прав людини, КАС ВС визнає правильними висновки судів попередніх інстанцій, що ненадання стягувачем заяви про виплату відшкодування не є перешкодою для виконання остаточного рішення суду та не може бути підставою до закінчення виконавчого провадження у відповідності положень пункту 8 частини 1 статті 49 Закону №606-XIV.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду від 24 жовтня 2018 року у справі № 826/24889/15 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77416957>.

5.6. Висновок про безрезультатність або неможливість розшуку боржника, майна боржника може бути обґрунтованим лише тоді, коли державний виконавець повністю реалізував надані йому права, застосував усі можливі (передбачені законом) заходи для досягнення необхідного позитивного результату

18 березня 2019 року Касаційний господарський суд розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Компанія «Ніко-Тайс» на постанову Східного апеляційного господарського суду від 03 грудня 2018 року та на ухвалу Господарського суду Харківської області від 25 вересня 2018 року у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Корпорація Агросинтез» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Балаклія-Агроінвест» про стягнення коштів, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

24 лютого 2009 року рішенням Господарського суду Харківської області у справі № 21/303-08 стягнуто з Товариства з обмеженою відповідальністю «Балаклія-Агроінвест» на користь Товариства з обмеженою відповідальністю «Корпорація «Агросинтез» 249 426,23 грн основного боргу, інфляційні витрати в сумі 15 963,26 грн,

3% річних в сумі 3 362,12 грн, витрати на державне мито в сумі 2 687,51 грн, витрати на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу 118 грн.

25 квітня 2013 року ухвалою Господарського суду Харківської області замінено сторону (стягувача) у виконавчому провадженні при примусовому виконанні наказу господарського суду Харківської області у справі № 21/303-08 від 13.03.2009, а саме: Товариство з обмеженою відповідальністю «Корпорація Агросинтез» на його правонаступника – Товариство з обмеженою відповідальністю «Компанія «Ніко-Тайс» (далі – ТОВ «Компанія «Ніко-Тайс»).

12 лютого 2016 року державним виконавцем на підставі пункту 2 частини першої статті 47 Закону України «Про виконавче провадження» (в редакції, чинній на час здійснення виконавчої дії) було винесено постанову про повернення виконавчого документа стягувачеві у зв'язку з тим, що у боржника грошові кошти та майно відсутнє, підприємство фактично не існує, керівні органи і будь-які працівники відсутні, документація відсутня.

Відповідно до частини восьмої статті 48 Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII, виконавець проводить перевірку майнового стану боржника у 10-денний строк з дня відкриття виконавчого провадження. У подальшому така перевірка проводиться виконавцем не рідше, ніж один раз на два тижні – щодо виявлення рахунків боржника; не рідше, ніж один раз на три місяці – щодо виявлення нерухомого та рухомого майна боржника та його майнових прав, отримання інформації про доходи боржника.

При цьому сам факт здійснення окремих дії щодо виявлення майна та коштів боржника, без встановлення та дослідження обставин, що державним виконавцем проводилась перевірка майнового стану боржника з відповідною періодичністю, встановленою частиною восьмою статті 48 Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII, не свідчить про належне виконання державним виконавцем своїх обов'язків щодо розшуку майна боржника та здійснення заходів, необхідних для своєчасного і в повному обсязі виконання рішення.

В свою чергу, відсутність обґрунтованого висновку стосовно належного та повного вчинення державним виконавцем визначених законом дій щодо розшуку майна боржника дає підстави вважати передчасним висновок про відсутність такого майна у боржника, та як результат – про передчасність наявності підстав для повернення виконавчого документу стягувачу на підставі пункту 2 частини першої статті 37 Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII. Аналогічна правова позиція викладена в постанові Верховного Суду від 18 липня 2018 року у справі № 915/1294/13.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 37 Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII виконавчий документ повертається стягувачу, якщо у боржника відсутнє майно, на яке може бути звернено стягнення, а здійснені виконавцем відповідно до цього Закону заходи щодо розшуку такого майна виявилися безрезультатними.

Висновок щодо безрезультатності або неможливості розшуку боржника, майна боржника може бути обґрунтованим лише тоді, коли державний виконавець,

повністю реалізував надані йому права, застосував усі можливі (передбачені законом) заходи для досягнення необхідного позитивного результату. Аналогічна правова позиція викладена в постанові Верховного Суду від 07 серпня 2018 року у справі № 910/25970/14.

Однак у даній справі, відмовляючи в задоволенні скарги на бездіяльність державного виконавця, судами першої та апеляційної інстанції не було встановлено, чи були виконані державним виконавцем всі належні та необхідні дії, спрямовані на виконання судового наказу від 13 березня 2009 року № 21/303-08, в тому числі з відповідною періодичністю, встановленою частиною восьмою статті 48 Закону України «Про виконавче провадження».

Сам факт здійснення окремих дії щодо виявлення майна та коштів боржника, без встановлення та дослідження обставин, що державним виконавцем проводилась перевірка майнового стану боржника з відповідною періодичністю, встановленою частиною восьмою статті 48 Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII, не свідчить про належне виконання державним виконавцем своїх обов'язків щодо розшуку майна боржника та здійснення заходів, необхідних для своєчасного і в повному обсязі виконання рішення.

Детальніше з текстом постанови Касаційного господарського суду від 18 березня 2019 року у справі № 21/303-08 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81081750>.

6. Справи щодо виконання виконавчого напису приватного нотаріуса

6.1. Строк для звернення до нотаріуса за вчиненням виконавчого напису становить 3 роки з дня виникнення права вимоги та є однаковим для фізичних і юридичних осіб і не може визначатися домовленістю сторін.

При визначенні безспірності заборгованості нотаріус має встановити, чи існувала заборгованість узагалі, її розмір згідно з виконавчим написом, чи не було невіршених по суті спорів щодо заборгованості або її розміру на час вчинення нотаріусом виконавчого напису

02 липня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула скарги приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Малого Олексія Сергійовича та Публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» в особі філії – Одеського обласного управління на рішення Господарського суду Одеської області від 29 березня 2018 року на постанову Одеського апеляційного господарського суду від 18 липня 2018 року у справі за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Укркава» (далі – ТОВ «Укркава») до Публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» в особі філії – Одеського обласного управління (далі – Банк) за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача: приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу Малого Олексія Сергійовича (далі – нотаріус), Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України (далі – ВДВС), про визнання

виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

20 лютого 2015 року Банк звернувся до ТОВ «Укркава» з листом про порушення ним умов кредитного договору: у січні 2015 року не погашено заборгованість за траншами в розмірі 1 665 208,33 грн та 125 000 дол. США; у лютому 2015 року не погашено заборгованість за нарахованими відсотками у розмірі 451 440,26 грн та 20 506,75 дол. США.

24 квітня 2015 року ці ж сторони уклали додатковий договір № 7 до кредитного договору, в якому, зокрема, змінили діючий ліміт кредитування.

04 травня 2016 року Банк направив ТОВ «Укркава» вимогу про усунення порушення зобов'язань за кредитним договором. Вимагав у строк, що не перевищує 30 календарних днів, сплатити заборгованість на загальну суму 3 699 753,88 дол. США та 52 884 667,05 грн, а також проценти та штрафні санкції, донараховані на дату погашення заборгованості.

Цього ж дня Банк направив Товариству вимогу про дострокове повернення кредиту. Посилаючись на невиконання позичальником умов кредитного договору, Банк повідомив ТОВ «Укркава» про відкликання кредиту та вимагав не пізніше 20 банківських днів з моменту вручення відповідного листа здійснити повне погашення заборгованості на загальну суму 3 699 753,88 дол. США та 52 884 667,05 грн, а також проценти та штрафні санкції, донараховані на дату погашення заборгованості.

14 червня 2016 року у зв'язку з порушенням ТОВ «Укркава» зобов'язань за кредитним договором, Банк звернувся до суду з позовом про звернення стягнення на предмет іпотеки та застави; просив у рахунок часткового погашення заборгованості звернути стягнення на предмет іпотеки за іпотечним договором. Господарський суд Одеської області ухвалою від 17 червня 2016 року порушив провадження у справі № 916/1610/16.

07 липня 2017 року Банк направив ТОВ «Укркава» ще одну вимогу про усунення порушення зобов'язань за кредитним договором. Вимагав у строк, що не перевищує 30 календарних днів, сплатити 3 978 178,84 дол. США та 75 465 776,91 грн, а також проценти та штрафні санкції, донараховані на дату погашення заборгованості. Банк попередив, що в разі невиконання цієї вимоги буде змушений звернути стягнення на предмет іпотеки в будь-який спосіб, передбачений іпотечним договором та статтею 33 Закону України «Про іпотеку».

09 листопада 2017 року за зверненням Банку нотаріус вчинив виконавчий напис, відповідно до якого з метою погашення частини заборгованості ТОВ «Укркава» перед Банком звернув стягнення на предмет іпотеки, що належить на праві власності боржнику та переданий в іпотеку за іпотечним договором, а саме на будівлі та споруди заводу з виробництва розчинної кави та кавових виробів: восьмиповерхову виробничу будівлю (літ. «Б») з навісами (літ. «б», «б1») загальною площею 7665,5 кв. м, будівлі насосної (літ. «В») з підвальним поверхом загальною площею 76,1 кв. м, споруди № 1, 8 – огорожі, № 2, 3, 9 – ворота, № 4 – градирні, № 5 – резервуари для води, № 6 – артезіанську свердловину, № 7 – резервуар для шламу, № 10 – оглядові

колодязі, № 1 – покриття (тротуари, майданчики, доріжки), що знаходяться за адресою: Одеська область, м. Чорноморськ, вул. Промислова, 14 а .

Суди попередніх інстанцій позов задовольнили з мотивів пропуску строку вчинення оспорюваної нотаріальної дії та недотримання умови щодо безспірності заборгованості за кредитним договором.

Статтею 88 Закону України «Про нотаріат» передбачено, що нотаріус вчиняє виконавчі написи за умови, що з дня виникнення права вимоги минуло не більше трьох років, а у відносинах між підприємствами, установами та організаціями – не більше одного року. Якщо для вимоги, за якою видається виконавчий напис, законом встановлено інший строк давності, виконавчий напис видається у межах цього строку.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що строк для звернення до нотаріуса за вчиненням виконавчого напису, передбачений статтею 88 Закону України «Про нотаріат», безпосередньо пов'язаний з позовною давністю, встановленою ЦК України. Загальна позовна давність установлюється тривалістю у три роки (стаття 257 ЦК України). Отже, загальний строк для звернення стягувача до нотаріуса за вчиненням виконавчого напису становить не більше трьох років з дня виникнення у стягувача права вимоги до боржника незалежно від суб'єктного складу сторін у правовідносинах, тобто цей строк підлягає застосуванню й у відносинах між юридичними особами. Якщо для вимоги, за якою видається виконавчий напис, законом встановлено іншу позовну давність, виконавчий напис видається у межах цього строку.

Велика Палата Верховного Суду відступає від висновку, викладеного в постанові Верховного Суду від 17 травня 2018 року у справі № 307/1580/17, щодо застосування положень частини другої статті 88 Закону України «Про нотаріат», зокрема про те, що ця норма не обмежує трирічним строком нарахування заборгованості, на стягнення якої вчиняється виконавчий напис, за умови встановлення сторонами відповідно до статті 259 ЦК України збільшеної позовної давності для відповідної вимоги, оскільки вважає, що зазначений строк не можна змінити домовленістю сторін.

Нормативно визначені відмінні строки для фізичних осіб-кредиторів і юридичних осіб-кредиторів щодо звернення до нотаріуса для вчинення виконавчого напису стосовно майна юридичних осіб-боржників є відмінністю у поводженні з цими кредиторами в аналогічних ситуаціях. Така відмінність у світлі умов сьогодення без об'єктивного та розумного обґрунтування створює для юридичних осіб-кредиторів нерівні у порівнянні з фізичними особами-кредиторами умови у правовідносинах з юридичними особами-боржниками щодо реалізації права на мирне володіння майном. Отже, Велика Палата Верховного Суду вважає, що встановлення для юридичної особи-кредитора у порівнянні з фізичною особою-кредитором меншого строку для звернення до нотаріуса для вчинення ним виконавчого напису стосовно майна юридичних осіб-боржників є дискримінацією юридичної особи-кредитора за ознакою її статусу.

Водночас, нормативно визначені відмінні строки для фізичних осіб-боржників і юридичних осіб-боржників у випадку звернення юридичних осіб-кредиторів до нотаріуса для вчинення виконавчого напису стосовно їх майна є відмінністю у поводженні з цими боржниками в аналогічних ситуаціях. Така відмінність у світлі умов сьогодення без об'єктивного та розумного обґрунтування створює для фізичних осіб-боржників нерівні у порівнянні з юридичними особами-боржниками умови у правовідносинах з юридичними особами-кредиторами щодо реалізації права на мирне володіння майном. Отже, Велика Палата Верховного Суду вважає, що встановлення для кредитора-юридичної особи більшого строку для звернення до нотаріуса для вчинення ним виконавчого напису стосовно майна фізичної особи-боржника у порівнянні з юридичною особою-боржником є дискримінацією фізичної особи-боржника за ознакою її статусу.

Таким чином, Велика Палата Верховного суду доходить висновку, що загальний строк для звернення до нотаріуса із заявою про вчинення виконавчого напису становить три роки незалежно від суб'єктного складу сторін правовідносин, а якщо для вимоги, за якою видається виконавчий напис, законом встановлено іншу позовну давність, виконавчий напис видається у межах цього строку.

Враховуючи викладене, твердження судів попередніх інстанцій щодо пропуску Банком строку для звернення до нотаріуса є помилковим, адже право вимоги виникло у Банку 04 травня 2016 року і до моменту звернення Банку до нотаріуса для вчинення виконавчого напису 09 листопада 2017 року минуло менше трьох років.

Вирішуючи спір про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню, суд не повинен обмежуватися лише перевіркою додержання нотаріусом формальних процедур і факту подання стягувачем документів на підтвердження безспірної заборгованості боржника згідно з Переліком документів. Для правильного застосування положень статей 87, 88 Закону України «Про нотаріат» у такому спорі суд повинен перевірити доводи сторін у повному обсязі й установити та зазначити в рішенні, чи справді на момент вчинення нотаріусом виконавчого напису боржник мав безспірну заборгованість перед стягувачем, тобто чи існувала заборгованість узагалі, чи була заборгованість саме такого розміру, як зазначено у виконавчому написі, та чи не було невирішених по суті спорів щодо заборгованості або її розміру на час вчинення нотаріусом виконавчого напису. Така правова позиція Великої Палати Верховного Суду відповідає висновкам, викладеним у раніше ухваленій нею постанові від 27 березня 2019 року у справі № 137/1666/16-ц з подібних правовідносин, відступати від яких немає підстав.

Вчинення виконавчого напису в разі порушення основного зобов'язання та (або) умов іпотечного договору здійснюється нотаріусом після спливу тридцяти днів з моменту надісланих іпотекодержателем повідомлень – письмової вимоги про усунення порушень іпотекодавцю та боржнику, якщо він є відмінним від іпотекодавця. Повідомлення вважається надісланим, якщо є відмітка іпотекодавця на письмовому повідомленні про його отримання або відмітка поштового відділення зв'язку про відправлення повідомлення на вказану в іпотечному договорі адресу (підпункт 2.3 пункту 2 глави 16 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій).

На підтвердження спливу тридцятиденного строку з моменту надіслання Банком повідомлення – письмової вимоги про усунення порушень ТОВ «Укркава» банк надав: засвідчену копію вимоги від 07 липня 2017 року (лист № 28/01-3/17/10602), оригінал квитанції № 6501406499910 про надання послуг поштового зв'язку про направлення вимоги листом з повідомленням про вручення, оригінал опису вкладення від 10 липня 2017 року про направлення вимоги.

Отже, Банк надав приватному нотаріусу документи, які містять відмітку поштового відділення зв'язку про відправлення вимоги цінним листом з повідомленням про вручення на вказану в іпотечному договорі адресу, тобто виконав вищевказані вимоги.

Виконавчий напис вчинюється на оригіналі документа (дублікаті документа, що має силу оригіналу), який встановлює заборгованість. Якщо виконавчий напис не вміщується на документі, що встановлює заборгованість, він може бути продовжений чи викладений повністю на прикріпленому до документа спеціальному бланку нотаріальних документів.

Якщо за борговим документом необхідно провести стягнення частинами, виконавчий напис за кожним стягненням може бути зроблений на копії документа або на виписці з особового рахунку боржника; у цих випадках на оригіналі документа, що встановлює заборгованість, робиться відмітка про вчинення виконавчого напису і зазначаються, за який строк і яка сума стягнута, дата і номер за реєстром нотаріальних дій.

У справі, що розглядається, саме про часткове задоволення вимог стягувача щодо погашення заборгованості за основним боргом (погашення тіла кредиту) зазначено, зокрема, у заяві Банку про вчинення виконавчого напису та у виконавчому написі.

У даному випадку вчинено виконавчий напис, в якому зазначено, що він стосується саме певного, визначеного у написі договору. Його вчинення на окремому документі не спростовує відсутність зобов'язання та не впливає на дійсність виконавчого напису.

Навіть у разі недотримання нотаріусом вимоги щодо проставлення відмітки на оригіналі чи копії договору ця обставина не може слугувати підставою для визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, адже позивач не довів, яким чином відсутність цієї позначки порушує його права і впливає на дійсність виконавчого напису.

У постанові від 16 травня 2018 року у справі № 320/8269/15-ц (провадження №14-83цс18) Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що факт недотримання стягувачем положень частини третьої статті 24 та частини першої статті 27 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» і нездійснення ним до вчинення виконавчого напису реєстрації у Державному реєстрі обтяжень рухомого майна відомостей про звернення стягнення на предмет обтяження є достатньою правовою підставою для визнання за рішенням суду виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню.

Разом з тим Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» визначає правовий режим регулювання обтяжень саме рухомого майна, встановлених з метою забезпечення виконання зобов'язань, а також правовий режим виникнення, оприлюднення та реалізацію інших прав юридичних і фізичних осіб стосовно рухомого майна (стаття 1 цього Закону).

Оскільки у цій справі предметом іпотеки є нерухоме майно, відсутні підстави для застосування приписів цього Закону до спірних правовідносин, а тому помилковим є висновок суду про те, що відповідач звернувся до приватного нотаріуса для вчинення виконавчого напису з порушенням приписів статей 24, 27 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень».

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 02 липня 2019 року у справі № 916/3006/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/83589983>.

7. Справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів Державної казначейської служби України

7.1. Положення статті 625 ЦК України застосовуються у випадку неналежного виконання державою грошового зобов'язання, яке виникло з рішення суду

19 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Державної казначейської служби України на рішення Апеляційного суду Харківської області від 29 березня 2017 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ДКСУ, Управління ДКСУ про відшкодування моральної шкоди, стягнення пені, інфляційних втрат і трьох процентів річних, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У листопаді 2015 року ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом, у якому просила стягнути з ДКСУ шляхом безспірного списання індексу інфляції за прострочення виконання основного зобов'язання у сумі 41 539,51 грн, три проценти річних від простроченої суми – 2 852,55 грн, подвійну облікову ставку Національного банку України (далі – НБУ) за весь час прострочення невиконання зобов'язання, як відшкодування шкоди, завданої несвоєчасним виконанням рішення суду, – 45 152,49 грн, а також стягнути солідарно з відповідачів 50 000,00 грн на відшкодування моральної шкоди.

На обґрунтування позовних вимог ОСОБА_1 зазначила, що рішенням Апеляційного суду Харківської області від 30 жовтня 2014 року стягнуто з ДКСУ за рахунок коштів Державного бюджету України шляхом списання коштів з Єдиного казначейського рахунку, зокрема на її користь 93 800,00 грн на відшкодування моральної шкоди.

Вказане рішення апеляційного суду набрало законної сили з моменту його ухвалення – 30 жовтня 2014 року, проте виконано і кошти сплачені лише 04 листопада 2015 року з простроченням виконання, що є підставою для стягнення сум відповідно до статті 625 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

Відповідно до частини першої статті 509 ЦК України зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Згідно із частиною другою статті 625 ЦК України в разі порушення грошового зобов'язання боржник, який прострочив його виконання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

За змістом цієї норми закону нарахування інфляційних втрат на суму боргу та трьох процентів річних входять до складу грошового зобов'язання і є особливою мірою відповідальності боржника за прострочення грошового зобов'язання, оскільки виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів унаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації від боржника за неналежне виконання зобов'язання.

З викладеного можна зробити висновок, що правовідносини, які виникли між сторонами у цій справі, регулюються нормами ЦК України, що передбачають як відповідальність за порушення грошового зобов'язання (частина друга статті 625 цього Кодексу), так і підстави відповідальності за завдану моральну шкоду (стаття 1167 ЦК України).

Спир про застосування статті 625 ЦК України за порушення грошового зобов'язання, підтвердженого чинним судовим рішенням, навіть якщо учасником цього зобов'язання є суб'єкт владних повноважень, розглядається залежно від суб'єктного складу у порядку цивільного чи господарського судочинства.

Аналогічний висновок зробила Велика Палата Верховного Суду у постанові від 11 квітня 2018 року у справі № 758/1303/15-ц (провадження № 14-68цс18) у схожих правовідносинах.

Спир у справі, що розглядається, не є публічно-правовим та не належить до юрисдикції адміністративних судів, оскільки за вказаних обставин цей спір має приватноправовий характер і підлягає судовому розгляду в межах цивільної юрисдикції.

Підстав для висновків, що суди порушили правила предметної чи суб'єктної юрисдикції, Велика Палата Верховного Суду не вбачає.

За змістом частини другої статті 625 ЦК України нарахування інфляційних втрат на суму боргу та трьох процентів річних входять до складу грошового зобов'язання і є особливою мірою відповідальності боржника за прострочення грошового зобов'язання, оскільки виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів унаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації від боржника за неналежне виконання зобов'язання.

Таким чином, у статті 625 ЦК України визначені загальні правила відповідальності за порушення будь-якого грошового зобов'язання незалежно від підстав його виникнення (договір чи делікт). Тобто, приписи цієї статті поширюються на всі види грошових зобов'язань, якщо інше не передбачено договором або спеціальними нормами закону, який регулює, зокрема, окремі види зобов'язань.

Аналогічний висновок зробила Велика Палата Верховного Суду у постанові від 16 травня 2018 року у справі № 686/21962/15-ц (провадження № 14-16цс18).

При цьому у вказаній постанові Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Верховного Суду України, викладеного у постанові від 20 січня 2016 року у справі № 6-2759цс15, що правовідносини, які виникають з приводу виконання судових рішень, врегульовані Законом України «Про виконавче провадження», і до них не можуть застосовуватися норми, що передбачають цивільно-правову відповідальність за невиконання грошового зобов'язання (стаття 625 ЦК України).

Також Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Верховного Суду України, викладеного у постанові від 02 березня 2016 року у справі № 6-2491цс15, за яким дія статті 625 ЦК України поширюється на порушення грошового зобов'язання, яке існувало між сторонами до ухвалення рішення суду, а частина п'ята статті 11 ЦК України не дає підстав для застосування положень статті 625 ЦК України за наявності між сторонами деліктних, а не зобов'язальних правовідносин.

Отже, положення статті 625 ЦК України передбачають, що зобов'язання можуть виникати безпосередньо з договорів та інших правочинів, передбачених законом, а також угод, які не передбачені законом, але йому не суперечать, а в окремих випадках встановлені актами цивільного законодавства цивільні права та обов'язки можуть виникати з деліктного зобов'язання та рішення суду.

У рішенні суду визнано грошові зобов'язання держави, визначено їх розмір; ці зобов'язання належним чином не виконані, тому в цьому випадку вимоги частини другої статті 625 ЦК України підлягають застосуванню.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 19 червня 2019 року у справі № 646/14523/15-ц можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82997465>.

8. Справи, пов'язані з визначенням строків у виконавчому провадженні

8.1. Під час оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, на виконанні яких перебуває виконавчий документ господарського суду, слід дотримуватися відповідних положень ГПК України, зокрема щодо права на звернення зі скаргою у визначений строк

13 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Сумигаз» (далі – ПАТ «Сумигаз») на ухвалу Господарського суду Сумської області від 14 травня 2018 року та постанову Харківського апеляційного господарського суду

від 12 липня 2018 року скаргою ПАТ «Сумигаз» на рішення та дії старшого державного виконавця Зарічного відділу державної виконавчої служби міста Суми Головного територіального управління юстиції у Сумській області (далі – державний виконавець) у справі Господарського суду Сумської області за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Даск Ойл» (далі – ТОВ «Даск Ойл») до ПАТ «Сумигаз» про визнання незаконним повідомлення про припинення (обмеження) газопостачання, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

З травня 2018 року ПАТ «Сумигаз» звернулось до місцевого господарського суду зі скаргою № Sm007-СК-2518 від 02 травня 2018 року на рішення та дії державного виконавця, у якій просило скасувати його постанову № 56186714 від 13 квітня 2018 року про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання ухвали Господарського суду Сумської області від 02 березня 2018 року у справі № 920/149/18.

Обґрунтовуючи обставини дотримання строків оскарження рішень та дій державного виконавця, ПАТ «Сумигаз» зазначило, що постанову державного виконавця про відкриття виконавчого провадження № 56186714 від 13 квітня 2018 року товариство отримало 18 квітня 2018 року, і відповідно до частини першої статті 116 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) з 19 квітня 2018 року почався перебіг процесуального строку для подання цієї скарги. При цьому ПАТ «Сумигаз» послалося на положення частини п'ятої статті 74 Закону України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження», яка передбачає право особи оскаржити рішення та дії виконавця, посадових осіб органів державної виконавчої служби (далі – ДВС) щодо виконання судового рішення протягом 10 робочих днів з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, свобод чи законних інтересів, та зазначило про дотримання цього строку.

Оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця та інших посадових осіб органів державної виконавчої служби передбачено частинами першою, п'ятою статті 74 Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження». Згідно із цими нормами рішення та дії виконавця, посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені протягом десяти робочих днів з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав, свобод чи законних інтересів.

Пунктом «а» частини першої статті 341 ГПК України (у редакції, чинній з 15.12.2017) визначено, що відповідну скаргу може бути подано до суду у десятиденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її права.

У Рішенні Конституційного Суду України від 07.07.1998 № 11-рп/98 у справі щодо офіційного тлумачення частин другої, третьої статті 84 та частин другої, четвертої статті 94 Конституції України (справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України) зазначено, що: «Термін «дні», якщо він вживається у зазначених правових актах без застережень, означає лише календарні дні».

З огляду на встановлений статтею 115 ГПК України (у редакції, чинній з 15.12.2017) порядок обчислення процесуальних строків зазначений десятиденний строк слід обчислювати в календарних днях. Такий порядок обчислення строків є єдиним для всіх норм ГПК України та застосовується й у інших процесуальних кодексах України.

Отже, існують два законодавчі акти однакової юридичної сили, які встановлюють неоднаковий строк для оскарження дій державного виконавця щодо виконання судового рішення.

Разом з тим стаття 74 Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження» є загальною нормою щодо до статей 339-341 ГПК України (у редакції, чинній з 15.12.2017), адже застосовується до більш широкого кола відносин: 1) відносин, які виникають при оскарженні дій щодо виконання будь-якого виконавчого документа, а не тільки рішення суду; 2) відносин, які виникають при оскарженні дій державного виконавця не тільки до суду, але й до органів державної виконавчої служби.

Хоча частина п'ята статті 74 Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII «Про виконавче провадження» і створює більш сприятливі умови для скаржника, але з огляду на передбачену частиною другою статті 341 ГПК України (у редакції, чинній з 15.12.2017) можливість поновлення судом пропущеного строку для подання такої скарги, скаржника позбавлено права на захист його інтересів, оскільки відмовлено у задоволенні його скарги саме з підстав пропуску ним десятиденного строку для її подання.

Господарські суди попередніх інстанцій, відмовивши у задоволенні скарги на рішення і дії державного виконавця, допустили порушення норм процесуального права, оскільки за приписами частини другої статті 118 ГПК України (у редакції, чинній з 15.12.2017) скарги, подані після закінчення процесуальних строків, залишаються без розгляду, що не позбавляє скаржника в майбутньому права на звернення з клопотанням про поновлення такого строку.

Отже, ВП ВС дійшла висновку про те, що під час оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, на виконанні яких перебуває виконавчий документ господарського суду, слід дотримуватися відповідних положень ГПК України (який набрав чинності з 15.12.2017), вміщених у розділі VI «Судовий контроль за виконанням судових рішень», зокрема, щодо права на звернення зі скаргою у строк десять календарних днів, визначений пунктом «а» частини першої статті 341 цього Кодексу.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 920/149/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80854638>.

8.2. Строк пред'явлення виконавчого документа до виконання переривається пред'явленням виконавчого документа до виконання. Після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебіг строку поновлюється, а повернення стягувачу виконавчого документа на підставі заяви не позбавляє його права повторно пред'явити виконавчий документ до виконання

26 червня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула заяву ОСОБА_3 про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01 березня 2017 року у справі за скаргою ОСОБА_3 на постанову старшого державного виконавця Першотравневого ВДВС Чернівецького МУЮ Чабан Г.Ю., і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У лютому 2016 року ОСОБА_3 звернувся до суду зі скаргою на постанову старшого державного виконавця Першотравневого ВДВС Чернівецького МУЮ Чабан Г.Ю. від 22 січня 2016 року про відмову у відкритті виконавчого провадження.

На обґрунтування скарги ОСОБА_3 посилався на те, що 22 січня 2016 року він звернувся до Першотравневого ВДВС Чернівецького МУЮ із заявою, в якій просив прийняти до виконання виконавчий лист Шевченківського районного суду м. Чернівці, виданий 23 жовтня 2014 року, однак постановою державного виконавця від 22 січня 2016 року йому відмовлено у зв'язку з пропуском строку пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Вважав, що строк пред'явлення вказаного виконавчого листа не був пропущений, оскільки він раніше вже пред'являвся до виконання, на підставі чого державним виконавцем Сидорчук М. І. винесено постанову про відкриття виконавчого провадження від 19 грудня 2014 року № 45871737, а постанова про повернення виконавчого документа стягувачу винесена 29 січня 2015 року, тобто, на його думку, мало місце переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання відповідно до вимог статті 23 Закону України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV «Про виконавче провадження» (далі – Закон № 606-XIV).

У пункті 1 частини першої статті 26 Закону № 606-XIV державний виконавець відмовляє у відкритті виконавчого провадження у разі пропуску встановленого строку пред'явлення документів до виконання.

Згідно з вимогами статті 23 Закону № 606-XIV строки пред'явлення виконавчого документа до виконання перериваються: 1) пред'явленням виконавчого документа до виконання; 2) частковим виконанням рішення боржником; 3) наданням судом, який видав виконавчий документ, відстрочки або розстрочки виконання рішення. Після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебіг строку поновлюється. Час, що минув до переривання строку, до нового строку не зараховується.

У разі повернення виконавчого документа стягувачу у зв'язку з неможливістю в повному обсязі або частково виконати рішення строк пред'явлення виконавчого документа до виконання після переривання встановлюється з дня його повернення, а в разі повернення виконавчого документа у зв'язку із встановленою законом заборонаю щодо звернення стягнення на майно чи кошти боржника, а також

проведення інших виконавчих дій стосовно боржника, з моменту закінчення дії відповідної заборони.

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 47 Закону № 606-XIV виконавчий документ, на підставі якого відкрито виконавче провадження, за яким виконання не здійснювалося або здійснено частково, повертається стягувачу у разі, якщо є письмова заява стягувача.

Відповідно до частини п'ятої зазначеної статті повернення виконавчого документа стягувачу з підстав, передбачених цією статтею, не позбавляє його права повторно пред'явити виконавчий документ до виконання протягом строків, встановлених статтею 22 цього Закону.

З аналізу зазначених статей вбачається, що строк пред'явлення виконавчого документа до виконання переривається пред'явленням виконавчого документа до виконання. Після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебіг строку поновлюється, а повернення стягувачу виконавчого документа на підставі заяви не позбавляє його права повторно пред'явити виконавчий документ до виконання.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 22 Закону № 606-XIV виконавчі документи можуть бути пред'явлені до виконання протягом року, якщо інше не передбачено законом.

Строки, зазначені у частині першій цієї статті, встановлюються для виконання судових рішень з наступного дня після набрання рішенням законної сили чи закінчення строку, встановленого у разі відстрочки чи розстрочки виконання рішення, а в разі якщо судове рішення підлягає негайному виконанню, з наступного дня після його постановлення.

Згідно з вимогами статті 23 Закону № 606-XIV строки пред'явлення виконавчого документа до виконання перериваються: 1) пред'явленням виконавчого документа до виконання; 2) частковим виконанням рішення боржником; 3) наданням судом, який видав виконавчий документ, відстрочки або розстрочки виконання рішення. Після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебіг строку поновлюється. Час, що минув до переривання строку, до нового строку не зараховується.

З аналізу зазначених статей вбачається, що строк пред'явлення виконавчого документа до виконання переривається пред'явленням виконавчого документа до виконання. Після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебіг строку поновлюється, а повернення стягувачу виконавчого документа на підставі заяви не позбавляє його права повторно пред'явити виконавчий документ до виконання.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 26 червня 2018 року у справі № 727/1256/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75286993>.

8.3. Виконавчий документ, виданий до набрання чинності Законом України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження», пред'являється до виконання у строки, встановлені прикінцевими та перехідними положеннями цього Закону

01 серпня 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу ОСОБА_2 на ухвалу Ленінського районного суду м. Полтави від 10 травня 2017 року та ухвалу апеляційного суду Полтавської області від 12 червня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У березні 2017 року ОСОБА_2 та її представник ОСОБА_4 звернулися до суду зі скаргою на дії заступника начальника Подільського відділу державної виконавчої служби (далі – ВДВС) м. Полтави Головного територіального управління юстиції у Полтавській області Гавриленко Дар'ї Валеріївни з винесення постанови про відкриття виконавчого провадження.

В обґрунтування скарги посилалися на те, що заступником начальника Подільського ВДВС м. Полтави Головного територіального управління юстиції у Полтавській області Гавриленко Д. В. винесено постанову про відкриття виконавчого провадження ВП № 53505520 від 09 березня 2017 року з примусового виконання виконавчого листа № 553/1951/14-ц, виданого Ленінським районним судом м. Полтави 25 квітня 2016 року, строк пред'явлення до виконання якого визначений до 17 листопада 2015 року. Виконавчий лист був пред'явлений до виконання після закінчення вказаного строку, в задоволенні заяви про поновлення такого строку, з якою звертався стягувач до Ленінського районного суду м. Полтави було відмовлено ухвалою Апеляційного суду Полтавської області від 19 липня 2016 року і вказане судове рішення вступило в законну силу та про його наявність ОСОБА_2 особисто повідомила Подільський ВДВС м. Полтави. Відтак, державний виконавець не мала підстав для відкриття виконавчого провадження та проведення виконавчих дій.

Відповідно до частини першої статті 22 Закону України «Про виконавче провадження» (в редакції, чинній на момент набрання законної сили рішенням Ленінського районного суду м. Полтави від 04 листопада 2014 року) виконавчі документи можуть бути пред'явлені до виконання в такі строки: 1) посвідчення комісій по трудових спорах, постанови судів у справах про адміністративні правопорушення та постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, – протягом трьох місяців; 2) інші виконавчі документи – протягом року, якщо інше не передбачено законом.

У пункті 1 частини другої статті 22 Закону України «Про виконавче провадження» (в редакції, чинній на момент набрання законної сили рішенням Ленінського районного суду м. Полтави від 04 листопада 2014 року) передбачалося, що строки, зазначені у частині першій цієї статті, встановлюються для виконання судових рішень – з наступного дня після набрання рішенням законної сили чи закінчення строку, встановленого у разі відстрочки чи розстрочки виконання

рішення, а в разі якщо судове рішення підлягає негайному виконанню, – з наступного дня після його постановлення.

Конституція України закріпила принцип незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів (частина перша статті 58). Це означає, що дія закону та іншого нормативно-правового акта не може поширюватися на правовідносини, які виникли і закінчилися до набрання чинності цим законом або іншим нормативно-правовим актом (пункт 4 Рішення Конституційного Суду України від 05 квітня 2001 року у справі № 3-рп/2001).

05 жовтня 2016 року набрав чинності Закон України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII від 02 червня 2016 року.

Згідно пункту 5 Розділу XIII Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII від 02 червня 2016 року виконавчі документи, видані до набрання чинності цим Законом, пред'являються до виконання у строки, встановлені цим Законом.

Тлумачення пункту 5 Розділу XIII Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII від 02 червня 2016 року свідчить, що він застосовується тільки до виконавчих документів, строк пред'явлення до виконання за якими не сплинув на час набрання чинності законом № 1404-VIII від 02 червня 2016 року. Для пункту 5 Розділу XIII Прикінцеві та перехідні положення не передбачено зворотної дії в часі і можливості застосування норм закону № 1404-VIII від 02 червня 2016 року до виконавчих документів, пред'явлення до виконання за якими сплинув на час набрання ним чинності.

Аналогічний по суті висновок зроблений і в постановах Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 28 березня 2018 року у справі № 905/6977/13 та від 02 травня 2018 року у справі № 5016/149/2011(17/6).

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 01 серпня 2018 року у справі № 553/1951/14-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75691261>.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові Касаційного цивільного суду від 21 листопада 2018 року у справі № 640/4782/15 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78376384>.

8.4. Стягувачу може бути поновлений строк на включення до реєстру акцептованих вимог кредиторів банку, що ліквідується, у випадку втрати державним виконавцем виконавчого документа та зволікання за зверненням до суду, який розглядав справу, із заявою про видачу його дубліката

20 червня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційні скарги Департаменту ДВС МЮУ та ОСОБА_3 на ухвалу Ленінського районного суду м. Полтави від 23 вересня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду Полтавської області від 30 листопада 2016 року у справі за скаргою ОСОБА_3 на незаконні дії, неправомірну бездіяльність посадових осіб органів державної виконавчої служби системи МЮУ та Уповноваженої особи Фонду на ліквідацію ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» щодо відмови виконувати рішення суду, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У червні 2016 року ОСОБА_3 звернувся до суду зі скаргою на дії державних виконавців та Уповноваженої особи Фонду на ліквідацію ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит», у якій просив: поновити строк звернення до суду, визнати неправомірними бездіяльність Уповноваженої особи Фонду на ліквідацію ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» ОСОБА_5, відділу державної виконавчої служби Шевченківського районного управління юстиції в м. Києві (далі – ВДВС Шевченківського РУЮ в м. Києві) щодо невиконання рішення Ленінського районного суду м. Полтави від 16 листопада 2015 року (№ 553/1642/15-ц) про стягнення боргу з ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» на його користь у розмірі 9 333,60 грн та непроведення службового розслідування щодо завідувача підрозділу з обліку та доставки кореспонденції Шевченківського РУЮ в м. Києві ОСОБА_6 та заступника директора департаменту – начальника управління контролю за діяльністю органів державної виконавчої служби Департаменту ДВС МЮУ ОСОБА_7 з 04 березня 2016 року та зобов'язати перелічених вище осіб надати інформацію щодо виконання згаданого судового рішення. Скаргу мотивовано тим, що рішенням Ленінського районного суду м. Полтави від 16 листопада 2015 року з ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» на користь ОСОБА_3 стягнуто компенсацію моральної шкоди в розмірі 3 000,00 грн та судові витрати – всього 9 333,60 грн.

ОСОБА_3 зазначав, що, починаючи із червня 2015 року й до теперішнього часу, мають місце факти систематичної протиправної бездіяльності посадових осіб ВДВС Шевченківського РУЮ в м. Києві, Департаменту ДВС МЮУ та боржника – ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит», а також протиправні дії зі сторони Уповноваженої особи Фонду на ліквідацію ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» ОСОБА_5, оскільки судові рішення, яке набрало законної сили, не виконане, протиправна бездіяльність ДВС встановлена ухвалами Ленінського районного суду м. Полтави від 16 листопада та від 01 грудня 2015 року, які набрали чинності.

Ухвали судів попередніх інстанцій мотивовано тим, що будь-які дії чи бездіяльність з виконання рішення Ленінського районного суду м. Полтави від 16 листопада 2015 року унеможлиблює їх здійснення із червня 2015 року, оскільки у червні 2015 року ще не було ухвалено рішення, виконавчі дії і бездіяльність щодо виконання якого оскаржується. З огляду на офіційне оприлюднення повідомлення про введення в ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» тимчасової адміністрації та відкриття ліквідаційної процедури, державний виконавець на виконання вимог пункту 6-1 частини першої статті 26 Закону України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV «Про виконавче провадження» (далі – Закон № 606-XIV) правомірно відмовив у відкритті виконавчого провадження, що також підтверджено й ухвалою Ленінського районного суду м. Полтави від 09 лютого 2016 року (справа № 553/1642/15-ц); ОСОБА_3 не звернувся до Уповноваженої особи Фонду на ліквідацію ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» ОСОБА_5 з вимогою про включення його до реєстру акцептованих кредиторів протягом 30 днів з дня опублікування відомостей про відкликання банківської ліцензії, у зв'язку із чим будь-які вимоги, що надійшли після цієї дати, крім вимог вкладника в межах гарантованої суми відшкодування вкладу, вважаються погашеними, при цьому встановлений частиною

першою статті 49 Закону України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (далі – Закон № 4452-VI) строк на пред'явлення вимог до кредитора є присічним і поновленню не підлягає. Отже, правових підстав для прийняття керівником органу рішення щодо проведення службового розслідування немає.

Суди правильно розглянули спір у порядку цивільного судочинства.

Разом з тим Велика Палата Верховного Суду не погоджується з висновком судів першої та апеляційної інстанції щодо преклюзивності тридцятиденного строку на прийняття вимог кредиторів.

У самій статті 49 Закону № 4452-VI про це не зазначено прямо. Проте таке обмеження строку звернення направлене не на позбавлення права кредиторів банку, якими є у значній кількості фізичні особи, а на дисциплінування кредиторів у виконанні своїх обов'язків щодо прояву волевиявлення на отримання від банку, що ліквідується, виконання грошового зобов'язання.

Обмеження надзвичайно коротким строком кредиторів у зверненні з вимогами про включення до реєстру акцептованих кредиторів з урахуванням процедури доведення до відома кредиторів про зміну правового статусу банку без можливості поновлення такого строку, якщо його пропущено з причин, що є поважними і не залежали від волі та дій кредитора банку, не є необхідним у правовій державі. Таке обмеження буде непропорційним і неправомірним обмеженням прав кредиторів та неправомірним втручанням у право на мирне володіння своїм майном, у здійснення майнових прав.

На час введення у ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» тимчасової адміністрації та відкликання банківської ліцензії, виконавчий лист про стягнення на користь ОСОБА_3 коштів з банку перебував у ВДВС Шевченківського РУЮ у м. Києві, який згідно із статтею 19 Конституції України та Закону № 606-XIV повинен був діяти відповідно до вимог Закону, зокрема протягом встановленого частиною другою статті 25 Закону № 606-XIV строку вирішити питання щодо відкриття виконавчого провадження.

Однак, ВДВС Шевченківського РУЮ у м. Києві порушено вимоги Закону № 606-XIV та у встановлені строки не вирішено питання про відкриття виконавчого провадження, в результаті чого несвоєчасно передано Уповноваженій особі Фонду на ліквідацію ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» ОСОБА_5 виконавчий лист та не роз'яснено стягувачу його право звернутися з відповідною заявою для задоволення своїх вимог під час ліквідаційної процедури спільно з іншими кредиторами, що в свою чергу призвело до порушення встановленого частиною п'ятою статті 45 Закону № 4452-VI строку, протягом якого ОСОБА_3 як кредитор мав право заявити Уповноваженій особі Фонду на ліквідацію ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» про свої вимоги до банку.

Порушення ВДВС Шевченківського РУЮ у м. Києві, що виразилися у втраті виконавчого документа та зволікання державного виконавця за зверненням до суду, який розглядав справу із заявою про видачу його дубліката (понад два місяці) могли призвести до втрати заявником права на отримання коштів за рішенням Ленінського

районного суду м. Полтави від 16 листопада 2015 року (справа № 553/1642/15) з ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» як таких, що пред'явленні після закінчення 30 днів з дня опублікування відомостей про ліквідацію банку (частина перша статті 49 Закону № 4452-VI) не з вини заявника.

Велика Палата Верховного Суду вважає правомірним поновити заявнику строк на включення до реєстру акцептованих вимог кредиторів ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» для погашення кредиторських вимог ОСОБА_3 на загальну суму 9 333,60 грн та зобов'язати Уповноважену особа Фонду на ліквідацію ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» включити зазначені кредиторські вимоги останнього до реєстру акцептованих вимог кредиторів ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит».

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 червня 2018 року у справі № 553/1642/15-ц можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75068835>.

9. Справи, пов'язані з визначенням вартості та оцінкою майна у виконавчому провадженні

9.1. Визначення вартості майна боржника є процесуальною дією державного виконавця (незалежно від того, яка конкретно особа – сам державний виконавець чи залучений ним суб'єкт оціночної діяльності, здійснювала відповідні дії) та оскаржується в порядку, передбаченому для оскарження рішень та дій виконавців

20 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Дісплей-Плюс» до Корабельного районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Херсонській області, суб'єкта оціночної діяльності – фізичної особи – підприємця ОСОБА_3, третя особа – Публічне акціонерне товариство «Укрсоцбанк», про визнання рішення протиправним за касаційною скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю «Дісплей-Плюс» на ухвалу Херсонського окружного адміністративного суду від 01 лютого 2018 року (суддя Морська Г. М.) та ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 03 квітня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

За змістом частин першої–третьої статті 57 Закону України «Про виконавче провадження» визначення вартості майна боржника здійснюється за взаємною згодою сторонами виконавчого провадження. У разі якщо сторони виконавчого провадження, а також заставодержатель у 10-денний строк з дня винесення виконавцем постанови про арешт майна боржника не досягли згоди щодо вартості майна та письмово не повідомили виконавця про визначену ними вартість майна, виконавець самостійно визначає вартість майна боржника. У разі якщо сторони виконавчого провадження не дійшли згоди щодо визначення вартості майна, визначення вартості майна боржника здійснюється виконавцем за ринковими цінами, що діють на день визначення вартості майна. Для проведення оцінки за регульованими цінами, оцінки нерухомого майна, транспортних засобів,

повітряних, морських та річкових суден виконавець залучає суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання.

За приписами частини п'ятої цієї статті виконавець повідомляє про результати визначення вартості чи оцінки майна сторонам не пізніше наступного робочого дня після дня визначення вартості чи отримання звіту про оцінку. У разі якщо сторони не згодні з результатами визначення вартості чи оцінки майна, вони мають право оскаржити їх у судовому порядку в 10-денний строк з дня отримання відповідного повідомлення.

Відповідно до частин першої, другої статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом. Рішення, дії чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб), у тому числі постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, постанов приватного виконавця про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження та штрафів, можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

У касаційній скарзі ТОВ «Дісплей-Плюс» зазначає, що спірні правовідносини виникли внаслідок примусового виконання за виконавчим документом – виконавчим написом нотаріуса. Учасником цих правовідносин є орган державної виконавчої служби, який уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень, а отже, спір має вирішуватися в порядку КАС.

На думку Великої Палати Верховного Суду, визначення вартості майна боржника є процесуальною дією державного виконавця (незалежно від того, яка конкретно особа – сам державний виконавець чи залучений ним суб'єкт оціночної діяльності, здійснювала відповідні дії) щодо примусового виконання на підставі виконавчих документів. Отже, оскаржити оцінку майна можливо в порядку оскарження рішень та дій виконавців.

За правилами статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» рішення, дії чи бездіяльність виконавця щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ, а рішення, дії чи бездіяльність виконавця щодо виконання рішень інших органів можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду.

Оскільки в цьому випадку оцінка майна здійснена в процесі виконання виконавчого напису нотаріуса, то в силу вимог частини другої статті 74 Закону України «Про виконавче провадження» така оцінка може бути оскаржена сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом. Відповідачем у такому випадку має бути орган державної виконавчої служби, а суб'єкт оціночної діяльності може бути залучений як третя особа.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду не може погодитися з висновками судів попередніх інстанцій щодо непоширення на спірні правовідносини юрисдикції адміністративних судів.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 821/197/18/4440/16 можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81013816>.

9.2. Якщо державним виконавцем здійснено всі необхідні заходи, спрямовані на виконання рішення суду, досягнення згоди між боржником та стягувачем щодо вартості арештованого майна не є підставою для оскарження постанови про призначення суб'єкта оціночної діяльності та проведення оцінки вартості земельної ділянки

16 січня 2019 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу Миронівського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Київській області на ухвалу Миронівського районного суду Київської області від 28 березня 2018 року та постанову Апеляційного суду Київської області від 13 серпня 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

Скарга мотивована тим, що постановою старшого державного виконавця Миронівського РВДВС Головного ТУЮ у Київській області від 14 липня 2016 року було відкрито виконавче провадження з примусового виконання виконавчого листа від 31 травня 2016 року № 371/858/15-ц, виданого Миронівським районним судом Київської області, про стягнення з ОСОБА_3 на користь ОСОБА_6 суми позики у розмірі 101 439,86 грн, 3 % річних – 3 093,22 грн, а усього 104 533,08 грн, а також суму сплаченого судового збору в розмірі 1 487,75 грн. 15 червня 2017 року та 24 листопада 2017 року державним виконавцем було винесено постанови про призначення суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні. Відповідно до указаних постанов товариством з обмеженою відповідальністю «Приватна експертна служба» (далі – ТОВ «Приватна експертна служба») було проведено оцінку вартості земельної ділянки, кадастровий номер НОМЕР_1, ринкова вартість якої складала 75 600,00 грн. Проте, з такими висновками заявник не погодився, оскільки на його замовлення було здійснено експертно-грошову оцінку указаній земельної ділянки та відповідно до висновку якої, ринкова вартість земельної ділянки складала 118 995,75 грн. Також, заявник посилався на те, що він не був належним чином повідомлений державним виконавцем про арешт його майна. Крім того, державним виконавцем було проігноровано повідомлення боржника щодо проведення за його ініціативою оцінки нерухомого майна, а саме – земельної ділянки, чим, як вважав заявник, державний виконавець порушив вимоги статті 57 Закону України «Про виконавче провадження» (у редакції чинній на час виникнення правовідносин) щодо визначення вартості майна боржника за взаємною згодою сторонами виконавчого провадження.

Матеріали справи містять підтвердження, що постанова державного виконавця про відкриття виконавчого провадження та постанова про арешт майна боржника

та оголошення заборони на його відчуження направлялись ОСОБА_3 за адресою: АДРЕСА_1.

Згідно з листом боржника від 12 січня 2017 року, який надійшов до відділу 27 січня 2017 року, вбачається, що боржник обізнаний про відкрите щодо нього виконавче провадження та накладений арешт на земельну ділянку.

Отже, визнаючи дії державного виконавця щодо визначення вартості майна відповідно до звіту про експертну грошову оцінку земельної ділянки неправомірними, суд виходив із того, що державний виконавець у порушення вимог статті 57 Закону України «Про виконавче провадження» не з'ясував позиції боржника щодо досягнення згоди визначення вартості майна, на яке звертається стягнення, не переконався у тому, що боржником отримано копію ухвали про арешт, а також копію звіту про оцінку майна, прийняв передчасні міри щодо самостійного визначення його вартості шляхом залучення суб'єкта оціночної діяльності.

Разом з тим, суд першої інстанції дійшов таких висновків неправильно розтлумачивши указану норму Закону та не врахував того, що досягнення згоди між сторонами виконавчого провадження, а саме боржником та стягувачем щодо вартості арештованого майна є їхнім правом, а не обов'язком та враховуючи те, що доказів про те, що боржник звертався до стягувача з пропозицією щодо визначення вартості земельної ділянки та погоджував вартість арештованого майна, заявником не надано, а державним виконавцем здійснені всі необхідні заходи, спрямовані на виконання рішення суду в межах своїх повноважень та прийнято постанову про призначення суб'єкта оціночної діяльності та проведення ТОВ «Приватна експертна служба» оцінки вартості земельної ділянки, з дотриманням вимог чинного законодавства, дійшов помилкового висновку про задоволення вимог ОСОБА_3 з підстав, викладених у скарзі.

Залишаючи без змін ухвалу суду першої інстанції, апеляційний суд не надав мотивування усім доводам сторін у справі, зокрема доводам старшого державного виконавця Миронівського РВДВС Головного ТУЮ у Київській області Клименко Г. В. щодо неправильного застосування судом норм закону, що є обов'язковим елементом справедливого судового розгляду (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

Зважаючи на те, що у справі не вимагається збирання або додаткової перевірки чи оцінки доказів, обставини справи встановлені судом повно, але допущено неправильне застосування норм матеріального права, оскаржувані судові рішення підлягають скасуванню з ухваленням нового рішення про відмову в задоволенні скарги ОСОБА_3

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 16 січня 2019 року у справі № 371/858/15-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79412347>.

10. Інші справи щодо виконання судових рішень та виконавчого провадження

10.1. Перерахування стягувачеві суми у національній валюті України чи іншій валюті, аніж валюта, зазначена у резолютивній частині судового рішення, не вважається належним виконанням судового рішення

04 липня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_3 на ухвалу Шевченківського районного суду м. Києва від 20 жовтня 2016 року та постанову Апеляційного суду м. Києва від 10 січня 2018 року у справі за скаргою ОСОБА_3 на рішення, дії та бездіяльність державного виконавця ВДВС Шевченківського РУЮ у м. Києві Салеомона А.А., заінтересована особа – ПАТ «Авіакомпанія «МАУ», і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У вересні 2016 року ОСОБА_3 звернувся до суду зі скаргою на дії та бездіяльність державного виконавця ВДВС Шевченківського РУЮ у м. Києві Салеомона А.А., у якій зазначав, що рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 17 листопада 2014 року стягнуто з ПАТ «Авіакомпанія «МАУ» на користь ОСОБА_3 308 доларів США, що за офіційним курсом Національного банку України (далі – НБУ) станом на 17 листопада 2014 року еквівалентно 4 746,28 грн.

У справі, яка переглядається, встановлено, що у резолютивній частині рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 17 листопада 2014 року зазначено про стягнення з ПАТ «Авіакомпанія «МАУ» на користь ОСОБА_3 308 доларів США, що в еквіваленті за офіційним курсом НБУ станом на 17 листопада 2014 року становило 4 746,28 грн.

Рішення набрало законної сили 26 травня 2015 року відповідно до рішення Апеляційного суду м. Києва від 26 травня 2015 року, яким змінено мотивувальну частину рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 17 листопада 2014 року, виключивши з неї посилання на пункт 13.8.3 Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу (умов перевезення) ПАТ «Авіакомпанія «МАУ».

У виконавчому листі, виданому 08 червня 2015 року Шевченківським районним судом м. Києва, зазначено, що підлягає стягненню з ПАТ «Авіакомпанія «МАУ» на користь ОСОБА_3 308 доларів США, що в еквіваленті за офіційним курсом НБУ станом на 17 листопада 2014 року становило 4 746,28 грн (а. с. 3, т. 1).

У постанові старшого державного виконавця ВДВС Шевченківського РУЮ у м. Києві Салеомона А.А. про відкриття виконавчого провадження від 19 червня 2015 року зазначено про стягнення на користь ОСОБА_3 308 доларів США, які належало сплатити на відкритий рахунок стягувача в Публічному акціонерному товаристві «Укрексімбанк» (далі – ПАТ «Укрексімбанк») у доларах США.

16 липня 2015 року ПАТ «Авіакомпанія «МАУ» (платник, код 14348681) перерахувало на рахунок ОСОБА_3 в ПАТ «Укрексімбанк» 4 746,28 грн.

22 липня 2015 року ОСОБА_3 подав до філії ПАТ «Укрексімбанк» заяву про повернення вказаних коштів ПАТ «Авіакомпанія «МАУ» як помилково надісланих.

23 липня 2015 року зазначені грошові кошти повернуті ПАТ «Авіакомпанія «МАУ»

Особливості звернення стягнення на кошти боржника в іноземній валюті та виконання рішень при обчисленні боргу в іноземній валюті визначені у статті 53 Закону № 606-XIV.

Відповідно до частини третьої вказаної статті у разі обчислення суми боргу в іноземній валюті державний виконавець у результаті виявлення у боржника коштів у відповідній валюті стягує ці кошти на валютний рахунок органу державної виконавчої служби для їх подальшого перерахування стягувачу. У разі виявлення коштів у гривнях чи іншій валюті державний виконавець за правилами, встановленими частинами першою і другою цієї статті, дає доручення про купівлю відповідної валюти та перерахування її на валютний рахунок органу державної виконавчої служби.

Із матеріалів справи убачається, що, ухвалюючи рішення у справі, Шевченківський районний суд визначив суму боргу в іноземній валюті з її відображенням в еквіваленті у гривні за офіційним курсом НБУ станом на день ухвалення.

Тобто, визначаючи характер грошового зобов'язання, судом було визначено стягнення з боржника суми саме в іноземній валюті, що на момент ухвалення рішення суду становило визначений за офіційним курсом НБУ еквівалент у національній валюті України. Зазначення судом у своєму рішенні двох грошових сум, які необхідно стягнути з боржника, внесло двозначність до розуміння суті обов'язку боржника, який має бути виконаний примусово за участю державного виконавця.

У разі ухвалення судом рішення про стягнення боргу в іноземній валюті стягувачу має бути перерахована саме іноземна валюта, визначена судовим рішенням, а не її еквівалент у гривні. Перерахування суми у національній валюті України за офіційним курсом НБУ не вважається належним виконанням.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновком колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду про необхідність відступити від правової позиції Верховного Суду України щодо застосування пункту 8 частини першої статті 49 Закону № 606-XIV у подібних правовідносинах, викладеного в постанові від 13 вересня 2017 року у справі № 6-1445цс17.

У статті 53 Закону України від 21.04.1999 № 606-XIV «Про виконавче провадження» закріплено особливості звернення стягнення на кошти боржника в іноземній валюті та виконання рішень при обчисленні боргу в іноземній валюті.

У разі зазначення у судовому рішенні про стягнення суми коштів в іноземній валюті з визначенням еквіваленту такої суми у гривні стягувачеві має бути перерахована вказана у резолютивній частині судового рішення сума в іноземній валюті, а не її еквівалент у гривні.

Перерахування стягувачеві суми у національній валюті України чи іншій валюті, аніж валюта, зазначена у резолютивній частині судового рішення, не вважається належним виконанням судового рішення.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати верховного Суду від 04 липня 2018 року у справі № 761/12665/14-ц можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75296546>.

10.2. Виконання наказів суду про витребування майна та зобов'язання боржника повернути це майно власнику, позов щодо якого було розглянуто у межах справи про банкрутство боржника, не суперечить положенням Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

15 січня 2019 року Касаційний господарський суд розглянув касаційну скаргу Фонду державного майна України на постанову Донецького апеляційного господарського суду від 19 липня 2018 року за скаргами Керівника Бердянської місцевої прокуратури Запорізької області № 1.2-139-вих.-18 від 09 січня 2018 року та № 1.2-140-вих.-18 від 09 січня 2018 року на постанови Державного виконавця Приморського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Запорізькій області Шевченко В.Д. про закінчення виконавчого провадження № ВП 55330396 від 21 грудня 2017 року за наказом Господарського суду Запорізької області від 24 жовтня 2017 року та про закінчення виконавчого провадження № ВП 55329974 від 21 грудня 2017 року за наказом Господарського суду Запорізької області від 24 жовтня 2017 року у справі № 908/1740/13-908/1024/13 за позовом Керівника Бердянської місцевої прокуратури Запорізької області в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати відповідні функції у спірних відносинах – Фонду державного майна України до Приватного підприємства «Недра», за участю третіх осіб про визнання права власності та витребування майна у межах справи № 908/1740/13-908/1024/13 про банкрутство Приватного підприємства «Недра», і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

Постановою апеляційного господарського суду визнано право власності держави в особі Фонду державного майна України на нерухоме майно, витребувано із володіння приватного підприємства спірне нерухоме майно у власність держави в особі Фонду державного майна України, зобов'язано приватне підприємство повернути спірне нерухоме майно у власність держави в особі Фонду державного майна України.

Спір у цій справі про визнання права власності держави на спірне нерухоме майно, витребування цього майна і зобов'язання його повернення у власність держави розглянуто у межах справи про банкрутство та відповідно позов було задоволено. Оскільки за державою визнано право власності на спірне нерухоме майно, то це майно не підлягає включенню до ліквідаційної маси боржника, не є майном банкрута та не може бути предметом продажу, за рахунок чого задовольняються вимоги кредитора.

Виходячи з принципу обов'язковості виконання судових рішень, державний виконавець під час здійснення виконавчого провадження за наказами місцевого господарського суду у цій справі мав вжити заходи, передбачені статтею 18 Закону України «Про виконавче провадження», які надали б можливість у примусовому

порядку виконати судові рішення, а саме постанову апеляційного господарського суду.

Отже, виконання наказів суду про витребування майна та зобов'язання боржника повернути це майно власнику, позов щодо якого було розглянуто у межах справи про банкрутство боржника, не суперечить положенням Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», а закінчення виконавчих проваджень щодо цих наказів з підстав, передбачених пунктом 8 частини першої статті 39 Закону України «Про виконавче провадження», у цьому випадку фактично призвело до неможливості виконання судового рішення через відсутність іншого правового механізму законного примусу, що є неприпустимим.

Детальніше з текстом постанови Касаційного господарського суду від 15 січня 2019 року у справі № 908/1740/13-908/1024/13 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79397847>.

10.3. Вимога про здійснення перерахунку заробітної плати повинна бути виконана незалежно від наявності фінансування, оскільки без такого перерахунку виконати судові рішення в частині виплати заробітної плати неможливо

28 лютого 2019 року Касаційний адміністративний суд розглянув адміністративну справу № 822/1080/17 за позовом Прокуратури Хмельницької області до Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, третя особа – Старший державний виконавець відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Канцедал О.О., про визнання протиправною та скасування постанови про накладення штрафу, провадження у якій відкрито за касаційною скаргою Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України на постанову Хмельницького окружного адміністративного суду від 20 квітня 2017 року та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 04 липня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

Позивач твердить, що прокуратура фінансується згідно з кошторисами і щомісячними розписами видатків, затвердженими Генеральним прокурором України, у межах річної суми видатків, передбачених Державним бюджетом України на поточний бюджетний період. Кошторисом доходів та видатків Прокуратури на 2016 рік, затвердженого Генеральною прокуратурою України, не передбачено коштів на виплату заробітної плати, нарахованої згідно зі статтею 81 Закону № 1697-VII. Між тим, на казначейському рахунку по КЕКВ 2111 «Заробітна плата» є лише кошти, призначені для виплати заробітної плати працівникам органів прокуратури згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2012 року № 505 «Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників органів прокуратури».

У справі встановлено, що підставою для накладення штрафу відповідно до спірної постанови державного виконавця слугувало те, що позивач як боржник

у виконавчому провадженні повторно не виконав у встановлений йому державним виконавцем строк судового рішення, яким його зобов'язано перерахувати та виплатити громадянину заробітну плату відповідно до статті 81 Закону «Про прокуратуру».

Аналізуючи положення законодавства в контексті обставин цієї справи колегія суддів погодилась з висновками судів попередніх інстанцій, що невиконання позивачем вказаного судового рішення в частині виплати заробітної плати за відсутності відповідного фінансового забезпечення та фактичної відсутності коштів не може вважатися невиконанням судового рішення без поважних причин.

Відповідно до обставин цієї справи, за постановою окружного адміністративного суду прокуратура як боржник у виконавчому провадженні зобов'язана, окрім як виплатити, також перерахувати заробітну плату громадянину (стягувачу у виконавчому провадженні), як передумову для її виплати. Якщо виконати останнє позивач не міг з об'єктивних на те причин (відсутність бюджетного фінансування), то обставин стосовно того, чи перерахував він заробітну плату громадянину (стягувачу у виконавчому провадженні) відповідно до вказаного судового рішення суди попередніх інстанцій не з'ясовували.

Між тим, однією з умов для накладення штрафу відповідно до частини другої статті 75 Закону № 1404-VIII є невиконання рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, саме з поважних причин.

Висновок судів попередніх інстанцій про те, що позивач не виконав судового рішення з поважних причин ґрунтується на тому, що кошторис прокуратури не передбачає видатків на такі виплати. Проте, відсутність фінансування не може бути перешкодою для перерахунку заробітної плати, адже без такого перерахунку виконати судове рішення в частині виплати заробітної плати позивач не зможе навіть якщо для цього виділять необхідні кошти. Однак, обставин щодо перерахунку позивачем заробітної плати відповідно до постанови окружного адміністративного суду суди попередніх інстанцій в цій справі не досліджували.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду від 28 лютого 2019 року у справі № 822/1080/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80197913>.

10.4. До початку примусового виконання рішення державний виконавець повинен пересвідчитися, чи отримав боржник копію постанови про відкриття виконавчого провадження. У разі відсутності підтвердження факту отримання боржником копії цієї постанови державний виконавець не вправі вчиняти виконавчі дії, що спрямовані на примусове виконання рішення

16 січня 2019 року Касаційний адміністративний суд розглянув касаційну скаргу Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України на постанову Полтавського окружного адміністративного суду від 05.03.2015 та ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 15.10.2015 у справі №816/463/15-а за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Луксор-УТР» до Відділу примусового виконання рішень Державної виконавчої служби України,

Міністерства юстиції України в особі Департаменту Державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, треті особи Товариство з обмеженою відповідальністю «Луксор-Агро», приватний нотаріус Дніпропетровського міського нотаріального округу Бондаренко Валентина Григорівна, Публічне акціонерне товариство «Банк Кредит Дніпро» про визнання дій незаконними, визнання акта опису й арешту майна недійсним, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

Задовольняючи позов частково суди попередніх інстанцій виходили з того, що відповідачами не надано доказів отримання позивачем станом на момент проведення опису майна копії постанови про відкриття виконавчого провадження, у зв'язку з чим позивач був позбавлений можливості добровільно виконати виконавчий документ, надати пояснення, документи чи інші відомості. Натомість, системний аналіз наведених положень Закону України «Про виконавче провадження» дає підстави для висновку про те, що опис та арешт майна боржника проводиться лише після закінчення строку для добровільного виконання виконавчого документа. Тому, суди попередніх інстанцій зазначили, що опис і арешт майна позивача проведено державним виконавцем ВПВР ДВСУ 06.02.2015 передчасно, з порушенням вимог Закону України «Про виконавче провадження», а отже, існують підстави для виходу за межі позовних вимог та визнання протиправним і скасування даного акту. Відмовляючи у задоволенні позовних вимог в частині визнання протиправними дій державного виконавця щодо складення акта опису і арешту майна від 06.02.2015, суди наголосили, що такі дії безпосередньо не створюють для позивача жодних юридичних наслідків і визнання їх неправомірними (незаконними) не призведе до відновлення його прав та законних інтересів у сфері публічно-правових відносин.

Враховуючи норми частини 2 статті 25 Закон №606-XIV, при прийнятті постанови про відкриття виконавчого провадження державний виконавець повинен вказати про необхідність боржнику самостійно виконати рішення та визначити строк для цього.

За приписами частини 1 статті 31 Закону №606-XIV постанова про відкриття виконавчого провадження належить до переліку документів, які надсилаються сторонам виконавчого провадження виключно рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Суди попередніх інстанцій на основі досліджених доказів з'ясували ту обставину, що постанова про відкриття провадження, прийнята державним виконавцем, не була у належний спосіб надіслана боржнику, і станом на 06.02.2015 останньому не було відомо про відкриття вказаного виконавчого провадження.

При цьому відповідно до частини 2 статті 341 КАС України, суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази.

У свою чергу з аналізу норм статті 27 Закону №606-XIV вбачається, що до початку примусового виконання рішення державний виконавець повинен пересвідчитися чи отримав боржник копію постанови про відкриття виконавчого провадження. У разі відсутності підтвердження факту отримання боржником копії цієї постанови державний виконавець не вправі вчиняти виконавчі дії, що спрямовані на примусове виконання рішення.

Таким чином, Касаційний адміністративний суд визнав обґрунтованими висновки судів попередніх інстанцій щодо відсутності у державного виконавця передбачених частиною 1 статті 27 Закону №606-XIV підстав для того, щоб розпочинати примусове виконання рішення та звертати стягнення на майно боржника, у тому числі, шляхом проведення його опису і накладення на нього арешту.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду від 16 січня 2019 року у справі № 816/463/15-а можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79266041>.

10.5. Констатація факту невиконання судового рішення без з'ясування обставин стосовно того, що зумовило його невиконання, не може бути достатнім і переконливим свідченням того, що державний виконавець допустив протиправну бездіяльність

17 квітня 2019 року Касаційний адміністративний суд розглянув адміністративну справу № 342/158/17 за позовом ОСОБА_1 до Відділу примусового виконання рішень управління Державної виконавчої служби Головного управління юстиції в Івано-Франківській області про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії, провадження у якій відкрито за касаційною скаргою Відділу примусового виконання рішень управління Державної виконавчої служби Головного управління юстиції в Івано-Франківській області на постанову Городенківського районного суду Івано-Франківської області від 24 березня 2017 року та ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 20 червня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

В обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що Городенківський районний суд Івано-Франківської області постановою від 18 липня 2016 року визнав протиправною бездіяльність УПСЗН щодо перерахунку ОСОБА_1 щорічної разової грошової допомоги до 5 травня 2016 року; зобов'язав УПСЗН перерахувати, нарахувати і виплатити ОСОБА_1 щорічну разову грошову допомогу до 5 травня за 2016 рік відповідно до статті 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» у розмірі п'яти мінімальних пенсій за віком, обчислених відповідно до абзацу 1 частини першої статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», враховуючи фактично виплачену суму грошової допомоги до 5 травня за 2016 року.

На виконання цієї постанови суд видав виконавчий документ, з яким позивач звернувся до органу державної виконавчої служби. Відтак позивач зазначив, що виконавче провадження за згаданим виконавчим документом відкрито з пропуском визначеного законом строку. Крім того, державний виконавець проявив

бездіяльність, позаяк: станом на 17 лютого 2017 року постанова суду в частині здійснення позивачу перерахунку, нарахування і виплати щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2016 рік не виконана; після отримання з УПСЗН перерахунку старший державний виконавець Пилипюк Я.В. мав би, відповідно до частини другої статті 6 Закону України від 02 червня 2016 року №1404-VIII «Про виконавче провадження» (далі – Закон № 1404-VIII), направити цей перерахунок разом з виконавчим листом органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Постановою районного суду, залишеною без змін ухвалою апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов задоволено, визнано протиправною бездіяльність відділу примусового виконання рішень щодо виконання постанови районного суду про зобов'язання управління праці та соціального захисту населення стосовно виплати щорічної разової грошової допомоги; зобов'язано відділ примусового виконання рішень вчинити дії в межах, на підставі та в порядку, визначених Законом № 1404-VIII щодо виконання виконавчого листа, виданого районним судом.

Як протиправну бездіяльність суб'єкта владних повноважень треба розуміти зовнішню форму поведінки (діяння) цього органу/його посадової особи, яка полягає (проявляється) у неприйнятті рішення чи у нездійсненні юридично значимих й обов'язкових дій на користь заінтересованих осіб, які на підставі закону та/або іншого нормативно-правового регулювання віднесені до компетенції суб'єкта владних повноважень, були об'єктивно необхідними і реально можливими для реалізації, але фактично не були здійснені.

Для визнання бездіяльності протиправною недостатньо одного лише факту неналежного та/або несвоєчасного виконання обов'язкових дій. Важливими є також конкретні причини, умови та обставини, через які дії, що підлягали обов'язковому виконанню відповідно до закону, фактично не були виконані чи були виконані з порушенням строків. Крім того, потрібно з'ясувати юридичний зміст, значимість, тривалість та межі протиправної бездіяльності, фактичні підстави її припинення, а також шкідливість/протиправність бездіяльності для прав та інтересів заінтересованої особи.

Суди з'ясували, що боржник перерахував позивачу щорічну одноразову грошову допомогу до 5 травня 2016 року (за згаданим судовим рішенням), але не виплатив її через відсутність бюджетного фінансування, про що повідомив державного виконавця.

Висновки судів про протиправну бездіяльність ґрунтуються на тому, що протягом двох місяців від дати отримання вказаної відповіді боржника про перерахунок коштів стягувачу, державний виконавець не вчиняв жодних дій, спрямованих на те, щоб виконати судове рішення, за яким розпочато виконавче провадження.

Однак суди не навели жодних мотивів/обґрунтувань стосовно того, що було проявом саме протиправної бездіяльності державного виконавця, тобто які фактичні обставини свідчать про те, що невиконання згаданого судового рішення станом

на певну календарну дату є результатом невжиття державним виконавцем заходів та/чи ухвалення рішень (і яких), які він в межах своїх повноважень був зобов'язаний вжити/ухвалити, але не зробив цього і що об'єктивно йому завадило.

Тому, на думку колегії суддів Касаційний адміністративний суд, констатація факту невиконання судового рішення, без з'ясування обставин стосовно того, що зумовило його невиконання, не може бути достатнім і переконливим свідченням того, що державний виконавець допустив протиправну бездіяльність.

Детальніше з текстом постанови Касаційного адміністративного суду від 17 квітня 2019 року у справі № 342/158/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81241239>.

10.6. Державний виконавець може передавати на реалізацію предмет іпотеки в ході примусового виконання рішень судів про стягнення на користь іпотекодержателя заборгованості, яка впливає із забезпечених іпотекою зобов'язань, тільки за чітко визначених законом таких умов: відсутність у боржника будь-якого іншого майна, на яке можна першочергово звернути стягнення; наявність заборгованості виключно перед іпотекодержателем; дотримання порядку реалізації майна, визначеного Законом України «Про іпотеку»

07 лютого 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу головного державного виконавця Сихівського відділу державної виконавчої служби м. Львова Батюк Маряни Василівни на рішення Сихівського районного суду м. Львова від 26 жовтня 2015 року та ухвалу апеляційного суду Львівської області від 26 лютого 2016 року, і прийняв постанову в якій зазначив наступне.

Позовна заява мотивована тим, що 02 липня 2008 року між ПАТ «Перший Український міжнародний банк» та ОСОБА_1 укладено кредитний договір, за умовами якого останньому було надано кредит у розмірі 89 300 доларів США зі сплатою 13,99 % річних та кінцевим терміном повернення до 02 липня 2028 року.

З метою забезпечення виконання умов кредитного договору того ж дня між ПАТ «Перший Український міжнародний банк» та ОСОБА_1 укладено договір іпотеки, згідно з яким в іпотеку передано двокімнатну квартиру АДРЕСА_1.

Рішенням Сихівського районного суду м. Львова від 07 лютого 2011 року солідарно стягнуто з ОСОБА_1 та ОСОБА_13 на користь ПАТ «Перший Український міжнародний банк» заборгованість за кредитним договором у розмірі 95 330,01 доларів США, що еквівалентно 760 733 грн 48 коп., та 468 921 грн 94 коп. Вирішено питання щодо розподілу судових витрат.

У процесі виконавчого провадження з примусового виконання вказаного рішення суду 21 лютого 2014 року було реалізовано з прилюдних торів квартиру АДРЕСА_1 за ціною 256 790 грн.

Позивач зазначав, що прилюдні торги відбулись з порушенням вимог закону, оскільки положення статті 45 Закону України «Про іпотеку», у відповідності до яких було проведено прилюдні торги, не можуть бути застосовані у даному випадку, в силу відсутності рішення суду про звернення стягнення на предмет іпотеки або виконавчого напису нотаріуса.

З урахуванням заяви про уточнення позовних вимог, ОСОБА_1 просив визнати недійсними результати прилюдних торгів від 21 лютого 2014 року; визнати недійсними і скасувати акт державного виконавця ВДВС Львівського МУЮ про реалізацію предмета іпотеки, затверджений начальником відділу 12 березня 2014 року та свідоцтво, видане 19 березня 2014 року Амбросійчуку Л. В. про право власності на спірне нерухоме майно; скасувати рішення Державного реєстратора про держану реєстрацію прав та їх обтяжень № 11733701 від 19 березня 2014 року.

Положеннями статті 54 Закону України «Про виконавче провадження» (далі – Закон) визначено особливості процедури звернення стягнення на заставлене майно. Отже, за змістом цієї статті підставою для застосування положень Закону України «Про іпотеку» до спірних правовідносин є звернення стягнення на предмет іпотеки, тобто його арешт, вилучення та примусова реалізація в розумінні частини першої статті 52 Закону.

Таким чином, норми Закону допускають звернення стягнення на предмет іпотеки в ході процедури виконавчого провадження без судового рішення про звернення стягнення на предмет іпотеки в межах процедури стягнення коштів з іпотекодавця на користь іпотекодержателя.

Якщо за судовим рішенням з відповідача стягнуто кредитну заборгованість, то суд не може змінити спосіб виконання такого судового рішення на звернення стягнення на предмет іпотеки, оскільки рішення суду про стягнення заборгованості має виконуватися за рахунок усього майна, що належить боржнику.

Статтею 54 цього Закону передбачено, що звернення стягнення на заставлене майно в порядку примусового виконання допускається за виконавчими документами для задоволення вимог стягувача – заставодержателя.

Оскільки статтею 575 ЦК України іпотеку визначено як окремий вид застави, норми Закону дозволяють звернути стягнення на іпотечне майно для задоволення вимог іпотекодержателя.

Таким чином, норми Закону дозволяють державному виконавцю передавати на реалізацію предмет іпотеки в ході примусового виконання судових рішень про стягнення на користь іпотекодержателя заборгованості, яка випливає із забезпечених іпотекою зобов'язань, за таких умов: відсутність у боржника будь-якого іншого майна, на яке можна першочергово звернути стягнення; наявність заборгованості виключно перед іпотекодержателем; дотримання порядку реалізації майна, визначеного Законом України «Про іпотеку».

Така правова позиція викладена у постанові Верховного Суду України від 18 листопада 2015 року у справі № 6-28 цс15.

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 07 лютого 2018 року у справі № 464/5754/14-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72243574>.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові Касаційного цивільного суду від 16 травня 2018 року у справі № 405/2299/15-ц – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74475621>.

10.7. Аліменти, одержані на дитину, є власністю того з батьків, на ім'я кого вони виплачуються, або власністю дитини, однак ці грошові кошти мають цільове призначення виключно в інтересах дитини, тому на них не може бути звернено стягнення

14 березня 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Славутського міськрайонного суду Хмельницької області від 30 серпня 2017 року та ухвалу апеляційного суду Хмельницької області від 27 листопада 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У серпні 2017 року ОСОБА_1 звернулася до суду зі скаргою на дії державного виконавця Славутського міськрайонного відділу Державної виконавчої служби України Головного територіального управління юстиції в Хмельницькій області.

Скарга мотивована тим, що 24 жовтня 2016 року головнимдержавним виконавцем Славутського міськрайонного відділу Державної виконавчої служби України Головного територіального управління юстиції в Хмельницькій області відкрито виконавче провадження щодо виконання рішення Славутського міськрайонного суду Хмельницької області від 11 жовтня 2016 року у справі за позовом ОСОБА_2 до ОСОБА_1 про оспорювання батьківства та зміну розміру аліментів.

Постановою державного виконавця від 30 січня 2017 року на її грошові кошти як боржника накладено арешт.

Відповідно до частини першої статті 179 СК України у редакції, чинній на час накладення арешту на банківські рахунки, аліменти, одержані на дитину, є власністю того з батьків, на ім'я кого вони виплачуються, і мають використовуватися за цільовим призначенням.

Неповнолітня дитина має право брати участь у розпорядженні аліментами, які одержані для її утримання.

Отже, статтею 179 СК України у зазначеній вище редакції врегульовано питання права власності на аліменти, які отримуються на дитину одним із батьків та їх цільове призначення.

Зокрема, передбачено, що аліменти, одержані на дитину, є власністю того з батьків, на ім'я кого вони виплачуються, і мають використовуватися за цільовим призначенням.

Під цільовим призначенням при цьому потрібно розуміти витрати спрямовані на забезпечення потреб та інтересів дитини, зокрема потреби у харчуванні, лікуванні, одязі, гігієні, забезпечення речами, необхідними для розвитку і виховання дитини, реалізації її здібностей.

При цьому Кодекс уточнює правовий режим аліментів, отриманих на неповнолітню дитину шляхом визнання за нею права брати участь у розпорядженні аліментами, які одержані для її утримання.

Згідно з статтею 179 СК України у чинній редакції аліменти, одержані на дитину, є власністю дитини.

Той із батьків або інших законних представників дитини, на ім'я якого виплачуються аліменти, розпоряджається аліментами виключно за цільовим призначенням в інтересах дитини.

Неповнолітня дитина має право брати участь у розпорядженні аліментами, одержаними на її утримання.

Неповнолітня дитина має право на самостійне одержання аліментів та розпорядження ними відповідно до Цивільного кодексу України.

У частині першій статті 321 ЦК України передбачено, що право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні.

Відповідно до пункту 10 частини першої статті 73 Закону України «Про виконавче провадження» стягнення не може бути звернено на допомогу особам, зайнятим доглядом трьох і більше дітей віком до 16 років, по догляді за дитиною-інвалідом, по тимчасовій непрацездатності у зв'язку з доглядом за хворою дитиною, а також на іншу допомогу на дітей, передбачену законом.

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 14 березня 2018 року у справі № 682/690/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72819354>.

11. Застосування норм процесуального права у справах, пов'язаних із виконанням судових рішень

11.1. Відсутність у переліку частини першої статті 255 ГПК України ухвали про відмову у зміні способу виконання рішення, не позбавляє особу права на її оскарження

19 червня 2018 року Велика Палата розглянула касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Еколінія» на ухвалу Рівненського апеляційного господарського суду від 08 лютого 2018 року за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «АДМ Трейдінг Україна» до Товариства з обмеженою відповідальністю «Еколінія», за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Приватного підприємства «Рускус», за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Товариства з обмеженою відповідальністю «Подільський бройлер» (1), Селянського фермерського господарства «Краєвид» (2), про зобов'язання відповідача виконати зобов'язання за договором та відвантажити 580,093 тонни ріпаку 1-го класу, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

За результатами розгляду заяви позивача про зміну способу виконання судового рішення під час нового розгляду Господарський суд Хмельницької області ухвалою від 12 січня 2018 року відмовив у вчиненні зміни способу виконання рішення Господарського суду Хмельницької області від 27 листопада 2012 року у справі № 18/1544-10 та у задоволенні заяви про зупинення провадження у справі.

Ухвала мотивована тим, що виконавче провадження було закінчене у зв'язку зі сплатою боргу у повному обсязі згідно із платіжним дорученням № 4028 від 10 грудня 2015 року. Наказ Господарського суду Хмельницької області

від 03 вересня 2015 року у справі № 18/1544-10 повернуто до суду та знаходиться в матеріалах справи у зв'язку з його виконанням. Отже, рішення суду є виконаним у повному обсязі та немає правових підстав для зміни способу виконання.

Окрім цього, відмовляючи у поданій відповідачем заяві про зупинення провадження у цій справі на підставі пункту 7 частини першої статті 228 ГПК України у зв'язку із оскарженням судового рішення до Верховного Суду, місцевий господарський суд виходив із того, що чинний ГПК України не передбачає підстав для зупинення розгляду заяви про зміну способу виконання судового рішення по справі, яка закінчена провадженням.

Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне зазначити, що стаття 331 ГПК України хоча й не вказує, про яке оскарження йде мова: в апеляційному порядку (стаття 254 цього Кодексу) або в касаційному порядку (стаття 287 цього Кодексу), однак за її приписами ухвала про відмову у зміні способу виконання судового рішення підлягає оскарженню.

За загальним правилом статті 287 ГПК України касаційному оскарженню підлягають лише судові рішення, переглянуті в апеляційному порядку, тобто приписи статті 331 ГПК України необхідно розуміти насамперед як право на апеляційне оскарження.

Окрім цього, Рішенням Конституційного Суду України від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012 було витлумачено статтю 106 ГПК України в редакції, чинній до 15 грудня 2017 року, у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України щодо можливості касаційного оскарження ухвал суду першої та апеляційної інстанцій про відмову у задоволенні заяви про зміну способу та порядку виконання судового рішення.

Конституційний принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду гарантує право звернення до суду зі скаргою в апеляційному чи в касаційному порядку, яке має бути реалізоване, за винятком встановленої законом заборони на таке оскарження.

Разом з тим стаття 255 ГПК України не містить прямої заборони на оскарження ухвали про відмову у вчиненні відповідних процесуальних дій щодо встановлення чи зміни способу та порядку виконання судового рішення.

Враховуючи вказані висновки Конституційного Суду України, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що відсутність у переліку частини першої статті 255 ГПК України ухвали про відмову у зміні способу виконання рішення, не позбавляє особу визначеного частиною сьомою статті 331 ГПК України права оскаржити в апеляційному порядку відповідну ухвалу суду першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 19 червня 2018 року у справі № 18/1544-10 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75004257>.

11.2. Апеляційний розгляд скарги на дії державного виконавця здійснюється згідно з вимогами законодавства, чинного на час розгляду справи у суді першої інстанції

28 листопада 2018 року Велика Палата розглянула касаційну скаргу Управління економіки, ресурсів та розвитку Міськради на ухвалу Апеляційного суду Кіровоградської області від 22 грудня 2016 року у справі за скаргами Управління економіки, ресурсів та розвитку Міськради на дії головного державного виконавця УДВС ГТУЮ в Кіровоградській області про скасування постанов про накладення штрафів та стягнення виконавчого збору, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У вересні 2016 року Управління економіки, ресурсів та розвитку Міськради звернулося до суду із скаргами на дії головного державного виконавця УДВС ГТУЮ в Кіровоградській області про визнання неправомірними дій та скасування постанов від 04 та 15 серпня 2016 року про накладення на Управління економіки, ресурсів та розвитку Міськради штрафів в розмірі 680,00 і 1 360,00 грн за невиконання рішення Світловодського міськрайонного суду Кіровоградської області за виконавчим листом від 14 липня 2016 року в справі № 401/169/16-ц, яким зобов'язано заявника укласти з ОСОБА_3 договір купівлі-продажу нежитлового приміщення площею 132,45 кв. м, що знаходиться на АДРЕСА_1 Кіровоградської області, а також про стягнення виконавчого збору в розмірі 2 040,00 грн у виконавчому провадженні № 51795830, посилаючись на те, що вони не могли добровільно виконати судові рішення, так як зазначене нерухоме майно належить на праві власності Міськраді, все майно якої перебувало під арештом, та державним виконавцем було оголошено заборону на його відчуження.

На час виникнення спірних правовідносин, а також на момент звернення до суду першої інстанції із вказаними скаргами на дії державного виконавця, чинним був Закон України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV «Про виконавче провадження» (далі – Закон № 606-XIV), згідно із статтею 1 якого виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження та примусове виконання рішень інших органів (посадових осіб) – це сукупність дій органів і посадових осіб, визначених у цьому Законі, що спрямовані на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які провадяться на підставах, в межах повноважень та у спосіб, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

У пунктах 1, 7 частини другої статті 17 цього Закону передбачено виконавчі документи, які підлягали виконанню державною виконавчою службою, серед яких указано виконавчі листи, що видаються судами, і накази господарських судів, у тому числі на підставі рішень третейського суду та рішень Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті і Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті; постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу.

Велика Палата Верховного Суду при перегляді судових рішень застосовує зазначене правило дії процесуальної норми у часі, відповідно до якої застосовується закон, чинний на час вчинення окремих процесуальних дій.

Визначення юрисдикції, у порядку якої має розглядатися спір, вирішується судом першої інстанції на такій стадії цивільного процесу, як відкриття провадження у справі, яка включає в себе дві взаємопов'язані дії: пред'явлення позову та прийняття його судом до свого провадження.

Зміна законодавства після вчинення особою такої процесуальної дії, як пред'явлення позову (заяви, скарги), як невід'ємної складової відкриття провадження в справі, не тягне за собою можливості відмови у відкритті провадження, в тому числі й на момент вирішення питання про прийняття його судом, чи закриття такого провадження у випадку внесення нових приписів до процесуальних нормативно-правових актів після відкриття провадження у справі, під час її розгляду та вирішення, крім випадків, коли це прямо передбачено у законі.

На час звернення Управління економіки, ресурсів та розвитку Міськради із цими скаргами до суду (13 вересня 2016 року) Закон №1404-VIII не набув чинності, а діяв Закон № 606-XIV відповідно до частини четвертої статті 82 якого, а також статей 383, 384 ЦПК України, такі скарги мали розглядатися в порядку цивільного судочинства, оскільки під час розгляду справи в апеляційному та касаційному порядку перевірка дотримання норм процесуального законодавства судом першої інстанції здійснюється згідно з вимогами законодавства, чинного на час розгляду справи у суді першої інстанції, з урахуванням вимог як частини третьої статті 2 ЦПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи у судах першої та апеляційної інстанцій), так і частини третьої статті 3 ЦПК України (у редакції від 03 жовтня 2017 року), відповідно до яких провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи. Справа вирішувалася у суді першої інстанції.

Висновок суду апеляційної інстанції про закриття провадження за скаргами також закріплює й правову невизначеність щодо порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, порушує принцип єдності виконавчого провадження, тому ухвала апеляційного суду не може вважатися законною й обґрунтованою, підлягає скасуванню, а справа – направленню до апеляційного суду для продовження розгляду.

Детальніше із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 28 листопада 2018 року у справі № 401/169/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78376918>.

11.3. Спір щодо визначення розміру заборгованості за аліментами підлягає вирішенню в порядку позовного провадження

06 червня 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Апеляційного суду міста Києва від 10 січня 2018 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У січні 2017 року ОСОБА_1 звернулася до суду із скаргою, в якій, з урахуванням доповнень, просила скасувати довідку-розрахунок заборгованості за аліментами від 29 вересня 2016 року та довідку-розрахунок заборгованості за аліментами від 03 січня 2017 року, виданих державним виконавцем Оболонського районного відділу державної виконавчої служби міста Києва Головного територіального управління юстиції у місті Києві, визнати дії державного виконавця неправомірними та скасувати довідку-розрахунок заборгованості за аліментами від 02 листопада 2011 року, вказуючи на те, що державний виконавець неправомірно обрахував розмір заборгованості за аліментами у вказаних довідках-розрахунках і висновок державного виконавця про відсутність заборгованості, який міститься в них, є хибним, оскільки згідно з раніше проведеним розрахунком за період з 07 жовтня 2014 року по 23 червня 2015 року заборгованість становила 26 713,54 грн.

Встановлено, що стягувач звернувся до суду зі скаргою в порядку оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця.

Зі змісту скарги та заявлених вимог вбачається, що стягувач не погоджується з розрахунками заборгованості за аліментами, проведеними державним виконавцем, і його висновком про відсутність заборгованості, вказуючи на те, що заборгованість існує.

Боржник категорично заперечує наявність заборгованості за аліментами і вважає проведений державним виконавцем розрахунок заборгованості за аліментами та зроблений на цій підставі висновок про відсутність заборгованості, правомірними.

Частиною першою та третьою статті 71 Закону України «Про виконавче провадження» визначено, що порядок стягнення аліментів визначається законом. Визначення суми заборгованості із сплати аліментів, присуджених як частки від заробітку (доходу), визначається виконавцем у порядку, встановленому СК України.

У відповідності до частини восьмої статті 71 Закону України «Про виконавче провадження» спори щодо розміру заборгованості із сплати аліментів вирішуються судом за заявою заінтересованої особи у порядку, встановленому законом.

Стаття 195 СК України встановлює порядок визначення заборгованості за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу).

Згідно із частиною третьою статті 195 СК України розмір заборгованості за аліментами обчислюється державним виконавцем, приватним виконавцем, а в разі виникнення спору – судом.

Системний аналіз вказаних норм права дає підстави дійти висновку про те, що законодавець визначив обов'язок державного виконавця обчислювати розмір заборгованості за аліментами і водночас імперативно закріпив, що у разі незгоди заінтересованої особи з визначеним (обчисленим) державним виконавцем розміром заборгованості за аліментами, спір вирішується судом за заявою заінтересованої особи у порядку, встановленому законом.

Враховуючи вимоги закону та ту обставину, що між сторонами виконавчого провадження (стягувач і боржник) виник спір щодо розміру заборгованості

за аліментами, то такий спір відповідно до закону підлягає вирішенню судом у порядку позовного провадження з дотриманням процедури, визначеної відповідним процесуальним законом.

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 06 червня 2018 року у справі № 756/13754/14 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74630110>.

11.4. Розгляд заяви про видачу виконавчого листа за рішенням суду у справі, за якою фактично втрачене судове провадження, є неможливим до відновлення такого провадження у порядку, визначеному ЦПК України

06 червня 2018 року Касаційний цивільний суд розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Деснянського районного суду міста Києва від 10 квітня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 16 травня 2017 року, і прийняв постанову, в якій зазначив наступне.

У січні 2017 року ОСОБА_1 звернувся до Деснянського районного суду міста Києва із заявою про видачу належним чином оформленого виконавчого листа та поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання за заочним рішенням Гагарінського районного суду міста Севастополя від 27 листопада 2013 року у справі за позовом ОСОБА_1 до публічного акціонерного товариства «Дельта Банк» (далі – ПАТ «Дельта Банк») про стягнення заборгованості за депозитним договором.

Підсудність вищевказаної заяви Деснянському районному суду міста Києва визначено ухвалою Апеляційного суду міста Києва від 24 січня 2017 року.

Заяву мотивовано тим, що заочним рішенням Гагарінського районного суду міста Севастополя від 27 листопада 2013 року з ПАТ «Дельта Банк» на його користь стягнуто 49 242,86 грн заборгованості за депозитним вкладом та відсоткам і 229,40 грн – судового збору.

17 червня 2014 року Гагарінським районним судом міста Севастополя був виданий виконавчий лист.

Постановою головного державного виконавця ВДВС Печерського РУЮ у місті Києві від 22 вересня 2014 року відмовлено у прийнятті до провадження зазначеного виконавчого листа у зв'язку з тим, що пред'явлений до виконання виконавчий лист роздрукований на бланку суворої звітності іншої держави, що не передбачено діючим законодавством України.

З урахуванням викладеного та посилаючись на положення Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», ОСОБА_1 просив видати належним чином оформлені виконавчі листи за рішенням від 27 листопада 2013 року у цивільній справі № 763/6937/13 та поновити строк для пред'явлення виконавчих листів до виконання.

Якщо місцевий суд знаходиться на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, то відновлення втраченої справи здійснюється судом за територіальною підсудністю судових справ, визначеною згідно зі статтею 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян

та правовий режим на тимчасово окупованій території України» або статей 1, 3 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції».

Таким чином, здійснити розгляд заяви про видачу виконавчого листа за рішенням суду у справі, за якою фактично втрачене судове провадження, є неможливим до відновлення такого провадження у порядку, чітко визначеному ЦПК України.

Метою відновлення втраченого судового провадження може бути одержання завіреної копії судового рішення, виправлення опісок та арифметичних помилок у судовому рішенні, апеляційне чи касаційне оскарження судового рішення, скасування заходів забезпечення позову, вирішення питань, пов'язаних із зверненням судового рішення до виконання, тощо.

Суд першої інстанції у порушення вимог статті 10 ЦПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи) питання про відновлення втраченого провадження, як передбачено статтями 402-408 ЦПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи) не обговорив, та не роз'яснив заявнику право подавати відповідну заяву.

Крім того, закриваючи провадження у справі з підстав, передбачених пунктом другим частини першої статті 205 ЦПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи), суд першої інстанції, з висновком якого погодився і апеляційний суд, вдався до неправильного тлумачення зазначеної процесуальної норми та не звернув уваги, що статтею 205 ЦПК України (у редакції, чинній на час розгляду справи) не передбачено такої підстави для закриття провадження у справі як наявність ухвали суду, яка набрала законної сили та якою вирішено питання у спорі між тими ж особами і з тих самих підстав, оскільки тотожність спору передбачена тільки для позовного провадження.

За таких обставин висновки судів щодо наявності передбачених законом підстав для закриття провадження у справі не відповідають закону, а ухвали суду першої та апеляційної інстанції в частині вимог ОСОБА_1 про видачу належним чином оформленого виконавчого листа відповідно до положень частини четвертої статті 406 ЦПК України підлягають скасуванню з передачею справи до суду першої інстанції для обговорення питання відновлення судового провадження.

Якщо суд знаходиться на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції, то відновлення втраченої справи здійснюється судом за територіальною підсудністю судових справ, визначеною згідно зі статтею 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» або статей 1, 3 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції».

Детальніше з текстом постанови Касаційного цивільного суду від 06 червня 2018 року у справі № 754/1480/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74630046>.

Дайджест судової практики Верховного Суду у спорах, що виникають на стадії виконання судових рішень. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.03.2018 по 15.07.2019 / Київ, 2019. – Вип. 13. – 105 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua